

Lumină Lină

Revistă de spiritualitate și cultură românească

Gracious Light

Review of Romanian Spirituality and Culture

THE ROMANIAN INSTITUTE OF
ORTHODOX THEOLOGY AND
SPIRITUALITY
CAPELA SF. APOSTOLI PETRU
SI PAVEL

AN XIX/ NR.1
IANUARIE-MARTIE 2014
NEW YORK

INSTITUTUL ROMÂN DE TEOLOGIE ȘI SPIRITUALITATE ORTODOXĂ
Capela Sf. Apostoli Petru și Pavel, New York
INCORPORATED IN AUGUST 1993
www.romanian-institute-ny.org

Președinte:
Pr. Prof. Dr. Theodor Damian
30-18 50th Street
Woodside, New York 11377
Tel./Fax: (718) 626-6013
E-mail: DamianTh@aol.com

Biserica:
14-22 27th Ave.
(14th Street/ 27th Ave.)
Astoria, New York
Subway N, W, bus Q 18

Revista *Lumină Lină* este membră a Asociației Revistelor, Publicațiilor și Editorilor (ARPE).

Lumină Lină. Gracious Light, a peer reviewed publication, is indexed and abstracted in World Laboratories and Scientific Resources Index and TLS Arhive.

Colegiul de redacție: Director: THEODOR DAMIAN, DamianTh@aol.com
Redactor șef S.U.A.: M. N. RUSU, vichiro7@hotmail.com
Redactor șef România: MIHAELA ALBU, malbu_10@yahoo.com
Redactori: VASILE ANDRU, DAN ANGHELESCU
Secretar de redacție, tehnoredactare și paginare: CLAUDIA DAMIAN
Consilieri editoriali: GELLU DORIAN, IOAN GĂF-DEAC, AUREL ȘTEFANACHI, SORIN PAVĂL, ANDREEA CONDURACHE, MUGURAȘ MARIA PETRESCU, MIHAI HIMCINSCHI

Contribuțiile pentru susținerea și publicarea revistei sunt binevenite și se scad la taxe. Securile pot fi făcute pe numele Institutului sau al Bisericii Sf. Ap. Petru și Pavel și trimise la adresa redacției:
Pr. Th. Damian, 30-18 50th Street, Woodside, New York 11377.

Revista este redactată trimestrial de către Institutul Român de Teologie și Spiritualitate Ortodoxă, Capela Sf. Apostoli Petru și Pavel și publică articole de teologie și spiritualitate, istorie, literatură și cultură, poezie și proză în limbile română și engleză.

Redacția revistei nu împărtășește neapărat ideile conținute în articolele publicate.

Materialele trimise spre publicare trebuie să fie dactilografiate la computer, cele în limba română cu caractere românești, și expediate pe dischetă sau prin e-mail (ca attachment). Textele nepublicate nu se înapoiază expeditorului.

Revista este distribuită în USA, România, Moldova, Ucraina, Rusia, Canada, Austria, Germania, Olanda, Italia, Franța, Elveția, Suedia, Norvegia, Danemarca, Grecia, Cipru, Serbia, Ungaria, Israel, Vietnam, Australia.

ISSN 1086-2366

LUMINĂ LINĂ • GRACIOUS LIGHT

Revistă de spiritualitate și cultură românească

An XIX/ Nr. 1

Ianuarie-Martie 2014

TEOLOGIE

PR. PROF. UNIV. DR. THEODOR DAMIAN Botez, pocăință, mărturisire	5
MIHAELA MALEA STROE, <i>Poemul rădăcinilor adânci</i>	8
PR. LECT. DR. ILIE MELNICIUC PUICĂ Mesajul Înaintemergătorului în Evanghelia după Luca	9
GELLU DORIAN, <i>Un basm la cârciuma din colț</i>	22
IOANA DIACONESCU, <i>Lumini absorbite, Vertigo</i>	23
<i>Sub asuprirea unui nor</i>	24
PAULA ROMANESCU, <i>Mutat în stea, Parti dans ton étoile</i>	25
<i>În care asfințit ?, Dans quel couchant ?</i>	26
MARIANA PÂNDARU, <i>După măsura dragostei</i>	27
<i>Umbra bunicului meu, Burg transilvan</i>	28

ESEU

VASILE ANDRU Căsătoria ca ascetism pozitiv	29
DAN ANGHELESCU Muzica, un spațiu spiritual al ecleziei	31
SILVIU GUGA <i>Din partea cealaltă sau Împăcarea mamei cu timpul</i>	33
<i>Veverițele din New York</i>	34
PAULINA POPA, <i>Amin!, S-a făcut de rugăciune!</i>	35
<i>Abraham</i>	36
MIHAELA ALBU <i>Singurătate, Pastel în Manhattan, Nesfârșitul tăcerii</i>	37
MARIANA FLOAREA, <i>Orașul în iunie, Ca puiul de jivină</i>	38
GEORGE V. PRECUP, <i>Noaptea roșie, Autoportret până la os</i>	39

EMINESCIANA

THEODOR CODREANU Creștinismul eminescian	41
---	----

ION HAINEȘ, <i>Ce planuri are Dumnezeu cu noi ?</i>	50
<i>Mântuirea, Sub semnul mirării</i>	51
CRISTINA ȘOPILEA, <i>Stop cadru, Scrabble</i>	52
<i>Acasă, Ești, Poate să vină iarna</i>	53
PASSIONARIA STOICESCU, <i>Casa, The House</i> Traducere de Muguraș Maria Petrescu	54
MARCEL MIRON, <i>Tată</i>	56
NICOLAE PETRE VRANCEANU <i>The Lady of Wallachia, A Woman on the Beach,</i> <i>The Silence of the Lily, On the Green Meadow</i> Translation from Romanian Roxana Zamfira	56

ISTORIA PRESEI

THEODOR DAMIAN <i>Revista Noi (III)</i>	57
--	----

DOCUMENTE ȘI MĂRTURII

Radu Theodoru: Cândva “zburam aripă la aripă”	59
IOAN N. ROȘCA, <i>Zarathustra, Alunecare</i>	60

PROZĂ

VASILE IOAN CIUTACU, <i>Posada, mon amour!</i>	61
LIVIU NICOLAE MODRAN, <i>Credințe și filocalie</i>	63
ANDREI DAMIAN, <i>On the Edge</i>	66
EUGEN EVU, <i>Cogito, ergo ..., Două distihuri, Pamflet zoon politikon</i> ..	67
<i>Fructiera</i>	68
LUCREȚIA ANDRONIC, <i>O zi din calendar, Pasărea asta</i>	69
CORNEL BALABAN, <i>Eminescu, Romanță, Satul vechi, Sonet</i>	70

CĂRȚI ÎN AGORA

M. N. RUSU, <i>Unicitatea poetului Theodor Damian</i>	71
THEODOR DAMIAN, <i>O carte ca un izvor de căldură</i> <i>Frigul înstrăinării</i> de George Băjenaru	73
BEDROS HORASANGIAN, <i>Moromeții lui Sorin Preda</i>	75
A. I. BRUMARU, <i>Fereastră spre locul poetic</i> <i>Iubește-mă începe ura</i> de Vasile Ioan Ciutacu	78

CORNELIU OSTAHE, George Dan, <i>Oamenii din lande</i>	83
THEODOR DAMIAN, Poezia ca oază-n pustie <i>Un cer de cuvinte</i> de Adriana Weimer	85
LUCIAN GRUIA, Ion Spânu – O interpretare de referință a dramei <i>Meșterul Manole</i> de Lucian Blaga	86
†JUSTIN HODEA SIGHETEANUL, Arhiereu Vicar al Episcopiei Maramureșului și Sătmarului Cuvânt de binecuvântare	90
CRISTINA-MARIA FRUMOS, <i>Ștefan cel Mare. Întoarcerea</i> de Valeriu Țurcanu - sau noul “proiect național”	91
ALBERT VOKA <i>Doi olteni și un albanez</i>	94
ION SCOROBETE, <i>Densuș, Intarsie, Ce n-am spus</i>	95
<i>Iarna pe valea fierului</i>	96
UNIVERSALIA	
HADAA SENDOO, <i>Copilăria, Condiționare</i> Traducere din engleză de Elena Liliana Popescu	97
DANIEL DRAGOMIRESCU Mike Foldes, a poet from New York	98
ION MARIA, <i>tunelul de lumină, mandala</i>	100
VASILE POPOVICI, <i>Fiul risipitor, Hologramă</i>	101
STEJAREL IONESCU, <i>eternitate, ne mor caii</i>	102
PROZOPOEMA	
IOAN GÂF-DEAC, <i>Măsurarea imaginii</i>	103
<i>Țintuirea veacului în veșnicie</i>	104
ANIVERSĂRI	
LUCIA OLARU NENATI, <i>Popas meditativ</i>	105
BIOGRAFII CULTURALE	
MIHAI POPESCU-PAVELIU, <i>Ion Donat, așa cum l-am cunoscut</i>	107
ALEX AMALIA CĂLIN, <i>Portret</i>	109
FOTOALBUM	110

IN MEMORIAM

M. N. RUSU, Garabet Salgian 125

ANTOLOGIE DE CENACLU

Pace pentru... suflet de Elena Olariu 127

Nu mă-ntrebați de Irimie Străuț 128

Să nu-ți fie teamă! de Elena Baciuc 129

RECENZII

DAN BRUDAȘCU

Dr. Theodor Damian - Un ambasador veritabil al culturii și
credinței străbune 131

MIODRAG MILIN

*Istoria prin concepte, prin istoriografia europeană,
românească și bănățeană* de V. Neumann, A. Heinen (ed.) 133

EUGEN EVU

Mircea Petean – Un poet sanctuaric
Munți și zile de Mircea Petean 136

MUGURAȘ MARIA PETRESCU

Passionaria Stoicescu - *Doamna Bonsai* 137

REPORTAJE

OTILIA MONTANO

Lansarea volumului *Șaman* de Adina Dabija. 139

Lansarea cărții *Et in America* de Mihaela Albu și a revistei

Carmina Balcanica 140

MARIANA TERRA

Simpozionul “Eminescu” la New York 141

Simpozionul “Unirea Principatelor Române”

la Biserica “Sf. Ap. Petru și Pavel” din New York 143

OTILIA MONTANO

Lansarea Antologiei de poezie *În casa fulgerului* de
Theodor Damian 145

CĂRȚI SOSITE 147

GALERIA “SPIRITUS” 148

RETROSPECTIVA TRIMESTRIALĂ 149

ANUNȚURI 152

PR. PROF. UNIV. DR. THEODOR DAMIAN

*Cel ce va crede și se va boteza, se va mântui,
iar cel ce nu va crede, se va osândi.
(Marcu 16, 15-16)*

Botez, pocăință, mărturisire *

Pericopa Sfintei Evanghelii din această duminică (Marcu 1, 1-8), ne vorbește despre botez, mărturisire și iertarea păcatelor. Aceste practici, parte fundamentală a tradiției noastre creștine, nu erau noutăți nici măcar în timpul Mântuitorului Hristos. Mărturisirea și iertarea păcatelor sunt rânduieli vechi, prezente încă în Vechiul Testament. Ceea ce face Mântuitorul când se lasă botezat de Sfântul Ioan Botezătorul, este o restabilire a ritualului curățirii prin apă (care la Sf. Ioan vine odată cu mărturisirea păcatelor spre iertare), pe temeuri noi, pentru că cel vechi, pe care era întemeiată această practică, ajunsese să fie greșit interpretat. În Vechiul Testament, îndată ce un credincios realiza că a încălcat legea lui Dumnezeu, el știa că trebuie să îndeplinească o anumită rânduială, un ritual, pentru ca nu cumva, neîndeplinind acel ritual, să rămână încărcat cu păcatele respective. Între alte funcțiuni, legea o are și pe aceea de a fi un instrument de legătură între legiuitor și primitorul legii. Așa se întâmplă și în cazul relațiilor noastre cu Dumnezeu. Dumnezeu a rânduit un Decalog, adică un cod de zece porunci și pe lângă acestea și multe alte prescripții și rânduieli, prin care poporul ales trebuia să se mențină într-o relație naturală, într-o relație corectă, dreaptă, cu legiuitorul, cu Dumnezeu. Ori de câte ori oamenii erau în afara legii, ori de câte ori o călcau, ei știau. Și cum știau? În primul rând pentru că Dumnezeu a dat legea în termeni așa de simpli, încât nimeni să nu poată spune că nu a înțeles-o sau că ea putea fi interpretată sau aplicată în diverse feluri.

Călcare a legii ducea uneori la excluderea și din comunitate și din harul lui Dumnezeu, din legătura mântuitoare dintre om și Dumnezeu. De aceea, era absolut necesar ca vinovatul, călcător de lege, să facă ceva pentru a se redresa, a se reabilita înaintea lui Dumnezeu. Și Dumnezeu însuși a rânduit o serie de practici prin care oamenii puteau să se curățească de păcate. Un exemplu este cel al ablațiunilor, al spălărilor pentru curățirea de păcat, în cadrul unor ritualuri mai mult sau mai puțin dezvoltate, precum și cel al jertfelor de tot felul care se aduceau lui Dumnezeu atunci când se îndepărtau de El, pentru împăcare.

Dacă Dumnezeu nu ar fi rânduit niște lucruri văzute, prin care păcatul să se ierte, dacă Dumnezeu ar fi rânduit o iertare automată, care ar fi venit direct, natural, prin dragostea Sa față de lume, atunci omul nu ar fi știut dacă

* Meditație la Duminica dinaintea Botezului Domnului.

este iertat sau nu de Dumnezeu, pe de o parte. Iar pe de altă parte, omul și-ar fi pierdut conștiința păcatului. Și aici este lucrul cel mai important, că omul trebuie să aibă o conștiință a păcatului, atunci când a păcătuțit, o conștiință a vinovăției. Pentru că dacă nu ar exista o conștiință a vinovăției, omul ar putea continua să păcătuiască fără nici cea mai mică problemă, fără nici o părere de rău. Deci rolul esențial al jertfelor, al spălării este să îți aducă aminte că ai un păcat de care trebuie să te speli. Este ca și în zilele noastre, atunci când mergi la preot la spovedit, și când preotul îți dă așa numitul canon, sau epitimie, pentru ca atunci când îl împlinești să-ți aduci aminte că ceva a fost în neregulă în relația ta cu Dumnezeu, astfel creându-se și conștiința necesității reintegrării tale în dreapta legătură cu Dumnezeu.

În Vechiul Testament, în primele generații, erau foarte mult respectate aceste rânduieli ale spălărilor rituale cu apă, și ale jertfelor spre iertarea păcatelor. Cu timpul însă, oamenii au început să dea mai multă atenție ritualului decât miezului și scopului lui, adică producerea stării de spirit a regretului față de încălcarea comisă. Cu alte cuvinte pocăința în sine căzuse pe planul doi sau și mai jos, ceea ce făcea ca ritualul să fie golit de sensul lui primar, de aici ritualismul, legalismul pe care l-a condamnat Iisus.

Când a văzut Dumnezeu că accentul trecea de la fond la formă, a ridicat din timp în timp oameni aleși ai Săi, prooroci care au criticat societatea din vremea lor și pe preoții din timpul acela, pe farisei și cărturari, și toate aceste rânduieli făcute în mod impropriu.

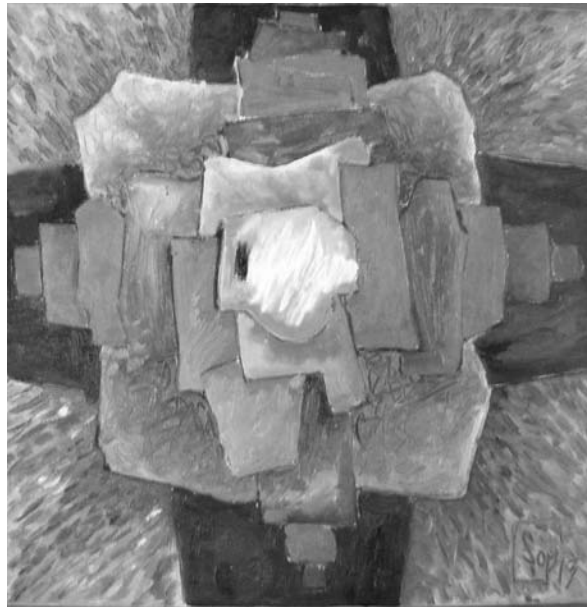
Unul dintre aceștia a fost și Sfântul Ioan Botezătorul. Acesta a venit cu un ritual nou, pe care evreii nu îl aveau din moși strămoși, deși tot al spălării pentru păcate. Însă, Ioan, după inspirația dată lui de Dumnezeu, a introdus mărturisirea păcatelor, o dată cu ritualul spălării în râul Iordanului, tocmai pentru că partea interioară se pierduse, adică regretul pentru păcate. Și pentru ca Sfântul Ioan să aducă din nou în atenție accentul principal care trebuia să cadă pe interior, nu pe exterior, caută să dezvolte pocăința. Și cum? Prin faptul că cei care veneau la botez în apele Iordanului, nu mai puteau veni la botez așa cum înainte se duceau la spălările rituale, doar prezentându-se acolo și spălându-se, ci trebuiau să vină și să mărturisească păcatele. Deci veneai la Ioan Botezătorul și la ucenicii săi și începeai să îți aduci aminte de păcatele pe care le-ai săvârșit și le spuneai unul câte unul și prin aceasta intenția era să se trezească în sufletul tău conștiința păcatului, a vinovăției, pentru că numai în momentul în care există o conștiință a vinovăției te vei feri să faci a doua oară același păcat. Sfântul Ioan Botezătorul deci vrea să arate că pentru ca botezul să fie valid, este necesară starea de spirit interioară, sau starea de pocăință; de aceea și Ioan și Iisus îndeamnă la fel: pocăiți-vă!

Așadar pericopa Sfintei Evanghelii ne pune în fața ochilor sufletului problema tradițională a pocăinței, a botezului și a iertării păcatelor. Însă cineva poate gândi că botezul se face o singură dată în viață și omul păcătuiește mult mai mult în viață, nu la vârsta când s-a făcut botezul, mai ales că el se face pe vârsta prunciei, când oamenii nu au păcate personale. Și dacă în timpul lui Ioan, păcatele se ștergeau fiind precedate de mărturisirea lor, atunci aceasta este de înțeles, însă ce putem spune despre situația din ziua de astăzi, când prin botez nu se șterge decât păcatul originar, păcatul

proto-părinților noștri pe care îl moștenim? Și lucrul acesta a fost prevăzut de Mântuitorul Hristos, căci în momentul în care botezul a rămas să se practice o singură dată în viața omului, în Biserică, totuși, Mântuitorul a rânduit un alt gen de botez, o altă spălare rituală, tot cu apă, ca și cea din Vechiul Testament, dar de data aceasta nu o apă adusă de la fântână, nici de la izvor, nici din altă parte din exterior, ci cu o apă adusă de credinciosul însuși dintr-un izvor interior al ființei sale întregi, spirituale și trupești. Este vorba de apa curățitoare, purificatoare, spălătoare, iertătoare a lacrimilor. Și aceasta este parte din taina pocăinței. Prin lacrimile pocăinței din taina cu același nume, care include mărturisirea păcatelor se realizează o repetare a botezului, iară și iară, ori de câte ori este nevoie.

Această duminică, dinaintea Botezului Domnului nostru Iisus Hristos, prin tematica pe care o are, ne aduce aminte de cine suntem și de cine trebuie să fim, de relația noastră cu Dumnezeu, de nevoia de introspecție, de auto-analiză. Mai precis, ne pune în fața unei întrebări fundamentale: în ce relație mă aflu eu cu Dumnezeu? Căci dacă vorbim de un Dumnezeu care dă o lege, noi suntem cei pentru care s-a dat.

Întrebarea este deci, cum respect eu această lege? Răspunsul îl dă fiecare dintre noi. Important e faptul că în Biserica lui Hristos avem la îndemână mijloacele necesare curățirii noastre de păcate, și anume Sfintele Taine, și mai ales îndemnul ferm și grav atât al Sf. Ioan Botezătorul, cât și al Mântuitorului Hristos: “Pocăiți-vă că, s-a apropiat Împărăția cerurilor” (Matei 3, 2 și 4, 17).

Liviu Șoptelea, *Floarea Crucii I*

Poemul rădăcinilor adânci

*Domnul meu de prea târziu
De dorești, doresc să-ți fiu
Pas săgalnic și tiptil
De nedumerit copil,
Treaptă, cumpănă și har,
Tainic cântec în zadar.
La porțița Raiului,
Lângă Piatra Craiului,
Rug aș fi, înmiresmare,
Lacrimă în ajunare.
Poruncește ce să-ți fiu
În amurgul străveziiu...
Să-ți fiu strajă-n lumi, iubite,
Luminii neirosite...
Domnul meu de prea curând,
Rostuiește-mi să-ți fiu crâng,
Ochiul drept și ochiul stâng,
Să-ți fiu strigăt de cucoare,
Ori Tabor în larg de mare,
Luminiș în înserare...
De din dor de dumneata
Voi fi inimă de stea,
De mă chemi, fi-voi livadă,
Cu împârguită roadă,
Care blând ți-o porunci
Să mă vezi, să mă învii,
Să m-auzi, să mă cunoști,
De la șaptezeci de poști.
Să-mi fii șarpe și porâmb,
Ochiul drept și ochiul stâng,
Să-mi fii zâmbet și suspin
Sabie de heruvim,
Aripă de serafim.
Fii-mi, tu, mare! Fii-mi, tu, cer!
Veșnicie-n efemer,
Vreme-n timp, iubite-mi fii,
Să mă-veți a tot muri,
Tot sporind din a iubi,
Pân'ce-o crește, printre ploi,
Pruncul visului din noi.*

Mesajul Înaintemergătorului în Evanghelia după Luca

Preliminarii

Evanghelia după Luca, continuând mesajul despre activitatea publică a Mântuitorului, pentru a vesti mântuirea la toată lumea, din capitolul al treilea reia firul relatării în forma comparativă, punând pe Sf. Ioan Botezătorul în lumina Duhului, pentru ca cititorul să discearnă mesajul și calitățile Domnului Iisus Hristos, în calitate de “Cel ce vine întru numele Domnului”.

Capitolul al treilea ne introduce în spațiul Țării Sfinte și în vremea conducătorilor politici și religioși din vremea Mântuitorului, amintind de “Cezarul Tiberiu, pe când Ponțiu Pilat era procuratorul Iudeii, Irod, tetrarh al Galileii, Filip, fratele său, tetrarh al Itureii și al ținutului Trahonitidei, iar Lisanius, tetrarh al Abilenei, în zilele arhierilor Anna și Caiafa” (Luca 3, 1-2), trecerea la mesajul duhovnicesc făcându-se prin cuvintele “a fost cuvântul lui Dumnezeu către Ioan, fiul lui Zaharia, în pustie” (Luca 3, 2).

Textul este cunoscut sub numele de “predica lui Ioan Botezătorul”, fructificând elemente din tradiția comună a evangheliilor sinoptice, dar într-o manieră ordonată, din punct de vedere teologic și logic. În Biserica Ortodoxă textul de la Luca 3, 1-18 este citit la Sfânta Liturghie din ajunul Botezului Domnului, pentru a sublinia rolul de pregătire și vestire pe care proorocul Ioan îl face Mântuitorului.

Din punct de vedere didactic, textul este împărțit în trei sub-diviziuni:

1. Trimiterea cuvântului lui Dumnezeu la Ioan, în pustie (Luca 3, 2)
2. Profeție despre slujirea lui Ioan (cu argumentarea biblică din Isaia 40, 3-5)
3. Mesajul prin care Înaintemergătorul concepe pregătirea căii Domnului (Luca 3, 7-18)

Evanghelistul Luca grupează informațiile despre Înaintemergătorul Domnului, precum și faptul că a fost întemnițat de Irod Antipa (Luca 3, 19-20), după care descrie în versetele 21-22 botezul primit de Iisus la Iordan.

“Fost-a cuvântul lui Dumnezeu către Ioan, fiul lui Zaharia, în pustie”

Doar Evanghelistul Luca exprimă trimiterea cuvântului lui Dumnezeu, în pustie, pentru a descrie slujirea profetică a Înaintemergătorului, ca formă introductivă la glasul ceresc ce anunță misiunea publică a Mântuitorului Iisus Hristos (cf. Luca 3, 22). În contextul profeției din Luca 1, 76, prin care preotul Zaharia identifică misiunea copilului Ioan în calitate de “prooroc al celui Preaînalt”, “cuvântul lui

Dumnezeu” din Luca 3, 1 ne reamintește de profeții biblice care au transmis mesajul divin în Vechiul Testament. Pentru profetul Ilie (III Regi 17, 2), sau Ieremia (Ier 1, 1), a căror chemare la profeție a fost recunoscută drept inspirată, mai ales că au suferit prigoane din partea conducătorilor lumesci, “cuvântul lui Dumnezeu” reprezenta o confirmare și un dar divin (cf. Isaia 6, 1-3; Ier 1, 1-10; Iez 1, 1-3,15; I Regi 3, 1-14)¹.

Sf. Ambrozie al Milanului, în *Expositio Evangelii secundum Lucam* tălmăcește astfel textul din Luca 3, 2: “Fost-a cuvântul lui Dumnezeu către Ioan, fiul lui Zaharia, în pustie”. Fiul lui Dumnezeu care trebuie să adune Biserica lucrează întâi printr-un rob. Și, astfel, Sfântul Luca spune în mod potrivit că a fost către Ioan, fiul lui Zaharia, Cuvântul Domnului în pustie, că Biserica nu a început de la un om, ci de la Cuvântul. Aceasta (Biserica) este pustie, căci “mai mulți sunt fiii celei pustie, decât ai celei ce are bărbat”. Încă la ea (Biserică) se referă cuvintele: “Bucură-te cea stearpă”(Isaia 54, 1) și “saltă de bucurie, deșertule” (Isaia 35, 1): pentru că nu era încă cultivată și acești pomi care nu puteau ține roadele nu ajunseseră încă la înălțimea meritelor lor, prin munca unui popor adunat de străini. [...] Cuvântul s-a făcut, pentru ca sfântul Ioan Botezătorul să predice pocăința”².

Pustiul reprezintă, în exprimarea Sf. Luca, o imagine a limitării spațiului, fără a preciza dacă este pustiul Iudeii (cf. Marcu 1, 4; Matei 3, 1) locul unde cuvântul Domnului a lucrat prin Ioan.

Mesajul lui Ioan era de a se boteza spre iertarea păcatelor. Iertarea păcatelor nu s-a împlinit prin botezul pocăinței, până ce Iisus nu a adus prin jertfa Sa (Matei 26, 28; Luca 22, 20) iertarea de la Dumnezeu. Totuși, botezul în sine reprezenta un ritual care pregătea omenirea să se curățească de nedreptățile care-o depărtau de Dumnezeu, materia apei ajutând la puritatea exterioară. În ritualul de la Templu nu existau astfel de spălări, prin care păcatele să se ierte, iar asemănarea cu spălările rituale practicate de esenieni nu lămurește efectul curățitor de păcate asupra stării sufletești a primitivului³. Mărturisirea păcatelor, ca formă de împăcare cu Dumnezeu (cf. Psalm 31, 1-2) putea fi însoțită de baia rituală, în care cineva confirma schimbarea duhovnicească pe calea dreptății divine. Profetul Ioan face mult mai mult, deoarece nu așteaptă ca păcătosul venit la Iordan să se cufunde singur, ci în calitate de fiu de preot iudeu, investit cu puterea “cuvântului lui Dumnezeu”, “administra altora în râul Iordan”⁴ această spălare rituală.

¹ Robert L. Webb, *John the Baptizer and Prophet: A Socio-Historical Study*, Journal for the Study of the New Testament, Supplement Series 62, JSOT/Sheffield Academic Press, 1991, p. 62.

² Sf. Ambrozie al Milanului, *Expositio Evangelii secundum Lucam*. Liber II.67, col. 1576. J. P. Migne (ed.), *Patrologiae cursus completus series Latina*, vol. 15, Paris, 1845, traducere personală.

³ Lect. Dr. Constantin Preda, *Cartea Neamului lui Iisus Hristos*, Ed. Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române (IMBOR), București, 2006, p. 176.

⁴ *Ibidem*, p. 176.

Pentru a nu fi un act formal, profetul atenționa că scufundarea în Iordan are scopul de a ridica cu putere duhovnicească nouă pe penitent.

Sensul misiunii Înaintemergătorului este evidențiat patristic de Sf. Ambrozie, episcopul Milanului în următoarele cuvinte:

“Cuvântul s-a făcut” pentru ca Sf. Ioan Botezătorul să predice pocăința. De aceea se aplică mult Sfântului Ioan chipul Legii, pentru că Legea a putut denunța păcatul, însă nu a putut să îl ierte; pentru că oricine urma legea, din calea păgânilor cădea, era reabilitat din rătăcirea lui, îndepărtat de crimă, îndemnat la pocăință pentru a obține harul. [...] Acesta [Ioan] Legea Bisericii anunță, precum pocăința harul. Sf. Luca a făcut deci bine să se folosească de concizie pentru a-l arăta pe Sf. Ioan prooroc, zicând că peste el a coborât cuvântul lui Dumnezeu. Fără a adăuga nimic altceva; căci nu avem nevoie de dovezi când suntem plini de cuvântul lui Dumnezeu. Că Unul a zis și toate mărturisesc”⁵.

Termenul *metanoia* avea la origine sensul de a schimba gândul (*meta + nous*), fără a implica neapărat schimbarea concepției generale despre viață, sau, așa cum îndeamnă termenul în variantă biblică, schimbarea gândirii prin convertire, prin aplicarea în faptă a unei superioare înțelegeri. Un alt sens al termenului *metanoia* este de reconciliere, interioară sau duhovnicească, precum și împăcare între oameni. În Noul Testament *metanoia* exprimă emoția, dorința de a obține iertare, chiar începutul reconcilierii⁶. Astfel, îndemnul rostit de trimisul Domnului produce “venirea în sine” (Luca 15, 7), evaluarea stării sufletești și inițiativa schimbării ei, împreună lucrare a iertătorului cu cel ce se pocăiește, repunerea în cinstea pierdută și stăruința animată în noua etapă a vieții.

Sfântul Luca nu se referă la stilul de viață ascetic al Sfântului Ioan Botezătorul (cf. Marcu 1, 6; Matei 3, 4), însă pune accentul pe conținutul propovăduirii sale.

Profeție despre slujirea lui Ioan

Luca premerge contextul misiunii lui Hristos folosind un extins citat din Isaia 40, 3-5, preluat din traducerea greacă a Vechiului Testament numită Septuaginta (LXX)⁷.

Luca preferă versiunea LXX, în defavoarea sensului original ebraic din textul masoretic atunci când: (a) face legătura dintre “în pustiu” cu “a striga”, mai mult decât cu “ascultați”; (b) folosește o expresie auxiliară “mântuirea lui Dumnezeu” și (c) redă la plural “calea” cu “căile”.

⁵ Sf. Ambrozie al Milanului, *Expositio* II. 68.

⁶ G. Kittel, G. Friedrich, *Theological Dictionary of the New Testament*, vol. IV, trans. G. Bromiley, Eerdmans, Grand Rapids, MI, 1967, p. 975.

⁷ D.L. Bock, „Proclamation from Prophecy and Pattern. Lucan Old Testament Christology”, în *Journal for the Study of the New Testament*, Supplement Series 12, Sheffield Academy Press, 1987, pp. 93-95.

Preferă însă varianta original ebraică atunci când: (a) folosește pluralul “cele colțuroase”, față de singularul din LXX, și (b) influențat de Evangheliile Matei și Marcu adaugă în loc de “Dumnezeului nostru” pronumele “Lui”⁸.

Textul lucanic, care prelucrează stilistic pe cel al profetului Isaia, urmărește să demonstreze implicațiile universale ale venirii lui Hristos, pentru că Evanghelia a treia subliniază lucrarea de mântuire, ca act de eliberare a oamenilor.

Sinopticii folosesc textul de la Isaia 40 cu un caracter profetic, accentuând cuvintele “în pustie”, ca fiind locul unde se vestește acest mesaj, nu locul unde să se pregătească căile Domnului. C. Westermann⁹ argumentează că imaginea pregătirii drumului este preluată din tradiția babiloniană despre venirea unui zeu sau a unui rege. Scopul acestei pregătiri a drumului pentru venirea triumfală a regelui era exprimarea prin manifestările procesiunii a puterii aceuia. A face drepte căile, din punct de vedere al imaginii drumurilor Orientului înseamnă pe de o parte a nivela văile și dealurile, ca să nu mai existe suișuri și coborâșuri, iar pe de altă parte a elimina sinuoșitățile drumului, care lungesc inutil călătoria.

Imaginea metaforică, dată de Luca, se referă la pregătirea morală a poporului, alterând sensul veterotestamentar. Este sigur că nu o acțiune fizică este cerută de evanghelist, când îndeamnă la aceste pregătiri. Fitzmyer consideră că se poate vorbi aici de o studiere a Legii lui Moise, pentru ca faptele izvorâte din aplicarea ei să fie în concordanță cu ceea ce profeții au grăit de la Duhul Sfânt¹⁰. În textul de la Isaia se are în vedere ridicarea de către Dumnezeu a poporului său ce se afla în exil. Tema Domnului care cheamă poporul să se întoarcă cu inima se mai regăsește la Isaia 57, 14¹¹. Astfel, chemarea pentru o pregătire morală și înțelegerea metaforică a evenimentului sunt exprimate corect în textul Vechiului Testament. Se vorbește aici de mântuire ca noul exod, sau eliberarea totală, iar acest sens al cuvintelor din Isaia este redat de Evanghelistul Luca¹².

Textul de la Luca 3,6 preia din Isaia 40, 10-11 cuvântul “mântuitor”, cu sens de eliberator aplicat la regele Cyrus (Isaia 45, 2), în timpul căruia evreii au fost eliberați din robia babiloniană. Astfel, evenimentul este descris în termenii unui nou exod (Isaia 42, 13; 43, 16-19; 48, 21; 52, 12)¹³.

⁸ A. Ralfs, (ed.), *Septuaginta*, Duo volumina in uno, Deutsche Bibelgesellschaft, Stuttgart, Württembergische Bibelanstalt, 1935.

⁹ C. Westermann, *Isaiah 40-66: A Commentary* (The Old Testament Library), (trad.) D.M.G. Stalker, Westminster Press, Philadelphia, 1969, p. 32.

¹⁰ J.A. Fitzmyer, *The Gospel According to Luke (I-IX). Introduction, Translation and Notes*, vol. I, col. *Anchor Bible 28*, Doubleday, New York, 1981, pp. 460-461.

¹¹ Pr. Dr. Ilie Melniciuc-Puică, *Utilizarea Vechiului Testament în scrierile lucanice*, Ed. Performantica, Iași, 2005, p. 89.

¹² R.I. Denova, “The Things Accomplished among us. Prophetic Tradition in the Structural Pattern of Luke-Acts”, în *Journal for the Study of the New Testament*, Supplement Series 141, Sheffield, 1997, pp. 54-56.

¹³ J. Manek, “The New Exodus in the Book of Luke”, în *Novum Testamentum*, 2, 1968, p. 10.

Pentru Sfântul Luca, împlinirea textului isaianic este văzută în chemarea omului de a pregăti calea Domnului și a face drepte cărările sale, prin schimbarea barierelor de ordin moral. Împlinirea profeției este privită ca sosirea mântuirii, odată cu Dumnezeu. Luca 3, 6 afirmă că tot trupul va vedea mântuirea lui Dumnezeu. Împlinindu-și făgăduința Sa, Dumnezeu nu numai că îi scoate de sub asuprire, eliberându-i și conducându-i, ci îi și mântuiește. Luca 3, 15-16 clarifică venirea lui Hristos după Ioan, atunci când arată urmarea Acestuia pe linie baptismală (în plan temporal și nu în plan calitativ). Dacă punem în relație cele două texte (Luca 3, 6 și Luca 3, 15-16), aflăm că Hristos este Domnul Dumnezeu, prin care vine mântuirea. Folosirea textului din Isaia în Luca 3, 4-6 arată grija deosebită a profetului pentru mântuire și felul în care Scriptura punctează această ultimă eliberare¹⁴.

Textul de la Luca 3, 4-6 prezintă pe Sfântul Ioan ca vestitor al mântuirii aduse de Dumnezeu¹⁵. Prezența sa focalizează spre Mesia și mântuirea adusă de Dumnezeu pentru iudei și nu numai pentru ei, în Iisus Hristos “cel mai tare” (Luca 3, 16) decât Ioan. Luca, deci, folosește acest text pentru a sublinia mântuirea și salvarea definitivă adusă de Dumnezeu prin Iisus, Cel ce vine după Ioan, și care este Hristosul¹⁶.

Mesajul Înaintemergătorului

Din punct de vedere al structurii, mesajul Înaintemergătorului în Evanghelia a treia, cuprinde anunțul despre iminenta mânie a lui Dumnezeu asupra celor ce nu-și schimbă gândirea și comportamentul (Luca 3, 7-9), precum și sfaturi practice adresate către trei categorii sociale distincte: popor, vameși și soldați, în urma întrebărilor: “Noi ce să facem?” (Luca 3, 8.10.12). Răspunsurile proorocului nu sunt convenționale sau clasice. Nu răspunde precum un rabin al vremii, nu vorbește de împlinirea Legii, ci îndeamnă la “roade de pocăință” (Luca 3, 8) și la părtășia bunurilor (cf. Luca 3, 11), la evitarea nedreptăților față de concetățeni (Luca 3, 11) prin impozitarea arbitrară, iar soldaților le spune să nu forțeze privilegiile pe care le au, ci să se mulțumească cu solda lor, fără a abuza de putere, pentru a molesta.

Exemplele din viața de zi cu zi folosite de profetul Ioan în predica lui, ne amintesc de exprimările din profeții biblice Ioel și Amos. Sunt prezentate slujirile muncitorilor care repară drumul, dezvoltarea unei generații de pui de viperă, atitudinea slujitorului de a scoate sandalele stăpânului său,

¹⁴ D. Marguerat, „Luc-Actes: Une Unité à construire”, în *Unity in Luke-Acts*, J. Verheyden (ed), Leuven University Press, Leuven, 1999, pp. 59-66.

¹⁵ R.J. Erickson, „The Jailing of John and the Baptism of Jesus: Luke 3, 19-21”, în *Journal of the Evangelical Theological Society* 36/4, 1993, pp. 455-466.

¹⁶ J.T. Sanders, „The Prophetic Use of the Scriptures in Luke-Acts”, în *Early Jewish and Christian Exegesis, Studies in memory of William Hug Brownlee*, C.A. Evans, W. F. Stinespring (eds.), Scholar Press, Atlanta, 1987, p. 190.

existența unui botez cu foc, aria de secerat, lopata de vânturat grămada de grâu și pleava nefolositoare suflată de vânt.

Exemplele Botezătorului despre roadele pocăinței, sunt limitate de două atitudini: *a nu abuza de privilegiul identității* etnice în detrimentul altora (Luca 3, 12-14) și *a folosi acest privilegiu* pentru a binecuvânta pe aproapele (Luca 3, 10-11). Aceste atitudini implică o întoarcere a gândirii prin care “celălalt” sunt “eu”, reflectând cuvintele arhanghelului Gabriel din Luca 1, 16-17: “pe mulți din fiii lui Israel îi va întoarce la Domnul Dumnezeu lor... să întoarcă inimile părinților spre copii și pe cei neascultători la înțelepciunea dreptilor, ca să gătească Domnului un popor pregătit”. Cu alte cuvinte, pregătirea venirii Domnului cere măcar două căi: întoarcerea spre Dumnezeu și întoarcerea spre ceilalți. Identitatea israelită, pentru Ioan, și întoarcerea spre ceilalți sunt inseparabile. Identitatea israelită nu este echivalentă cu atitudinea corectă față de Dumnezeu, chiar dacă există privilegiul alegerii divine, ci trebuie pusă în relație cu “ceilalți”. Ioan forțează aici nu doar la o modificare în comportamentul moral, ci la o împlinire sub umbrirea Duhului a vocii lui Dumnezeu.

Ioan Botezătorul atenționează că Dumnezeu poate ridica pe fiii lui Avraam din pietre, aplicând sensul literal modului de înțelegere tipic iudaic. Iudeii credeau că sunt popor ales datorită lui Avraam (cf. Neemia 9, 7; Miheia 7, 20), dar Ioan răspunde că această pretenție etnică nu garantează mântuirea, dacă nu este însoțită de faptele conforme cu credința cea dreaptă (cf. Amos 3, 2; 9, 7). Cuvintele lui Ioan, rostite în mediul iudaic de atunci, puteau înlocui “fii” cu “pietre” mai ales în limbajul aramaic, folosindu-se generalizarea că precum Dumnezeu a creat pe om din pământ (Geneza 1, 24; 2, 19-22) la fel poate ridica din pietre, prin cuvânt pe fiii lui Avraam. Texte din Vechiul Testament fac aluzie la pietre ca simbol al poporului lui Dumnezeu (Exod 24, 2; 28, 9-12; Iosua 4, 20-21; 1Regi 18, 31) sau simbol al legământului Său cu Israel (Geneza 31, 46; Iosua 4, 20-24), iar acest sens putea fi ușor înțeles de contemporanii Botezătorului, ca împlinire a profeției din Isaia 51, 1-2¹⁷.

Pentru cei ce ascultau mesajul Evangheliei, posterior rostirii lui Ioan, pietrele vii puteau face aluzie la credința păgână în care statuile idolatre nu au viață dar pot însuflețire¹⁸.

Interpretarea Sf. Ambrozie al Milanului este și de această dată necesară:

“Muștrată și văzută este într-adevăr răutatea evreilor, deoarece prin otrava unei minți criminale numeroasele lor vini îi fac pe ei asemenea

¹⁷ Joel B. Green, *The Gospel of Luke*, Eerdmans, Grand Rapids, 1997, p. 176.

¹⁸ C. S. Keener în „Human Stones in a Greek Setting: Luke 3:8; Matthew 3.9; Luke 19.40”, în *Journal of Graeco-Roman Christianity and Judaism* 6 (2009), pp. 29-32 enumeră cazuri din mitologia greacă în care oamenii au fost transformați de zei în pietre, pietre care au vorbit la cererea zeilor, iar din tradiția apocaliptică iudaică – folosindu-se limbajul ironic- imagini ale pietrelor care plâng sau suspină, lacrimiază și se răstoarnă, ca forme de impresionare tipic lumii greco-romane.

șerpilor, și vizuinelor pământești, iar nu vreo taină a înțelegerii dumnezeiești, fiindcă li s-a spus totuși: ‘Cine v-a arătat vouă ca să fugiți de mânia ceea ce va să fie?’ (Luca 3, 7). Prin mila lui Dumnezeu, chibzuința inspirată este arătată lor, astfel ca temându-se cu evlavie prevăzătoare de groaza judecății viitoare, ei să poată zămisli pocăință pentru păcatele lor. În acest fel, comparația cu năpârcile trebuie să fie raportată la această generație, nu la urmașii ei. Or, întâmplător, potrivit cu ceea ce este scris: ‘Fiți înțelepți ca șerpii’ (Matei 10,16), ei sunt arătați a avea înțelepciunea naturală de a vedea utilul și a-l cere de bunăvoie, dar totuși a nu-l lepăda pe cel vinovat. Și, de aceea, lor li se poruncește să reclame pentru ei înșiși mai degrabă măreția faptei decât noblețea obârșiei, pentru că nu este nici un privilegiu în succesiune decât dacă ereditatea este într-o armonie cu credința care – el a dezvăluit în cuvântul proorocesc – la înștiințarea lui Dumnezeu trebuie să fie transferată neamurilor păgâne, spunând: ‘Că poate Dumnezeu și din pietrele acestea să ridice fiii lui Avraam’ ” (Luca 3, 8)¹⁹. “Cu adevărat, Dumnezeu a gătit atenuarea durtății minților noastre și din pietre de poticnire ridică gospodari ai religiei. Fiindcă ce altceva decât pietre erau cei care slujeau pietrelor, cu siguranță asemenea cu cei care le-au făcut (cf. Ps. 113, 15; Fapte 17, 29)? Prin urmare, credința este proorocită a fi dată inimilor de piatră ale neamurilor păgâne, iar profețiile făgăduiesc că prin credință vor exista fiii ai lui Avraam în care, prin durtatea minții, s-a format cu repeziciune obiceiul de piatră, insensibil și irațional al firii. [...] Aici oamenii comparați de glasul proorocesc cu pietrele, sunt aceia care și-au pierdut într-atât discernământul minții încât atunci când ei cred că există un principiu al unei divinități în pietre, ei înșiși au fost transformați în natura pietrelor, nu prin folosirea trupului, ci prin dispoziția minții. Astfel, mai degrabă asemănarea obiceiurilor decât rangul strămoșilor reclamă ordinea mai bună. Deoarece oamenii erau asemuiți pietrelor, proorocul i-a comparat de asemenea pe oameni cu pomii, căci ‘iată și securea la rădăcina pomilor stă’ ” (Luca 3, 9)²⁰.

Dumnezeu prețuiește aceste “pietre vii” mai ales în edificiul credincioșilor (cf. 1 Petru 2, 5), care se adună în Biserica Sa crezând și săvârșind fapte ale dreptății.

O atenționare suplimentară este rostită de prooroc, sub forma imaginii tăierii copacului și a vânturării grâului de impurități²¹. Copacul care nu produce fructe va fi tăiat – înțelegându-se aici metafora judecății afirmată în Isaia 10, 33-44; Înțelepciunea lui Solomon 4, 3-5; Înțelepciunea lui Isus Sirah 6, 3- ca semn al judecății divine, profețită de dreptul Simeon la Luca 2, 34-35. Textul de la Luca 3, 8 va fi detaliat în mesajul Botezătorului, pornindu-se de la “roade vrednice de pocăință” la “roadă bună” (Luca 3, 9).

Arhiepiscopul Milanului, Sf. Ambrozie, tălmăcește cuvintele Botezătorului: “cei care mai înainte erau diformi pentru a fi folosiți, goi pentru a împodobi, sterpi în fruct, iraționali pentru a progresa, sunt acum

¹⁹ Sf. Ambrozie al Milanului, *Expositio* II.73.

²⁰ Sf. Ambrozie al Milanului, *Expositio* II.75.

²¹ J. A. Fitzmyer, *op. cit.*, p. 475.

descriși în chipul pomilor, care prin darul rațional al naturii sunt frumoși pentru a fi folosiți, mlădioși ca înfățișare, îmbelșugați ca roade, se înalță cu coroanele lor, răspândesc ramurile lor, sunt plini de fructe și îmbrăcați în frunze. Și ce bine ar fi dacă noi am putea imita obiceiul pomilor plini de roade și înălțați de la pământ prin vrednicii sporite, având drept temelie rădăcina smereniei străvechi, grațioși la înfățișare, crescând coroane cu fapte mature pline de roade, ca nu cumva securea agricultorului propovăduitor să taie rădăcina pomului sălbatic (Matei 3, 10)²². Roadele, în interpretarea Sf. Ambrozie, sunt “plângerea păcatelor; mărturisirea de la miezul nopții (Ps. 118, 62); evitarea răului făcut vecinului (Ps. 14, 3) și grăirea adevărului. Deja securea este la rădăcină; să facă cel care poate roadele harului, cel care trebuie să le facă pe cele ale pocăinței. A venit Domnul care caută roadele, [și] însuflește pe cei roditori și demască pe cei sterili. Fiindcă El a fost vreme de trei ani și nu a putut găsi roade printre iudei; [...] fie ca El să le găsească printre noi, ca să le facem pe viitor!”²²

A doua metaforă ce ilustrează răsplătirea divină se referă la aruncarea în foc în ziua judecării, unde făcătorii de rele vor arde ca paiele “și nu va rămâne din ei nici rădăcină, nici ramuri” (Maleahi 3, 19). Răsplătirea divină apare și în Isaia 66, 24: “și focul lor nu se va stinge”, iar sensul dat de proorocul Ioan este al schimbării imediate și reale, pentru împărăția lui Dumnezeu²³. Am putea sugera că Ioan este lopata din mâna lui Dumnezeu prin care nu pleava este curățită din grâu ci locul recoltării este eliberat de pleavă, pentru ca grâul să fie curat de orice impuritate. Grâul era vânturat cu o furcă în zona Țării Sfinte, iar prezența lopeții accentuează că separarea calitativă a avut loc, urmând răsplătirea după fapte sau roade.

Sf. Ambrozie afirmă: “Prin cuvântul lopată, se spune că Domnul are dreptul de a deosebi faptele, deoarece atunci când grânele sunt vânturate în arie, cele pline de cele goale, cele rodnice de cele fără valoare, ca printr-o suflare moderată să fie separate după examinare. Deci prin această comparație, Domnul este arătat, căci în ziua judecării, El separă faptele și roadele virtuții trainice de cele neroditoare și ridică mai mult pe bărbații virtuoși prin fapte, într-o sălășluire cerească. [...] Și, prin urmare, un foc care nu este vătămător prin natura sa va arde înaintea Lui (cf. Ps. 96, 3), pentru că cel care scoate dovedirea răutății sporește strălucirea bunătății”²⁴.

Înainte de a da sfaturi categoriilor sociale, profetul Ioan evidențiază necesitatea comuniunii alături de unitatea lucrării faptelor bune²⁵. Haina care prisosește, precum și hrana abundentă nu trebuie să fie criteriu de superioritate pentru fiii împărăției, ci mod de comuniune a milostivirii. Învățătura biblică, adaptată nevoilor din secolul IV d. Hr. este exprimată de Sf. Ambrozie astfel: “deprinderea milostivirii este un precept comun, dat tuturor ocupațiilor, tuturor vârstelor, și tuturor oamenilor. Nici vameșul, nici

²² Sf. Ambrozie al Milanului, *Expositio* II.76.

²³ Joel B. Green, *op. cit.*, p. 177.

²⁴ Sf. Ambrozie al Milanului, *Expositio* II.82.

²⁵ Darell L. Bock, „Luke 1:1-9:50”, în *Baker Exegetical Commentary, New Testament*, 1994, vol. 1, p. 284.

soldatul nu este exceptat, nici țăranul, nici orășeanul, nici bogatul, nici săracul; tuturor li se poruncește deopotrivă, că ei ar trebui să dea celui care nu are, pentru că milostivirea este desăvârșirea virtuților. Și, deci, expresia virtuții desăvârșite este pusă înaintea tuturor, că nu trebuie ca ei să precupețească propria hrană și îmbrăcăminte. Cu toate acestea, măsura milostivirii este păstrată în raport cu condiția umană, astfel încât fiecare nu ia totul pentru el însuși, ci împarte ceea ce are cu cei sărmani”²⁶.

Haina la care face referire Sf. Ioan Botezătorul este veșmântul cel mai apropiat de piele (*chitones*), spre deosebire de haina exterioară, care protejează de frig (*himatia*). Hrana (*bromata*) face referire la alimente în general, de origine vegetală sau animală.

Prin slujirea lor vameșii și soldații nu aveau locuință și bunăstare în produse. De aceea îmbrăcăminte și hrana, care la evreii Tării Sfinte reprezentau forme de bunăstare, erau mai greu de oferit de acești itineranți. Prin lucrarea lor considerată necurată și plină de răutate, aceștia se considerau excluși de la chemarea Botezătorului. De aceea întreabă, fiecare categorie, “dar noi ce să facem”?

Mesajul adresat vameșilor solicita reducerea profitului pe care-l obțineau datorită unei cutume de a impune taxe aproape duble față de cele legale, în dorința de îmbogățire personală. Existau taxe directe (cum erau pe suprafețe agricole sau pe cap de locuitor) și indirecte (taxe vamale, taxa pe lucru), care erau reglementate între autorități și acești colectori privați, printr-un contract limitat în timp. Colectorii de taxe licitau cu stăpânirea dreptul de a strânge taxe, angajând la rândul lor alți colectori, repartizați zonal, care propriu-zis strângeau taxele și invariabil surplusul pentru ei²⁷. Pe lângă suma care trebuia dată conducătorilor statului, vameșii acumula venituri din asuprirea debitorilor, iar acest abuz era condamnat de cuvintele profetului Ioan, pentru că nu reflecta dreptatea lui Dumnezeu. Un evreu care devenea vameș era considerat trădător și slugă a romanilor, fiind exclus din sinagogă și marginalizat în comunitatea israelită. Profetul nu indică renunțarea la ocupația lor, ci solicită o conduită etică atât față de stat cât și față de membrii societății. Dacă strângătorul de taxe nu cerea mai mult decât i-a fost “rânduit” de stăpânire, intra în categoria iconomului credincios, deschis pentru împărăția lui Dumnezeu.

Mesajul adresat soldaților în Evanghelia după Luca îl găsim la Luca 3, 14. Alături de vameși, soldații se numără între ascultătorii mesajului despre botezul pocăinței, rostit la malul Iordanului de Sf. Ioan. Aceasta înseamnă că îndemnul de a aduce roade de pocăință reprezintă și pentru ei o atenționare. Atunci când ei întreabă: “noi ce să facem?”, primesc de la profetul avertismentul să nu obțină bani prin acuzare falsă și să se mulțumească cu solda lor. Aceste sfaturi demonstrează că Luca cunoștea abuzurile legate de

²⁶ Sf. Ambrozie al Milanului, *Expositio* II.77.

²⁷ Pr. dr. Ilie Melniciuc Puică, *Parabolele Evangheliei după Luca – aplicații exegetice*, Ed. Performantica, Iași, 2010, pp. 288-289.

armata romană, cerând ca acestea să înceteze²⁸. Punctul de început al stării de pocăință la care sunt aceștia chemați implică o re-așezare a dreptății sociale, cu gândul la inevitabila judecată care va veni din partea lui Dumnezeu. Când lupta pentru împărăție se duce împotriva patimilor care împiedică apropierea de Dumnezeu, păcatul este înlocuit de virtute. Răspunsurile, în forma negativă, pe care le exprimă Înaintemergătorul în mesajul către strângătorii de taxe și soldați reflectă prohibițiile Decalogului pentru evrei, dar rostite păgânilor dornici de mântuire. În acest fel, dimensiunea socială și contemporană profetului, capătă sens eshatologic, generalizându-se pentru toate armatele, ca fundament al unei dreptăți sociale.

Sf. Luca nu identifică pe soldați, dar probabil aceștia sunt cei aflați sub comanda lui Irod Antipa – care conducea Galileea și Perea – sau soldații iudei din garda templului (Luca 22, 52). Pare că avertismentul lui Ioan din Luca 3,8 “nu începeți a zice în voi înșivă: Avem tată pe Avraam” este adresat și lor. Fragmentul biblic din Luca 3, 7-14 împarte auditoriul lui Ioan în trei categorii aparte: mulțimea (3, 7.10-11), vameșii (Luca 3, 12-13) și soldații. Dar întreg fragmentul din Luca 3, 7-14 este adresat mulțimii, în calitate de descendenți ai lui Avraam. Vameșii și soldații apar la finalul acestui pasaj biblic și li se rezervă un loc aparte. Nu există motive să credem că vameșii, alături de soldați, erau etnici evrei, ci erau în categoria “neamuri” sau păgâni²⁹. Bazându-se pe profeția dreptului Simeon privind “lumin[a] spre descoperirea neamurilor” (Luca 2, 32) care se aduce prin nașterea și misiunea Mântuitorului, Sf. Luca aplică profetului Ioan citatul din Isaia 40, 3-5, precizând în extinsul text că “tot trupul [toată făptura] va vedea mântuirea lui Dumnezeu” (Luca 3, 6). Cunoaștem că din anul 6 d. Hr. Iudeea se afla sub directa conducere a Romei, iar armata romană asigura paza și administrarea în regiune. Faptul că soldații sunt amintiți în mesajul de pocăință al Botezătorului, reprezintă o descriere pozitivă a activității și lucrării lor, șirul soldaților favorabili mesajului creștin continuând în scrierile lucanice prin amintirea sutașului temător de Dumnezeu din Capernaum (Luca 7, 1-10), a sutașului mărturisitor de la Golgota (Luca 23, 47), a sutașului Corneliu din Cezarea (Fapte 10), a comandantului din Fapte 23 și a sutașului din Fapte 27. Solda pe care o primeau soldații reflectă plata pentru asigurarea ordinii în regiune. Surplusul la care sunt îndemnați să renunțe acești soldați reprezenta inechitatea și nedreptatea la care adeseori se dedau.

Sf. Ambrozie spune: “[soldații] ar trebui să nu acuze pe nimeni, pretinzând pradă, învățând așadar că leafa soldaților este fixată, ca nu cumva atunci când este căutată subzistența, să se extindă răpirea”³⁰.

Observăm, așadar, că mesajul Evangheliei era deschis spre diverse categorii sociale, printre care și soldații romani.

²⁸ Luke Timothy Johnson, *The Gospel of Luke*, Liturgical Press, Collegeville, Sacra pagina series no.3, 1991, p. 65.

²⁹ Joel B. Green, *op. cit.*, p. 180.

³⁰ Sf. Ambrozie al Milanului, *Expositio* II.77.

Deoarece imperativele morale pentru întâmpinarea lui Mesia au fost enunțate în urma întrebărilor puse de diferite categorii sociale, în rândul poporului “care era în așteptare” (Luca 3, 15) și a cititorilor Evangheliei a treia se ridică întrebarea legitimă dacă nu cumva Ioan este “Hristosul” pe care să-l aștepte. În manieră euristică, profetul anunță înaintea tuturor diferența misiunii sale în comparație cu a lui Iisus Hristos: “Eu vă botez cu apă, dar vine Cel ce este mai tare decât mine, Căruia nu sunt vrednic să-I dezleg cureaua încălțămintelor. El vă va boteza cu Duh Sfânt și cu foc” (Luca 3, 16).

Mesia este superior prin faptul că “este mai tare” decât profetul și actul purtării sandalelor – pe care Ioan ar trebuie să-l facă în calitate de slujitor – nu poate explica starea de smerenie și inferioritate pe care o simte Înaintemergătorul în fața Domnului. Diferența este vizibilă și atunci când cele două botezuri sunt puse în discuție: botezul adus de Mesia este cu Duh Sfânt și cu foc, subliniind dimensiunea duhovnicească și curățitoare asupra sufletelor. În timp ce botezul lui Ioan era spre pocăință pentru iertarea păcatelor, botezul adus de Iisus Hristos va fi cu Duh Sfânt, care dă puteri sufletești noi, după purificarea prin foc a păcatelor. Cuvintele Botezătorului anticipează revărsarea Duhului la Cincizecime (Fapte 1, 5; cf. 11, 16), botezul fiind unul singur și nu compus din botezul cu Duh și botezul cu foc³¹.

Sfântul Ambrozie, referitor la aceste afirmații, ne spune: “El a arătat numaidecât că cel care lucrează într-o slujbă văzută nu este Hristosul. Fiindcă de vreme ce omul este din două naturi, cu alte cuvinte din suflet care subzistă în trup, văzutul este consfințit de lucrurile văzute, nevăzutul de o taină nevăzută; fiindcă trupul este spălat cu apă, dar greșelile sufletului sunt curățite de Duh. Nu orice spălare este cu apă, însă aceste lucruri nu pot fi separate unul de celălalt, și, prin urmare, altul a fost botezul pocăinței și altul al darului, acesta [ultimul] fiind din două și acela [primul] din unul. Când păcatele sunt comune sufletului și trupului, curățirea trebuie să fie de asemenea comună. Vine cel mai tare decât mine” (Luca 3, 16). El nu face o comparație ca să spună că Hristos este pur și simplu mai tare decât el – nici nu poate exista vreo asemănare între Fiul lui Dumnezeu și un om – [...] că nimeni nu este mai tare ca Hristos”³².

Botezul adus de Hristos este “cu Duh Sfânt și cu foc”, adică are rol purificator asupra inimilor, dar și rol de curățire sau judecată asupra celor care îl primesc superficial. În exprimarea Botezătorului avem imaginea “Celui mai tare”, care mediază prin botez Duhul Sfânt și a Judecătorului inimilor prin purificarea focului. Putem face și o conexiune tematică între profeția din Isaia 40, 3-5, prezentată la Luca 3, 4-6 și afirmația profetului Ioan: căile care trebuie îndreptate sunt inimile etnicilor evrei și a categoriilor sociale, de la propriile lucrări la calea/lucrarea nouă. Evreii (din care nu

³¹ Dr. Constantin Preda, *Credința și viața Bisericii primare. O analiză a Faptelor Apostolilor*, Ed. IMBOR, 2002, pp. 168-169.

³² Sf. Ambrozie al Milanului, *Expositio* II.79-80.

lipsesc fariseii și saducheii cf. Matei 3, 7) au chemarea de a interpreta cu inima cuvintele Legii, vameșii de a schimba patima agonisirii nedrepte iar soldații să îndepărteze din lucrarea lor abuzurile prin nedreptate.

În comparația lucană dintre Profetul Ioan și Iisus Hristos, începută cu relatarea buneii vestiri adresate părinților și până la momentul întâlnirii de la Iordan (Luca 3, 21-22), termenul “cel mai tare” are valoare de numire divină (cf. Isaia 9, 5; 53,12)³³, precum “cel ce vine” (Luca 13, 35 sau “cel Preaputernic” (Luca 1, 35), fiind o contopire a expresiilor din Marcu 1, 7 și Matei 3, 11. Pe aceeași schemă a comparației prin opoziție (*synkrisis*) Ioan se identifică cu slujitorul ce poate desface și purta încălțăminte stăpânului, față de Hristos care este puternic nu doar prin titlu ci prin lucrare³⁴.

Botezul lui Hristos are caracter de botez al judecății, pentru că Domnul este înfățișat precum un agricultor ce curăță aria de pleavă prin ardere. Nu credința primitorului botezului va fi încercată prin foc, ci faptele următoare ale credinței în sufletul și asupra celor din jurul său. Credința, luminată de Duhul Sfânt, prin primirea Botezului, produce atitudini sincere sau “roadă bună”. Acestea sunt separate și răsplătite de cel ce are lopata judecății, la momentul culesului de grâu.

“Încă și alte multe îndemnând, propovăduia poporului vestea cea bună.” Sfântul Luca prezintă misiunea profetului Ioan în curgere istorică, așezând momentul întâlnirii cu Iisus Hristos la Botezul de la Iordan (Luca 3, 21-22) imediat după referirea la întemnițarea operată de Irod Antipa. Conform textului Evangheliei a treia, un motiv de arestare din partea lui Irod l-a constituit “vestea cea bună” propovăduită de Ioan. Faptele pocăinței, cerute de Înaintemergător nu puteau fi indiferente lui Irod, care le încălcase sistematic prin căsătoria ilegală cu Irodiada. Reiese că Irod face un abuz – precum soldații muștrați la Luca 3, 14- refuzând mesajul și pe mesager. Istoricul Iosif Flaviu îl caracteriza pe Ioan “un om ales, care îi îndemna pe iudei să cultive virtutea și să fie drepti unul față de altul, arătându-și evlavia față de Dumnezeu prin intermediul botezului. Atunci botezul va fi pe placul Domnului, fiindcă el va fi folosit nu numai pentru iertarea păcatelor, ci și pentru curățirea trupului de murdărie, ca și cum sufletele ar fi fost purificate mai înainte prin dreptate. Deoarece mulțimea se aduna de pretutindeni în jurul lui, Irod s-a temut că prin marea lui autoritate asupra oamenilor poate să-i ademenească pe supușii lui spre revoltă. I s-a părut mai cuminte ca, mai înainte de-a vedea încotro se îndreptau lucrurile, să-l înlătore din drum, fără să mai aștepte ca schimbările să ia o întorsătură primejdioasă și abia după aceea să aibă remușcări, dându-și seama că era prea târziu să intervină”.³⁵

³³ Ioannis Karavidopoulos, *Evanghelia după Marcu*, trad. Sabin Preda, Ed. Bizantină, București, 2005, p. 45.

³⁴ Paul Mulqueen, „Luke’s Use of Story Advancement by Comparison (*synkrisis*) to Delineate and Develop the Respective Roles of Jesus and John the Baptist”, în *Australian eJournal of Theology*, 2 (2004), p. 7.

³⁵ Iosif Flaviu, *Antichități iudaice*, Cartea XVIII.V.2, vol. II, trad. I. Acsan, Ed. Hasefer, București, 2004, p. 454. Adrian Agachi în „Mediator între Legea iudaică și credința creștină. Botezul administrat de Sfântul Ioan Botezătorul” din ziarul *Lumina*, 20

Predica Botezătorului, prin titlul de *veste bună*, descrie pe Ioan ca pe un aducător de vești bune (Isaia 40, 3-9; 52, 7; Luca 1, 19; 3, 3-6), punctând venirea Domnului în propovăduirea Împărăției Sale.

Prezența numelui lui Irod, în legătură cu arestarea Botezătorului are scopul de a evidenția dimensiunea istorică - suprapusă peste cea existențială - în activitatea profetului Ioan, constituind-se ca formă chiastică în relație cu același nume amintit în Luca 3, 1. Irod apărând într-un rol antagonistic.

Concluzii

Profetul Ioan, a prezentat în mesajul său necesitatea înnoirii sufletești prin pocăință, pentru ascultătorii iudei și pentru categorii sociale distincte, în vederea primirii mesajului și botezului adus de Domnul Hristos. Autorul Evangheliei a treia identifică prin citatul extins de la Isaia 40, 3-5 pe Ioan Botezătorul cu "glasul celui ce strigă", iar mai apoi evidențiază că glasul său nu este rostit în zadar, ci are ecou în urechile contemporanilor iar prin textul citat al Evangheliei și în urechile creștinilor.

Sfântul Ambrozie al Milanului, în *Expositio Evangelii secundum Lucam*, oferă o interpretare eclesială predicii Înaintemergătorului, actualizând mesajul pentru creștinii din vremea sa.

Pocăința, în formă vizibilă a curățirii inimilor, se face prin renunțare la surplusul confortului și a nedreptății sociale. Asupra inimii va acționa apa - ca element de înviorare - și Duhul Sfânt ca element de curățire a păcatelor, focul adus de Hristos prin botez curățind lucrarea fiecăruia pentru judecata finală.

Imaginea Profetului Ioan în istorie este depășită de portretul Înaintemergătorului, pentru că din viața aceasta a prețuit mai mult dreptatea lui Dumnezeu decât dreptatea relativă a oamenilor. Procedul comparației folosit în prezentarea Botezătorului și a Mântuitorului Hristos, derulat pe parcursul primelor trei capitole din Sf. Evanghelie, va fi definitivat de cuvintele Domnului din Luca 7, 18-35, unde învățăm că lucrarea duhovnicească a trimișilor inspirați nu poate fi contestată de vorbe meșteșugite.

28.03.2011, remarcă o distorsionare a adevărului creștin de către istoricul iudeu, pentru a minimaliza originalitatea mesajului și a botezului pocăinței.

Un basm la cârciuma din colț

*Peste fața mesei la care cu toții așteptăm,
mai întâi au așezat o mască,
masca zânei bune
pe care cu toții am sărutat-o
până ce de fericire cu toții am murit de fericire,
apoi peste masca zânei bune care stătea lăbărțată peste toată masa
au așezat o altă mască hidoasă,
cea a mumii pădurii
pe care cu toții am spălat-o de bube
până când gura ei s-a deschis,
până când ochii ei ne-au privit
pentru prima oară
și noi ca o oglindă i-am spus că este cea mai frumoasă din țară
și masca s-a întins ca o pecingine peste toată masa
care nu mai avea margini, nu se mai termina,
încât a trebuit imediat s-o acoperim
cu trupurile noastre de ierburi peste care
mii de cosași treceau cântând spre marginea câmpului
care nu mai avea margine,
care chiar de acolo începea,
care chiar acolo se sfârșea,
unde așteptau cei șapte pitici
ale căror mâini iuți scuturau fața de masă
din gura căreia a sărit bucata de măr otrăvită
iar noi înviam unul câte unul
cu coatele ascuțite
așezate pe fața ei netedă și frumoasă
ca nici a uneia dintre femeile care ne-au părăsit –*

*azi așa,
mâine așa,
masa a început să fie râvnită de cei ce priveau prin fereastră,
unii chiar de dincolo de gard,
prin binoclu,
de la o zi la alta, fața mesei căpăta cute,
fețele noastre se zbârceau,
unele chiar dispăreau definitiv pe sub masă,
în timp ce femeile împărțeau firimituri altor ciocuri
ivate din zbor pe deasupra capetelor lor
care-și ridicau poalele
până la umerii piticilor ajunși uriași
prin palatele unde mai marii decideau
cum să împartă masa*

*peste care coatele noastre au stat o viață
și-au povestit nimicuri dintr-astea
cu care cei mai fericiți și-au hrănit sufletele
cu care acum urcă la cer,
în timp ce pe povestitor l-au aruncat în foc
de unde va renaște
în alte suflete
coborâte din cer pe pământ –*

*azi așa.
mâine așa,
azi așa,
mâine așa,
până când masa se va face una cu pământul
a cărui față n-o va mai săruta nimeni,
doar Dumnezeu va așterne pe ea flori, ierburi,
peste care nu vor mai trece cosașii
pe fețe cu măști trase la xerox.*

IOANA DIACONESCU

Lumini absorbite

*Firul de păr
Ca iarba
Pielea capului

Scoarța terestră
Se-ntinde vertiginos
Peste trupul tău gol
Protejându-te
În eclipsa de lună
Crustacee crescând
Rămân la țarm
Cleștii lor roșii
Macină într-o clipă
Vase de lemn
Vărsate de gura
Mareelor*

Vertigo

*Buze roșii
În somn
Dincolo de inelul eclipsei
Ard
Jumătatea trupului meu
Răpus de inelul solar
Al brațelor
Pe țarm absorbit de maree
Crustacei fără clești
Sorb luna din apa salină
Iluzia
Reflexul în apă
Al asupritoarei lumini

Absorbite*

Sub asuprirea unui nor

*Un vrăjitor
Foarte aproape de clanța ușii
Plete de fum și tichie de mătase
Trenă de clești și de cozi împletite
Negre tivite cu aur măsurii
Ritmuate ale mersului lui cu pantofi
De aur de carapace de broască țestoasă*

*La ușa mea un vrăjitor
Atât de bătrân încât genele lungi
Abia și le ridică
Cu bagheta magică
Mi-l trimise pe Puck
Poate pe Ariel mai degrabă pe amândoi
Și se suprapuseră într-un nor*

*Ah ce dilemă pustiitoare
Ce dorință fierbinte de-a-nțelege ceva
În vrăjile ce mă țeseau arahneean
Tot mai mărunt tot mai aproape de gura lui
A norului Puck-Ariel*

*Pe gazonul de aur
Până la pierderea de sine
Febrilă îmbrățișarea
Mă răpea
Mă acoperea să nu mă vadă
Donzelele stele ochioase
Și foarte curioase de pânza arahneeană
În care înviam febrilă
Sub asuprirea unui nor*

Mutat în stea

In memoriam IP

*Să nu-mi spui că mutată în stea
Ești mai aproape de pământ.
Eu, printre spinii înstelați, n-aș vrea
Să fiu altunde decât sunt.
Cu lacrimile am un pact –
Ele să curgă, eu să sec
Și, de pe-un mal pe celălalt,
Frângere-pulbere să trec.
Să nu m-aștepți cât sunt pe drum,
La capăt însă – negreșit !
De-ntârzii este ca și cum
N-aș ști de-acel finit în infinit...*

*Când voi ajunge totuși, însetați
Unul de altul, vom incendia
Cu dorul nostru lumile de stea
Și-om pogori printre spinii-nstelați.*

Parti dans ton étoile

in memoriam IP

*Parti dans ton étoile, ne me dis pas
Que la terre bien plus proche te paraît !
Moi, entre les épines d'ici-bas,
Être ailleurs, guère je ne le voudrais,
Car j'ai signé un pacte avec mes larmes :
Qu'elles coulent à leur gré, que je tarisse
D'un bord à l'autre sous le poids du charme
Avant que je devienne poussière de lys.*

*Surtout ne m'attends pas tant que je suis
En chemin ; mais tout au bout – absolument !
Si je m'attarde un peu, ce serait comme si
Je ne savais que tout va finissant...*

*Quand j'arriverai enfin, tout assoiffés
L'un de l'autre, nous, on mettra le feu
De notre amour, aux étoiles des larges cieux
Puis on rentrera sous les épines sacrées.*

În care asfințit ?

*Dacă a bătut inima mea, necugetat,
în ăst pustiu de noapte, nepătruns,
Te va fi tulburat,
Doamne al liniștii nemăsurate
din jocul Tău de-a v-ați ascuns ?
Mă vei fi auzit măcar tăcând
cu sufletul robit de așteptare
lângă un țarm de floare ?
Și când,
în care asfințit,
la care poartă,
inima mea nemiștiind să bată,
va cuteza să-ngâne-abia șoptit:
- Sunt eu, copilul Tău cel răuvenit !
Nu-ți cer să tai vițelul cel mai gras !
Mă lasă doar în țarc de-azur cu iezii
s-ascult cocorii-albaștri-ai lui Arghezi :
“De ce-ai plecat ? De ce-ai mai fi rămas ?...”*

Dans quel couchant ?

Si mon cœur a battu, ébloui,
dans le désert de la nuit,
T'aura-t-il encombré,
Dieu du silence démesuré,
de Ton jeu sans relâche à *cache-cache* ?
M'auras-Tu entendu me taire encore,
l'âme déchirée d'une assez longue attente
auprès d'un bord de fleur ?
Et, quand,
dans quel sacré couchant,
à quelle porte,
mon cœur, ne sachant plus frapper
osera-t-il Te murmurer tout doux :
- C'est moi, moi... Ton enfant, la malvenue !
Il ne faut pas tuer l' veau gras pour moi !
Laissez-moi simplement entrer dans le pré bleu
avec les grues d'Arghezi et avec ses agneaux
Et ne me dis pas comme lui : -« *Pourquoi
Es-tu partie ? Puis, y rester pourquoi ?...* »

După măsura dragostei

Încercarea ta de a păși
pe lunecosul zid de cuvinte
nu e, omule, de nici un folos
când dimineața
pasărea sufletului se-nalță
splendidă purpură
peste micile umbre ce suntem

Fiecare după măsura dragostei lui
îmi șoptești
depărtându-te pe coridorul cu
umbre

Fiecare după măsura dragostei lui
repetă ecoul
... Fiecare după măsura dragostei
lui...

Doamne – îmi spun,
rămânând la răscruce
de ce atât de târziu
îmi arăți calea pe care
să găsesc via cu strugurii copți?!

Iubitori de fructe exotice

Bunica vindea scorușe

în piața orașului nostru
grămezi de scorușe
pe care cu greu
le mai aduna din pomii
atârnați pe dealul livezii

În fiecare dimineață
venea cu roua pe tălpi
își așeza în tăcere marfa
apoi aștepta să vină cumpărătorii –
iubitori de fructe exotice

Și ei, de cele mai multe ori
treceau
obișnuiți fiind cu aceste
grămezi de scorușe
care creșteau și creșteau
parcă învadaseră lumea

Numai bunica mea
răbdătoare din fire
îi aștepta pe cei cu gusturi alese
să râvnească
și la grămezile ei de fructe ciudate
parcă venite odată cu ea
dintr-un timp al tinereții amare.

Umbra bunicului meu

*Voios era bunicul meu
când urca dealul spre via lui
cea frumoasă
De-acolo de sus,
privea satul ca un împărat
puternic și mulțumit
de viața lui pământeană.*

*Îl urmam pas cu pas
ca un purtător de cuvânt
învățând tainele
din miezul țărâni
Învățăturile lui erau pentru mine
legi și porunci fără moarte
Apoi îmi cânta*

*rotindu-mă-n soare:
“Tu ești pasărea mea aurie!
Tu ești pasărea mea aurie!”
lăcrimând de prea multă
lumină...*

*De-atunci
în fiecare bob de strugure copt
văd chipul lui
răsărind ca dintr-o veche icoană*

*De-abia clipește
din ochii lui obosiți
semn că avea încă
atâtea să-mi spună.*

Burg transilvan

*Venirea mea
în burgul cu Turnul Trompeților
a fost ca o descindere
pe tărâm fabulos*

*Oamenii
– umbre sub stropii de ploaie –
îmi tăiau calea
grăbiți spre casele lor
bijuterii încremenite
în oglinda de apă.*

*Pașii mei molcomi
pierduți prin labirintul*

*cetății medievale
simțeau o mie de ani
Îngropați în pietrele drumului.*

*Și umbra-mi creștea
până departe
sub lumina de miere
a primăverii*

*Liniștea, ah, liniștea
îmi risipise cuvintele...*

*Din turn – încet –
o singură trompetă cânta...*

VASILE ANDRU

Căsătoria ca ascetism pozitiv

Gânditorul creștin Vladimir Soloviov, în lucrarea *Sensul iubirii*, consideră că monahismul este inferior căsătoriei, din punct de vedere al calității ascezei. (Prin “asceză”, înțelegem: viețuire profund spirituală, bazată pe renunțare la lumesc, adică la lumescul sordid și rudimentar, asceții putând trăi în lume, dar netrăind ca ea).

După Soloviov, ascetismul comportă două trepte:

a. Ascetismul negativ (apofatic), adică cel monahal.

b. Ascetismul pozitiv (catafatic)¹ în căsătoria veritabilă.

Soloviov estimează că ascetismul călugărului nu conduce decât la *anghelosis* (îngerificare), în cel mai bun caz. Căsătoria veritabilă este calea divin umană spre *theosis* (îndumnezeire, comuniune cu Dumnezeu).

Căsătoria veritabilă este propice deplinei realizări spirituale. Dar subliniem atributul de *veritabil*, prin care o unire spirituală se deosebește de mariajul convențional, opac la taine, căzător. Căsătoria veritabilă ar fi, la ora actuală, un ideal greu de făptuit, dacă nu o utopie.

Dar trebuie s-o avem în vedere totuși, ca pe o posibilitate. Așa cum prin botez omul este chemat la desăvârșire, așa și prin taina cununiei el este chemat la experiența comuniunii divine.

Evident, mariajul nu este în mod spontan cale iluminatorie, sau salvatoare. Ea duce la *desăvârșire* numai prin inițierea în tainele creștine. *Cununia* este una din cele 7 taine de inițiere creștină, este taina a cincea. Monahismul este și el o “cununare”, dar simbolică, abstractă, figurativă. Este *nunta simbolică între mirele Hristos și persoana care alege monahismul*. Între monahul asexuat precum îngerii, și mirele Hristos.

În căsătoria veritabilă, drumul spre *plinire* este trasat de o pregătire duhovnicească. Primită în cadrul eclesial. Întreținută prin relația duhovnic-penitent. Numai în acest cadru, trăirea împreunării soț-soție, poate prefigura în chip natural realizarea agapică.

Este drept că aproape toate cuvintele care descriu un extaz mistic sunt împrumutate din terminologia orgasmului sexual. Este drept că există asemănări de intensitate, de climax, de culminație. Doar că extazul sexual durează puțin, este punctiform și exploziv. Or extazul ascetic are o durată extinsă, locuibilă. Cineva opina, metaforic, că orgasmul poate da paradigma

¹ Termenii negativ și pozitiv, în context, nu trebuie înțeleși prin „minus” și „plus”. Calea apofatică: existența lui Dumnezeu se susține prin *negații*: Dumnezeu e necuprins, nemărginit, necognoscibil. Pe calea catafatică, existența lui Dumnezeu, se susține prin *afirmații*: Dumnezeu e bun, e atotputernic, e cognoscibil prin opera Sa.

minimală a iluminării, arătând cum toată trăirea se focalizează într-un tot extatic. După climax, fericitul se întreabă “Unde este corpul meu?” Dar orgasmul este doar schița, doar imaginea fulgurantă a iluminării extatice. După el urmează oboseala, tristețea, torpoarea. Și astfel s-a dus acea *theosis* care la marii realizați este o achiziție continuă, de durată.

Soloviov, când stabilește cele două trepte ale ascezei și când statuează superioritatea căsătoriei, are în vedere și o stare de fapt: monahismul, așa cum apare el astăzi, oferă prea puține cazuri de asceză autentică. Nu se întâlnește o asceză monastică de mare calitate; ci există, foarte rar, mari asceți, personalități harismatice, care au provenit uneori din mediul monahal.

Dar monahismul în genere, așa cum se prezintă în istorie, și mai ales astăzi, este un fel de *profesionalizare* a rugăciunii și a trăirii ritmate după ore liturgice. Nu a existat o intenție iluminatorie expresă, în monahism, *ci una slăvitoare*. Dar și aceasta a fost realizată “profesionalist”, când nu chiar îndoielnic. Lucrul acesta îl observă, recent, arhim. Efrem, stareț pe Athos, într-o vizită făcută în România, în 2001:

“La mănăstirile pe care le-am vizitat, fie de maici, fie de monahi, am văzut doar o călugărie superficială, grosieră. Nu există precizie, acrivie, în viața monahală” (“Acrivia conștiinței” înseamnă precizia conștiinței, a explicat starețul Efrem de la Vatopedu).

În simetrie, reluăm, însă, precizarea: căsătoria funcționează ca “ascetism” *numai* ridicată la puterea *tainei cununiei*. Ascetism însemnând: lucrare conștientă și îndrumată ducând la purificare și desăvârșire. *Askeis* presupune o continuă “pază” spirituală.

Putem evalua cele două ascetisme (negativ-monahal și pozitiv-marital) nu atât din perspectiva performant iluminatorie, ci după un criteriu mai pertinent: acela al mântuirii. Căci ascetismul în sine nu-i un scop, ci o cale. Și nu o cale spre performanțe suprafirești, ci spre îmbunătățire și mântuire. În această perspectivă soteriologică, vedem că ascetismul căsătoriei poate duce firesc spre împlinire. Iar cel monahicesc este un fel de *cale protejată*, ferită de intemperii, în răspăr cu datele condiției umane. Cât despre îngerificare sau îndumnezeire, acestea sunt noțiuni (convenționale) numind stări și trepte pentru care este nevoie de lucrare îndrumată, indiferent în ce categorie te afli: adică și atunci când te afli în situația avantajată a căsătoriei veritabile.

Muzica, un spațiu spiritual al ecleziei

Eseu dedicat preotului Theodor Damian

Natura mistic-inefabilă a muzicii a fost cuprinsă în înțelegerea umanității încă din timpurile anticilor. Pithagora, Parmenide sau Platon o gândeau ca pe un tărâm al miracolului fundamental, *analogon* al paradigmei cosmice, survenire din regiunile ideale ale Logosului. Mutatis mutandis, gândirea ecleziastică va prelua în esență această viziune, astfel că Boetius (Anicius Manlius Torquatus Severinus, 475-525) unul dintre primii “doctori ai Bisericii” (*De trinitate, De fide catholica*), dezvoltă o infinitate de aserțiuni pe tema *frumuseții muzicale a lumii*. Pentru Honorius din Autun *universul avea formă de liră (quod universitas in modo cytharae sit disposita)*. În mistica Sfintei Hildegard se va vorbi despre *anima symphonisans*; Huchbald de Saint-Amand aducea în discuție *Musica Enchiriadis*. Tema naturii mistice a artei sunetelor o vom regăsi reformulată și mult mai târziu, atunci când cel care regânda formele unei biserici, arhitectul Le Corbusier, *vedea* (sic !) spațiul muzicii ca topos în care *géometrie et dieux siègent ensemble*.

Serafica putere a acestei arte de a exprima lumea, acel *Ceva* cuprinzând “tot ce se petrece și de asemenea tot ce nu se petrece” (Wittgenstein) rămâne, desigur, o misterioasă complementaritate neclarificată. Persistă, totuși, *obsesia noimei*, aceea pe care Albert Beguin o înțelegea ca pe o aventură la capătul căreia, dacă există răspuns, acesta nu e transmisibil. Iată de ce ne putem mulțumi cu gândul unui om al Bisericii (Benedictus Pererius - *Tratatul despre visuri*), care gândește muzica în sensul de “*Donum Spiritus Sancti, căci nimeni nu cunoaște ceea ce aparține lui Dumnezeu decât Spiritul dumnezeiesc*” (*Nemo enim novit que Dei nisi Spiritus Dei*). De altfel muzica și-a aflat adăpost privilegiat sub cupola bisericii. În ritualurile ei suplețea și expresivitatea discursului sonor își vor găsi nu numai limpezitoarele desăvârșiri, dar vor deveni totodată obiect al unor savante, erudite și, deseori, inflamate dispute. În inepuizabilele speculații ecleziastic-muzicale îi întâlnim pe Ambrozius din Milan, Grigore cel Mare, Huchbald, Guido d’Arezzo și pe maeștrii Școlii de la Notre-Dame, Leoninus și Perotinus. Universul artei sunetelor devenea luxuriant și pentru că în lumea credinței muzica și-a cucerit un rol primordial. Guy Bernard (*L’art de la musique*, Ed. Seghers- Paris 1961), este în această privință foarte explicit: “Le ciel descend dans l’âme de chacun, illuminé par la musique. Desormais, il n’est plus tellement question de Dieu, mais d’une part surnaturelle de l’homme, que la musique est susceptible de sensibiliser”. Dezamăgit Guy Bernard deplângea totodată faptul că “la musique sacrée s’est éteint”. Ceea ce nu diminuează esențialul: “la musique n’en reste pas moins liée au surnaturel”. În discursul cotidian, actul înțelegerii și cel al credinței sunt separate; nu și pe tărâmul muzicii, tărâm ce aparține sacralității tocmai pentru că în el regăsim atât înțelegerea, cât și participarea la realitatea de “dincolo”. În esență vorbim despre *comunicare* și *cuminecare* ca *întâlnire*

mistică, acolo și atunci unde limba e incapabil de a se măsura cu infinitul: “Acela ce nu poate fi spus prin vorbire,/ Prin care vorbirea însăși e rostită./.../Acela care gândește cu mintea,/ Prin care, spun ei, mintea e gând./.../Acela care vede nu cu ochiul,/ prin care ochiul are vază” (Kena Upanishad).

Într-o lume dominată de *gândirea calculatoare* (*das rechnende Denken*) incriminată de Martin Heidegger, obișnuința gândirilor noastre e orientată mereu către *reprezentări*. Immanuel Kant considera că porunca din *Exod* (2, 4) “Să nu-ți faci chip cioplit” este cel mai sublim pasaj din *Biblie* dat fiind că interzice orice *reprezentare a Absolutului*. Se înțelege că atunci când ne lansăm în căutarea unor reprezentări precum aceea a *infinitalui* ne situăm în *sfera abstracției goale*, în sfera a ceea ce el numește *inform* și unde orice *figurare* e imposibilă. Similar se petrec lucrurile când încercăm să înțelegem fenomenul muzicii, dezvăluit ca asceză a imaginii, și în ultimă instanță ca *artă eminentemente sublimă*. În oglinzile oarbe ale mentalului (*res cogitans* - Cartesius) ea pune în mișcare misterioasa *forță calmă a putinței îndrăgitoare* (*des mögenden Vermögens*) despre care vorbea undeva Heidegger. Sufletul, inoculat de reliefulurile ei dinamic-tensionale descoperă în sine răvășitoare și *ne-mai-cunoscute evenimente*. *Ființa* dialoghează cu sine, suficientă sieși, fără întrebări și fără... cuvinte. Se petrece o *vrăjire* a mentalului. Incompatibilitatea cu imagismul determină, prin recul, o imperioasă sete de imagine. Ne reamintim că Paul Valéry aspira să *vadă(!) în cerul pur monumentul unei melodii*. Ceea ce situează arta sunetelor într-un inaccesibil al înțelegerii, cu vocația unor experiențe de adevăr la care nu avem acces pe nici o altă cale. Schleiermacher avansase ideea existenței unei zone a *ființării de-ne-atins* pentru gândire, existând o *universalitate a neînțelegerii* (*Nichtverstehen*), *luminilor spirituale ce rămân inaccesibile*. Prin urmare orice artă, cu atât mai mult muzica, posedă o latură de incomprehensibil, un *lucru în sine*. Iată de ce rămân inexplicabile mutațiile esențiale pe care muzica le operează ca fenomen al timpului, investindu-l cu sens, aducându-l sub puterea noastră de *a-l locui*, *a-l umaniza*, *a-l deschide* și *a-l surprinde* inoculat de vibrația sacralității. Acest *character indelebilis* explică îndeajuns legătura muzicii cu Biserica. De altfel, vreme de peste 1300 de ani clericii au fost aceia care au modelat *ființa și chipul* muzicii, aducându-o la ceea ce este azi. Iată de ce s-a considerat că adevărul și valoarea în arta sunetelor ar reprezenta un *descensus Spiritus Sancti extra ecclesiam*. *Vere et realiter*, prin arta sunetelor ne regăsim o vocație *misterios teandrică*. Ceea ce se susține și se consolidează și prin ideea, formulată cândva de Carl Gustav Jung, privind *existența unei imagini arhetipale a divinității în om* (*Menschenbild und Gottesbild*), ca și faptul că *situarea divinității în afara omului e o prejudecată, dacă nu o înșelătorie diabolică* (*diabolica fraus*). În timpul nostru, a devenit limpede, spune el, că *imaginea omului în absența imaginii lui Dumnezeu, nici nu mai poate, nici nu mai trebuie, gândită*. Natura mistică a muzicii se decodifică acum și din aceea că spulberă timpurile și spațiile deschizând miracolul intercesiunii dintre om și Dumnezeu.

***Din partea cealaltă
sau
Împăcarea mamei cu timpul***

*Cum spui, mamă, că vine acum timpul?
Cum vine și-mpresoară ce noi avem mai simplu?
De ce cocorii tăi, zici, nu mai au răbdare
Și pleacă-n mare grabă făcând pe cer cărare?*

*Eu nu pricep nimic din basmul care-l spui
Și nici în tinda casei șarpele-acela nu-i.
Din partea cealaltă timpul pornește acum?
Dar cum știi care-i sensul acestui tainic drum?*

*Din partea cealaltă timpul pornește iute?
Dar cum îi simți iuțea prin ierburile mute?
Căci nu e încă toamnă, cocorii n-or să plece,
Dar parcă, ai dreptate, lumina e mai rece,*

*Pădurea parcă plânge și freamătă într-una,
Dar norii negri unde-s și unde este bruma?
Din partea cealaltă timpul dacă pleacă
Aduce iarăși vara și iar fântâna seacă.*

*Din partea cealaltă timpul aduce soare
Și șarpele-acela din tinda casei moare.
În málul din fântână l-arunc să se dospească,
Veninu-n leac se schimbă în gura lui drăcească*

*Timpul din partea cealaltă n-o să mai vină,
Se va opri în casă în liniște deplină
Și tu, iar sănătoasă, îl vei pofti să stea,
Să ia loc la masă, să mănce și să bea.*

Veverițele din New York

Părintelui și poetului Theodor Damian

*Amintirea lanurilor de floarea soarelui
devenea obsedantă
și a dus semințe peste ocean
și le-a sădit în pământul grădinii bisericii
unde slujea în New York.
Voia să afle dacă floarea soarelui
e tot floarea soarelui și în America,
adică dacă întoarce capul după soare
ca să-l slăvească într-o lumină lină.
Tot așteptând să crească floarea soarelui
în grădina bisericii din New York
l-a cuprins dorul de locurile natale,
Aici floarea soarelui creștea
și întorcea capul după soare.
Tot dădea telefoane să se încredințeze
Că și în pământ american
Floarea soarelui e iubită.
Se bucura să afle că și în America
floarea soarelui prindea rod
și se înălța spre soare.
Toată lumea o admira.
Venise și un grup de veverițe
ce se minunau de frumusețea
florii soarelui ce se învârtea după soare.
Veverițele din New York,
când florii soarelui i se coceau semințele,
cu o nemărginită dragoste
au început să i le ronțăie.
Nu s-au lăsat până nu au ros
toată floarea florii soarelui
ca să-l facă pe cel care a sădit-o
să nu-i dispară dorul
de lanurile de floarea soarelui
din meleagurile lui natale.*

Amin!
S-a făcut de rugăciune!

*Pentru ca Domnul, Dumnezeul meu,
să nu se mânie împotriva poemelor mele,
îmi plec genunchii înalt și mă rog
să trimită asupra lor păsări cu aripi de lumină,
așa ca toate păsările venite peste apele Iordanului.*

*Poemul m-a purtat pe Acropole,
pe Muntele Zeilor, pe Marea Egee,
pe Muntele Nebo și vârful Fazga,
față în față cu Ierihonul.*

*Poemul m-a purtat pe Marea Moartă
și prin Valea Cadeș, aproape de Iordan.*

*Poemul m-a purtat pe Champs Élysées,
pe Montmartre, pe Marea Mediterană,
pe Alpi și Pirinei, pe apele râului Mississippi,
șarpele cel cu o mie de lacuri,
ce strălucește în înțelepciunea sa.*

*Am îngenuncheat la Izvorul lui Moise,
în Pustia Sin, la Cadeș,
în Biserica Domnului, pe râul Iordan,
la Meteora, la Thessaloniki ori pe Areopag.*

*La Notre Dame de Paris
și la Sacre Coeur de Paris,
la Notre Dame des Auzils
și în Catedrala St. Paul.*

*Am îngenuncheat în Munții Orăștiei
și în Bucegi...*

*Unite în rugăciune ca într-un cerc de foc,
măinile mele m-au ridicat
de pe pământul negru ca smoala.*

Umerii mei au dat muguri, lăstarii rugăciunii.

Lumină din Lumina Domnului, în sufletul meu!

Lumină din Lumina Domnului, cât mai înluminată!

*Iarbă a vieții este poemul.
Iarbă de lumină, să crească Domnul în poeme!
Numerele...
numerele sunt cele ce fac cercul, cerul.
Numerele sfinte, înnumărarea.
Amin! s-a făcut de rugăciune!
Amin! Poemul a purtat sângele Domnului
în potirul cuvintelor sfinte!
S-a făcut de rugăciune,
acum și pururea,
Amin!*

Abraham

*Peste neputința noastră de a zidi
altar de jertfă Domnului
am tras un vâl și m-am rugat
cu gura mea cea care rostește versuri:
Miluiește-mă
să pot vedea adevărul Tău cel mare, să pot fi vie
printre neamurile cele care au fost și care vor fi!*

Am scris:

*- Toate se revendică de la Avraam.
Totul începe și sfârșește
cu Domnul Dumnezeuul nostru,
cel care s-a arătat lui Avraam
la stejarul Mamvri și i-a zis:
“Țara aceasta, Eu o voi da seminției tale!”*

*La trei kilometri nord de Hebron,
i-a zidit jertfelnic Domnului,
Avraam, cel cu soție frumoasă.*

*Doamne, ajută ochilor noștri pământești
să poată vedea sensul primar al dragostei Tale, Amin!*

*Deschide ochiul nostru,
cel ce vede în interiorul lucrurilor!
În credința Ta vom fi credință,
așa ca Abraham.*

Singurătate

*... o pasăre o aripă un zbor ..
mereu aceeași cifră învățată de cocor ...*

*trecute vieți
de gânduri
de iluzii
sărate lacrimi
atârnânde șiruri ...*

În fața casei duzii ...

*Surâs amar
suspîn de frunză tot căzând în van din ram
lumină tristă îmbrăcând amurgul*

și eu

*și eu cu sufletu-mi tăiat
cum taie brazdă plugul ...*

Pastel în Manhattan

Zăpadă cenușie, suflet înghețat ...

O veveriță

*– ca o statuie încremenită de frig
pe un ciot de copac – ;*

Vântul trimite deznădejde

Dinspre East către Hudson River

Dinspre Hudson către East River ...

O iarnă bogată în tristeți acum

În Manhattan, la capăt de drum.

Nesfârșitul tăcerii

Tăcerea e ca întunericul:

o vorbă sau o lumină de gând le tulbură odihna.

În peștera sufletului

bocancii

rănesc stalactite ...

Din rană picură sânge,

dar a pierdut culoarea durerii.

O, indiferență atotstăpânitoare!

Orașul în iunie

*Iți amintești
orașul în iunie?
Pescăruși jucăuși
peste râu
un clopot pulverizând
aerul serii
în minuscule globuri
transparente
de liniște
și inelul florii de tei
prin care azurul
se tot uita
în ochii tăi
cu melancolie.*

Ca puiul de jivină

*Plecam prea brusc de lângă tine.
Ca scuturată brusc, în somn.
Redeveneai severul domn,
Cel depărtându-se de mine...*

*...Și m-am întors în acel loc
Acolo sta un cerșetor,
Pe bancă, altui cerșetor,
Cerând, prevenitor, un foc.*

*Dar siluete prea puține...
Că mă temeam să mă și tem
Și-n mine mă făcusem ghem
Niciuna semăna cu tine.*

*Două bobite, roșii, mici,
Țineam în palmă. Rupeți cercei.
Ce le mai zice păducei.
Ori nu știi tu cum le mai zici.*

*Apoi, fugeam pășind pe bură,
Pierdut ca puiul de jivină,
Ce-adulmecă o urmă-n tină,
Spăimos că vine și il fură.*

Noaptea roșie

*Noaptea nu ne mai cunoaștem, suntem două străinătăți,
vedem ca pentru prima oară cu trupul,
iar lumina din noi trece prin celălalt făcându-ne luminoși.*

Noaptea e tot mai roșie.

*Luam cu împrumut epidermele.
A ta miroase a început de femeie, a mea te las să ghicești.
E bine în pielea celuiilalt, în sângele nopții, roșie,
trecem unul prin altul cum peștii prin apă.*

Gândim:

*De n-ar mai veni ziua, de și-ar pierde haina ei trecătoare
de-am rămâne unul în altul și lumea din noi să înceapă.*

Cine a pus rod, a uitat să gândească.

*Urcăm cum fahirii pe frânghia ce unii o numesc suflet.
Așa se îndepărtează de noi gramatica
vom ajunge doar semne.
Sânii tăi vor cunoaște începutul mâinilor mele
văile trupului de început de femeie, eu,*

trecând unul prin altul, ca doi străini desăvârșiți.

Și lume poate să fie sau nu

în carnea în care noaptea roșie nu mai sfârșește.

Autoportret până la os

*Când o să-i cadă dinții ticăloșiei mele voi fi izbăvit,
graffitti vor prinde sudoare, vor umezi frica de El.*

*Am scăpat din mână cârma visului,
sangvină, dragostea pentru fiica ce pândind nevăzutul, coace tristețe.
Stau într-o catedrală de carne, n-aș mai sta, în ce-a fost ea odată.*

*Plin de cicatrici mi-e scrisul ce și-a uitat țepi pe trupul femeii
prind realitatea din zbor tămăduind cordul inimii.*

Sunt prea laș să-mi tai venele, să le umplu cu apă de mare.

*Nu mai știu aproape nimic de când eram copil,
de colivia cu apă din cer plimbată în amurg cu mândrețe.
Nu mi se cuvine nimic: nu învins, nici învingător.*

*În mâini nu încap încă întunericul
reclădesc cu ele până se dilată pupilele fricii,
respir cum mușchiul după ploaie, sunt animalul de pradă al păcatelor.
N-am plantat nici un pom, dar am fost în Triunghiul Bermudelor
e-mailul meu poartă inutile tandreți din alte lumi.*

*Sunt tot mai rar bun, nici sfârșitul lumii nu mă mai înspăimântă
fiica a prins puf trist, puțin amar, dar mai mult dulce.
Viena o soarbe, îi mănâncă din palme.
Are manuscrise mai subțiri ca lamele firii.*

*Întors pe dos m-am născut, însoțit de-o fată morgană.
Timpul îmi rarefiază pielea și ce aer lăptos avea la început.*

*Când scriu, mâinile nu mai îmbătrânesc, poate așa a creat Domnul lumea.
Sunt mai singur decât crusta singurătății
carnea de om e mai grea ca orice carne, aud,*

dezleagă-te de carne, nu de os.

*Învăț încă să merg,
să respir cum aș respira într-o scorbură sau într-un felinar.
Transpirând că, odată, îmi va ieși sufletul,*

și nu o să îl pot cântări . . .

THEODOR CODREANU

Creștinismul eminescian

Secolul al XVIII-lea a dat lovitura de grație creștinismului, deschizând larg porțile secularismului modern, pentru ca în a doua jumătate a secolului al XIX-lea Nietzsche să intre triumfal în istoria filosofiei cu profeția mult invocată *Dumnezeu a murit*. Biserica însăși, după Marea Schismă de la 1054, dar și mai înainte, a fost bântuită de ispita ereziilor, a diverselor forme de gnosticism, de ocultism, de sciziuni care au culminat cu protestantismul etc. Marea ironie este că dinspre ortodoxie catolicismul este privit ca *erezie*, iar dinspre catolicism ortodoxia este cea care a păcătuit prin “schismă”, alt termen pentru “erezie”. Mai departe, scientismul și ideologiile atee au tins la substituirea vechii credințe. Eminescu s-a trezit într-un veac aflat în plină ofensivă a acestora. Plus de asta, în Europa occidentală încep să pătrundă alte religii, cum ar fi budismul, pentru ca în secolul al XX-lea spiritualitatea orientală să-i contamineze și pe savanți, cum e cazul lui Fritjof Capra, autorul celebrei cărți *Taofizica*, fundată pe doctrina chineză a taoismului. Foarte bun cunoscător al multor religii, mitologii, gnoze, ocultisme, științe, Eminescu s-a simțit și el asaltat de acest nou *saeculum* potrivit predominanței creștinismului.

În ultima vreme se scriu tot mai multe studii care atestă drama de conștiință religioasă trăită de Eminescu în deplină contemporaneitate cu cea a lui Nietzsche. După ce, într-o vreme, poetul trecea drept “ateu”, gândirea lui fiind redusă la definiția religiei din discursul proletarului (v. *Împărat și proletar*: “Religia – o frază de dânsii inventată...” etc.), mai nou, el este declarat “poet religios”, nu doar după cele câteva poeme cu tematică biblică (*Rugăciune, Răsai asupra mea..., Christ/Dumnezeu și om, Preot și filosof, Înviere*), ci adunându-se în diverse *corpus*-uri textele referitoare la creștinism, nu puține, fie din însemnări, fie din publicistică și din alte scrieri. Unii au mers atât de departe, continuând, altminteri, o tradiție interbelică (pe Radu Dragnea, bunăoară, autor al unui studiu despre “creștinismul lui Eminescu”), încât consideră de bun augur *canonizarea* și includerea lui Eminescu în calendarul sfinților ortodocși. Gheorghe Gavrilă-Copil I-a și numit pe poet “Sfânt de Pământ”, ridicându-i un *Acatist*. E la mijloc, cred, o gravă confuzie de planuri, contrastând izbitor cu încercările de eliminare simultană a lui Eminescu din *centralitatea canonului cultural*, respectiv cel *literar*, cum procedează Nicolae Manolescu (secundat de Eugen Negrici și de alții), în *Istoria critică a literaturii române*. În chiar anul morții poetului, Titu Maiorescu a scris celebrul studiu *Eminescu și poeziile lui*, care constituie actul “oficial” al bătăliei canonice câștigate de critic, prin care recunoaște în Eminescu drept *centrul iradiant al canonului cultural și literar românesc*, statut confirmat, ulterior, de mai toți marii critici, scriitori, filosofi, savanți, pentru ca abia în ultimii ani acest statut să-i fie pus la

îndoială, culminând cu autoritatea de mare critic a lui Nicolae Manolescu, cel ce se consideră noul Maiorescu al criticii românești. Așadar, propunerea de “canonizare” religioasă a lui Eminescu vine pe un fond cu totul neprielnic poetului și constituie, în realitate, o miză proastă, care dă apă la moară tocmai celor care militează pentru eliminarea scriitorului din centrul canonului literar românesc. Or, adevărata bătălie pentru Eminescu vizează apărarea canonului literar împotriva Școlii Resentimentului, cum o numește Harold Bloom, cea care vrea detronarea lui Shakespeare din centrul *canonului occidental*. Altfel spus, a-l apăra pe Eminescu înseamnă a apăra canonul literar, a-l apăra, implicit, pe Shakespeare, pentru care, altminteri, poetul avea admirația binecunoscută.

Revenind la “creștinismul” eminescian, el trebuie apreciat contextual. O încercare a punerii lucrurilor la punct o datorăm lui Răzvan Codrescu. La 17 februarie 2008, el a postat pe blog un studiu intitulat *Eminescu și creștinismul*. Pare a fi abordarea unui cunoscător, tonul general fiind ostil asimilării lui Eminescu la creștinism, asimilare ce domină în ultimii ani. În viziunea d-lui Codrescu, până și poeziile considerate religioase și pe care le-am amintit nu sunt ale unui creștin ortodox autentic. Pe Eminescu îl interesa, înainte de toate, *poezia*, exersând pe motive religioase “acrobații ritmice” și urmărind “efecte formale”. Argumentul ar sta în picioare dacă Eminescu n-ar fi repudiat, în *Criticilor mei*, de exemplu, tocmai astfel de “acrobații” și de “efecte”: “E ușor a scrie versuri,/ Când nimic nu ai a spune,/ Înșirând cuvinte goale/ Ce din coadă au să sune”. În schimb, faptul că poetul a inclus o variantă a *Rugăciunii* în textul “budist” *Tat twam asi* poate fi luat în considerație, căci o contaminare de acest fel contravine “purității” creștine. Însă e de văzut dacă poetul a devenit “budist” prin asemenea eclectism. El se declară, ce-i drept, budist, Răzvan Codrescu neezitând să invoce însemnarea de pe fila 8 a mss. 2275 bis: “Eu sunt budist. Nefiind creștin simplu, ci creștin ridicat la puterea a 10-a”. De aici, se trage concluzia că poetul “nu prea se dădea în vânt după creștinism”. Numai că nu prea înțelegem bine afirmația, fie ironică, fie serioasă, a poetului că se consideră “creștin ridicat la puterea a 10-a”! Rămâne o enigmă de descifrat, cu atât mai mult, cu cât și Răzvan Codrescu ajunge la textul în care Eminescu își refuză budismul, ca și credința în Dumnezeuul Vechiului Testament (refuz augmentat în poemul dramatic *Mureșanu*): “Eu nu cred nici în Iehova,/ Nici în Buddha-Sakya-Muni,/ Nici în viață, nici în moarte,/ Nici în stingere ca unii” (*Eu nu cred nici în Iehova*). Câți s-au străduit să descifreze, în mod serios, acest *nihilism* al Eminescului? Răzvan Codrescu concede imediat că Eminescu n-a fost un *nihilist*, cum s-a crezut a fi, de exemplu, Nietzsche (nici el, în realitate, un nihilist).

Nefiind nici nihilist, salvarea e de găsit tot la Eminescu, în același text, când se declară “romantic”: “Nu mă-ntoarceți nici cu clasici,/ Nici cu stil curat și antic –/ Toate-mi sunt deopotrivă,/ Eu rămân ce-am fost: romantic”. E soluția ultimă adoptată și de Răzvan Codrescu, asimilând însă romantismul eminescian altei categorii culturale – *tradiționalismul*. Să se remarce că între prima și ultima strofă Eminescu schimbă sistemul de referință: de la planul religios și filosofic el trece la cel literar-cultural, cum

ne indică și conceptul de *romantism*. Meritul de ansamblu al lui Răzvan Codrescu e că lucrează cu două referențiale, unul *cultural* și altul *teologic*. El îi avertizează pe zeloșii susținători ai “creștinismului” eminescian că nu fac altceva decât să confunde cele două planuri, ceea ce, la drept vorbind, așa și este.

Se pune problema dacă romantismul este incompatibil cu creștinismul, iar acesta cu tradiția. Pe de altă parte, nu e deloc sigur că Eminescu nu ne întinde din nou o capcană. Și Baudelaire se considera romantic, dar s-a dovedit că e *altceva*. Până și Nicolae Manolescu s-a descoperit în dilemă: Eminescu este, simultan, romantic și postromantic, ba chiar anticipează, în destule texte, parodicul și ludicul postmoderniste! Iar pentru ca ambiguitatea să crească, același Eminescu detașat, cum se prezintă, de clasici și de antici, ne arată că evoluția lui spre maturitate trece, mărturisit, spre perfecțiunea clasică și spre *învierea* artei antice. Iar Ion Barbu a dovedit, cu asupra de măsură, că “învierea” artei antice, respectiv a odei pindarice, poate duce la o modernitate spectaculoasă. Mărturiile se găsesc în scrisorile inedite, publicate în 2000, dacă ne place să ignorăm *Odă (în metru antic)* sau *Glossă*.

Asimilând romantismul la tradiționalism, Răzvan Codrescu, după toate datele, gânditor creștin și conservator, riscă să-l îndepărteze pe Eminescu de *conservatism* (v. Nicu Filipescu, N. Georgescu), raportându-l la o tradiție cu conotații minore, având în centru banala prejudecată a *paseismului* eminescian. Nici pesimismul poetului n-ar fi revendicabil din cel al profeților biblici, ci doar din cel epigonic schopenhauerian. Tradiționalismul său e cultural, patriarhal, naturist, orientat către Evul Mediu și către o “Dacie ideală”. S-a dovedit a fi obtuz la tradiția iconografică bizantină, apreciind ca fiind mai religioasă pictura din Roma și din Florența. Aici, Răzvan Codrescu vine cu citate probatorii. Seria de argumente privitoare la neaderența lui Eminescu la creștinism trebuie luată în considerație. Critica adusă “epigonilor” că *nu cred în nimic* e valabilă și pentru poet, care se include, altminteri, printre epigoni: “Eu nu mai cred nimic și n-am tărie./ A mele visuri toate se pierdură”. Pustnicii lui Eminescu nu prea au nimic din monahia creștină (Euthanasius, Moș Iosif, Dan-Dionis ș.a.). Speculația filosofică, eclectică, adunând ingrediente mitologice, religioase, orientale, oculte etc., îi apar lui Răzvan Codrescu “străine de orice teologie oficială”. Mai mult: “nici una dintre considerațiile lui Eminescu privitoare la creștinism nu este de natură *teologică*, nici nu implică credința lui *personală*”. (Și totuși Părintele Galeriu îi recunoștea o profundă gândire teologică!). În *Luceafărul*, în pofida părerii lui Nichifor Crainic și a altora, criticul nu distinge nimic creștinesc. De altfel, poetul face referințe la Buddha, la Platon, la Orfeu, dar nu la Hristos. Concluzia: “Eminescu n-are nimic de câștigat dintr-o interpretare creștină, iar creștinismul însuși cu atât mai puțin”. Sunt puse la îndoială și referințele “creștine” din publicistică. Ar fi unele ingerințe de socialism creștin, dat fiind că poetul apreciază: “Creștinismul religia săracilor și a nenorociților...”, “răsărită din sclavie”. Totuși, aici Eminescu se referă la timpurile apariției creștinismului, iar nu la faptul că această religie ar aparține doar “săracilor” și “sclavilor”. Răzvan

Codrescu crede că poetul aprecia în creștinism doar partea “morală”, acesta acționând chiar ca “o poliție morală”, cum se exprimă undeva Eminescu. Pentru ortodoxie, n-a optat în chip special. Ba chiar, cum a arătat I.M. Rașcu în articolul *Eminescu și catolicismul*, ar fi fost dispus să se cunune religios în ritul catolic pentru ca divorțul de Veronica să nu mai fie posibil. Însă ce rămâne din pitorescul acesta conjunctural dacă luăm în considerație bătaia pe care a dus-o, în ultimul an de la *Timpul*, alături de episcopul Melchisedec Ștefănescu împotriva expansiunii catolice în România? Aprecierea Bisericii Ortodoxe drept “Maica spirituală a poporului român” este văzută, desigur, doar sub aspect etnic, lingvistic și cultural, sub dimensiunea tradiționalismului său funciar.

I se neagă lui Eminescu și creștinismul *remanent* din familie. Crede că, la Ipotești, n-a primit o “educație religioasă”, în pofida evlaviei Ralucăi, a bisericeții de lângă casa părintească și a tradiției călugărești din familia mamei. Autorul nu știe sau nu vede nicio semnificație în faptul că, în cel mai dificil moment al vieții, poetul a vrut să se călugărească, stârnind protestul lui Titu Maiorescu. În fine, i se neagă și deschiderea culturală spre creștinism: “Nici deschiderea culturală a poetului n-a mers în direcția creștinismului”. Doar în poezia naturii ar exista ceva din “creștinismul cosmic” pe care-l semnala Mircea Eliade la români.

Această sumară trecere în revistă a tratării “necreștinismului” eminescian nu are rostul de a nega strictul punct de vedere al lui Răzvan Codrescu, un intelectual care știe ce spune în sistemul lui de referință. Cum precizam, autorul e împotriva confuziei de planuri: “a celui *religios* și a celui cultural”. Iar adepții “creștinismului eminescian” nu se pricep să delimiteze cele două planuri. Răzvan Codrescu, neînțeles în demersul său, a ajuns să fie calificat drept un “detractor” al lui Eminescu. Nu este. El distinge între *geniu* și *sfânt*: “Sfântul și Geniul sunt întruchipări urieșești și exemplare ale spiritului, dar în ordine diferite”. Chiar și Dante și Dostoievski, atât de apropiați de exigențele teologice ale creștinismului, au trăit, în postura de genii creatoare, în ordine diferite. Așa este. În raport cu creștinismul, orice creator de geniu trăiește ispite “eretice”. Lucian Blaga chiar postula în acest mod condiția filosofilor în raport cu teologia. Altminteri, un teolog de talia Părintelui Stăniloae a scris o carte semnificativă despre “erezia” lui Blaga în raport cu ortodoxia. În articolul *Cuvânt către poeți*, Ion Barbu avertiza că “La temeliiile sufletului omului de astăzi zac straturi de păgânătate” și că poezii se nutresc din acestea. Eminescu, atrage atenția Răzvan Codrescu, n-a fost un Sfânt, ci un Geniu. “Sfințenia” lui se restrânge la sfera genialității poetice, cum bine a înțeles Tudor Arghezi când l-a numit “sfântul ghiersului românesc”. De aceea, *canonicitatea* lui nu poate fi decât literară și culturală. Eminescu însuși a definit canonicitatea literară a lui Shakespeare prin sintagma “divinul brit”. Răzvan Codrescu nu a pus niciodată la îndoială canonicitatea literară a lui Eminescu, precum criticii care doresc ieșirea poetului din *centrul iradiant al canonului literar românesc*. El mărturisește că Eminescu a avut o influență covârșitoare asupra personalității sale, că niciodată n-a încetat să-l admire, că nu a pus la îndoială recunoașterea lui Iorga sau a lui Noica privitor la “omul deplin al culturii românești”, deși orice

“deplinătate” umană își are limitele sale, iar într-o personalitate, oricât de uriașă, nu poate să încapă toată complexitatea unui popor.

Ajunși aici, o urmă de nedumerire rămâne, totuși. Ea vine din rigoarea metodei cu care autorul a scrutat materialul investigat. Gustul amar lăsat este *negarea metodică* a creștinismului eminescian. Nu cumva rezultatul are ceva din încercarea ideologiei marxist-leniniste de a izola din eminescianism numai sămânța “atei” depistată în câteva texte ale poetului și de a oculta *restul*? Paradoxal, această negare a creștinismului eminescian, pe o nenumărată latură, nu seamănă cu altceva. De unde vine impresia? Din rigoarea metodei. Autorul, exersând în logică aristotelică, devine victima dublei sale reverențe: “față de maiestatea creatoare a lui Eminescu și față de maiestatea mistică a Ortodoxiei”. Să fie între ele un zid de netrecut?

Pentru a răspunde la întrebare, trebuie să mă întorc la considerațiile din primul paragraf al acestei încercări. Miza este însăși condiția intelectualului modern care se vede aruncat în vârtejul secularismului. Noul *saeculum* ia prim-planul creștinismului tradițional. În aceste condiții, ființa creștină din omul modern devine *remanentă*. Sau, în termeni lupascieni, *actualizarea* secularului duce la *potențializarea* laturii creștine a omului european. Care se dedublează. Ciocnirea dintre secular și religios ia accente dramatice, tragice, declanșând ceea ce s-a numit *criza spiritului european modern*. În spațiul românesc al vremii, nimeni n-a trăit mai dramatic această criză decât autorul *Rugăciunii unui dac*, op devenit text capital pentru “erezia” kynică a unui Emil Cioran. Eminescu nu se refugiază în visul romantic edulcorat paseist, cu elemente ale tradiției, cum înclină să creadă și Răzvan Codrescu, ci este pe deplin contemporanul lui Nietzsche și al lui Rimbaud. Și el știe că Dumnezeu a “murit” sau că “moare”. Undeva îl citează pe August Bebel, care anunțase moartea divinității cu decenii înainte. În 1880, avertiza într-un editorial: “Ireligiozitatea, abstracție făcând de dogme, se întinde într-un mod înspăimântător în secolul nostru”¹. E și distincția clară aici între ofensiva seculară și teologie, cea din urmă, singura care rezistă la modul absolut. Eminescu devenise conștient că nu mai poate fi *creștin* precum strămoșii săi, precum un monah sau un teolog. De aici frecvența lui mărturie că și-a pierdut *credința*, iar, alături de “epigoni”, că *nu mai crede nici în scris*: “Voi credeți în scrisul vostru, noi nu credem în nimic!” Ca și Rimbaud, Eminescu a fost ispitit să părăsească și poezia: “Ah! de câte ori voit-am/ Ca să spânzur lira-n cui/ Și un capăt poeziei/ Și pustiului să pui!” (*Singurătate*). Dar tocmai când dubla ruptură de credință și de creație atinge *vidul existențial*, se produce *minunea*. Maiestatea credinței, alungată pe ușă de veacul *ireligios*, se-ntoarce pe fereastră. Desigur, nu ca *repetiție pură*, ci transfigurată chiar de lupta cu *mal du siècle*. În cazul lui Eminescu, sub chipul *adevărului*. Nichifor Crainic este printre pușinii care au înțeles acest zăbucium extraordinar al geniului eminescian: “Ar fi interesant să cunoaștem toate cauzele pierderilor spirituale ale lui Eminescu, dar mai interesant mi se pare să accentuăm că regretul după un lucru e totuna cu dorința de a-l avea. Cine tânjește după credință și după speranța pierdută e în situația de a spune,

¹ *Timpul*, 6/18 septembrie 1880, p. 1.

ca în Evanghelie: *Cred, Doamne, ajută necredinței mele!* Și aceasta mi se pare că e starea spirituală a lui Eminescu”. (*Spiritualitatea poeziei românești*, Editura Muzeului Literaturii Române, București, 1998, pp. 57-58). După câte mi-am dat seama, Răzvan Codrescu nu neagă acest remarcabil diag-nostic pus de Nichifor Crainic. Din păcate, nu-i vede și consecințele.

De accentuat că principala cauză a “pierderilor spirituale” ale poetului este cea menționată: *spiritul secular al veacului*. Fatalmente, credința și scrisul îi devin *remanente*. Să confruntăm reacția lui Eminescu la *răul veacului* cu cea a lui Nietzsche. Într-o primă reacție, filosoful a căutat cauza răului scientist: o descoperă tocmai în creștinism, ca și iluminiștii veacului al XVIII-lea. Creștinismul este marele vinovat, monstrul de răpus. Drama lui Nietzsche vine de acolo că el nu era un spirit “ireligios”. De fapt, avea și el în suflet un creștinism remanent. Dar “răpunându-l” pe Hristos, el îl înlocuiește cu Dionysos, crezând că poate depăși creștinismul, omul prin supraom. Originalitatea gândirii lui Nietzsche vine din această asimilare a lui Hristos cu Dionysos, dincolo de faptul că el este pierdut pentru creștinism. Din creștinism, el cade într-o gnoză precreștină, dar și postcreștină, de vreme ce a devenit principalul precursor al filosofiei postmoderniste.

Cu totul altfel a reacționat Eminescu la răul veacului. Mai întâi, i-am văzut *îngrijorarea*. Din pricina acestei îngrijorări (intrate și în substanța poeziei), Edgar Papu a putut specula că Eminescu anticipă existențialismul. Posibil, de vreme ce un gânditor creștin ca Søren Kierkegaard o făcuse mai înainte. Dar acest aspect nu are importanță, fiindcă Eminescu e o personalitate cu mult prea complexă pentru a ne poticni în aspecte secundare. Îngrijorarea nu-l îndeamnă pe poet să opteze, aidoma lui Nietzsche, pentru o nouă religie decât cea creștină, chiar îmbrăcată în speculația filosofică. Miturile, religiile precreștine, ocultismul, gnoza de tip francmasonic sau nu, alchimia, metempsihoza, budismul, taoismul etc., toate-i *sunt deopotrivă*, ca să-l parafralez. În fața aceleiași experiențe a veacului, ilustrul său contemporan, Titu Maiorescu, a optat pentru secularism și gnoză francmasonică, fiindcă erau lucrative. Cu Eminescu, n-a mers, deși confreria masonică junimistă a făcut tot ce i-a stat în putință să-l “ajute”. Eminescu a ales o existență tragică. În fața fariseismului contemporan, cu intruziuni chiar și în instituția Bisericii (ajungându-se până la cinismul din legenda Marelui Inchizitor dostoievskian), Eminescu trăiește toate riscurile “necredinței”, neabandonându-l, în realitate, pe Hristos. Există în opera lui texte mărturisitoare, de profundă intuiție teologică, precum e acesta: “Învățăturile lui Buddha, viața lui Socrat și principiile stoicilor, cărarea spre virtute a chinezului Lao-tse, deși asemănătoare cu învățămintele creștinismului, n-au avut atâta influență, n-au ridicat atâta pe om ca Evanghelia, această simplă și populară biografie a blândului nazarinean a cărui inimă a fost străpunsă de cele mai mari dureri morale și fizice, și nu pentru el, pentru binele și mântuirea altuia. Și un stoic ar fi suferit chinurile lui Hristos, dar le-ar fi suferit cu mândrie și dispreț de semenii lui; și Socrat a băut paharul cu venin, dar l-a băut cu nepăsarea caracteristică virtuții civice a antichității. Nu nepăsare, nu dispreț: suferința și amărăciunea întreagă a morții au pătruns inima mielului simțitor și, în momentele supreme, au

încolțit iubirea în inima lui și și-au încheiat viața pământească cerând de la tată-său din ceruri iertarea prigonitorilor. Astfel a se sacrifica pe sine pentru semenii săi, nu din mândrie, nu din sentiment de datorie civică, ci din iubire, a rămas de atunci cea mai înaltă formă a existenței umane, acest sâmbure de adevăr care dizolvă adâncă dizarmonie și asprimea luptei pentru existență ce bântuie natura întregă². *Sâmburele de adevăr*, iată pariul existențial eminescian, în care poate intra și sensul aceluia creștinism *ridicat la puterea a 10-a*. Firește, el nu l-a căutat ca un creștin practicant, nici ca teolog, ci cu *maiestatea poeziei* și cu *maiestatea unei filosofii* embrionare, pe care n-a avut vreme s-o pună într-o operă de anvergură precum Nietzsche. *Adevărul*, pe care el nu-l confundă cu adevărurile relative, rectificabile, din știință și din istorie, este numitorul comun al tuturor nivelurilor de realitate în care s-a manifestat sau a gândit Eminescu: poezie, știință, filosofie, religie, politică, publicistică. În plan filosofic, el numește adevărul – *arheu*, definit în cunoscutul eseu *Archaeus* drept *singura realitate din lume* sau, într-o altă ipostază, dinspre știință, *substanța imaterială* din univers. Ca și Răzvan Codrescu, Eminescu nu a căzut în eroarea confuziei dintre planurile de realitate. De pildă, cel religios și cel cultural. În schimb, el gândea într-o altă logică decât majoritatea criticilor săi, fie adversari sau admiratori. Răzvan Codrescu ne-a luminat asupra “creștinismului” eminescian din perspectiva purismului metodic teologic și a constatat că poetul nu este creștin după aceste exigențe. Nu-i recunoaște nici măcar ceea ce am numit un creștinism *remanent*, în plan cultural. *Arheul* însă are toate atributele remanenței. Dar nu e vorba despre asta. Gândirea lui Răzvan Codrescu este, esențialmente, *disciplinară*, cu elemente de *interdisciplinaritate*. Acest tip de gândire, foarte productiv, altminteri, permite exercitarea plenară a inteligenței, definită de Mihai Ralea ca *evitare a confuziei punctelor de vedere*. De aceea, el are o rigoare remarcabilă a metodei care îl ajută să nu confunde ordinea religioasă cu cea culturală. Numai că pura *disciplinaritate*, cu toate avantajele ei, nu mai satisface gândirea postmodernă, sau, pentru a nu crea confuzii noi, gândirea transmodernă, cunoscută acum, metodologic vorbind, ca *transdisciplinaritate*. Basarab Nicolescu, îmbogățind *filosofia nivelurilor de realitate* a lui Ștefan Lupașcu, atrage atenția că, deși autonome, prin legi și caracteristici particularizante, aceste “ordine” nu sunt monade închise, că între ele tăinuiește terțul ascuns, localizabil în zonele de maximă transparență, care converg spre ceea ce Lupașcu a numit *starea T*, adică a terțului. Eminescu știe că arheul ține de o asemenea “stare” Treimică și de aceea, în “necreștinismul” său el poate pretinde că accede într-un *creștinism la puterea a 10-a*. Uriașa lui sete de cunoaștere, aceeași cu enorma *sete a formelor perfecte*, cum se autodefinește, nu ține atât de disciplinaritate,

² *Timpul*, VI, nr. 81, 12 aprilie 1881, p. 1. Mai putem cita și o altă reflecție asupra iubirii hristice: „De ce Christos e așa de mare. Pentru că prin *iubire* el a făcut cearta între voințe imposibilă. Când iubirea *este*, și ea este numai când e reciprocă *absolut* va să zică universală; când iubirea e, cearta e cu neputință, ea nu e decât cauza unei iubiri preînnoite și mai adânci încă de cum fuse-nainte” (*Fragmentarium*, p. 218).

multidisciplinaritate și interdisciplinaritate, cum s-a crezut, ci de ethosul transdisciplinarității. De aceea, au dreptate aceia care îi neagă lui Eminescu competențele (în sens profesional) în diferite discipline (științe), dar nu mai au dreptate atunci când se văd în postura penibilă de a nu fi în stare să-i descifreze gândirea transdisciplinară. Într-o vreme când Maiorescu postula autonomia esteticului, în spirit modern, făcând distincție netă între poezie și știință, Eminescu pretindea că prin poezie caută Adevărul (atribuția exclusivă a științei, după Maiorescu), mărturisind că preocuparea lui de bază este *științifică și literară*. Dacă un Ion Barbu ar fi respectat cutuma modernistă a disciplinarității, el n-ar mai fi ajuns la splendida experiență creatoare care i-a permis să vadă “transdisciplinar”, acel loc luminos unde poezia se întâlnește cu geometria, deși aceste domenii continuă să fie niveluri diferite de realitate. Unii au încercat să-l abordeze pe Barbu/Barbilian *interdisciplinar*, pretinzând că poetul se slujește de instrumentele matematicii și invers. În realitate, atitudinea lui Ion Barbu este transdisciplinară, el fiind departe de a confunda cele două “ordine” de existență spirituală.

A gândi transdisciplinar înseamnă a fi, simultan, *dincolo și întru* creștinism, dacă e vorba de situația lui Eminescu. Precum în atâtea alte pricini, poetul a înțeles “vulnerabilitatea” lui creștină privită dinspre teologie, așa cum o face, astăzi, și Răzvan Codrescu. Asta a vrut el să comunice preoților/teologilor în tulburătorul text care se intitulează, grăitor, *Preot și filosof*. Ca și Constantin Noica, în secolul al XX-lea, Eminescu nu restrânge nimănui posibilitatea de a se apropia de Ființă, de Dumnezeu, din orice direcție. El încălca, astfel, trufia “disciplinară” a modernității, de care sunt atinși filosofi, oamenii de știință, gnosticii și chiar teologii. O astfel de “gâlceavă” are el a tranșa în *Preot și filosof*. Poetul se consideră, aici, ca venind spre Dumnezeu dinspre filosofie și vorbește în numele tagmei, sugerând că teologii sunt ispițiți a-și absolutiza dreptul și posibilitățile accedării la Dumnezeu, ceea ce ar putea fi o subtilă acuză de esoterism. Poezia ar trebui citată integral. Debutează astfel: “Căci n-avem sfinții voștri, voi ne mustrați, preoți,/ Deși de-a voastră tagmă suntem și noi cu toți...” Nu este oare vorba de o directă revendicare de la creștinism? Suntem creștini și noi chiar dacă, peste ani, cineva, gândind în cheie strict teologică, nu ne va recunoaște creștinismul! Poetul abordează în continuare diversele perspective în care se manifestă credința creștină în gânditorul creștin (morală, socială, culturală, justiție etc.). Nu se consideră *eretic* și apreciază că nu e creștin tocmai cel care sărută crucea și se închină pentru ca să se arunce în brațele Satanei, comițând crime și orori: “Că-n noi este credință, ce-n alții e eres./ Căci eretic tiranul, ce Crucii se închină,/ Când oardele-i barbare duc moarte și ruină;/ În van cu mâni uscate se roagă, fiind strana,/ Deasupra lui cu aripi întinse stă Satana;/ Degeaba lângă patu-i alături stă sicriul,/ Când gloatele-i pe lume au tot întins pustiul./ Ce Dumnezeu e-aceia care-ar putea să-l ierte/ Că țări întregi schimbat-au în întinsori deșerte?/ Și eretic e-aceia ce rasa v-o sărută,/ Când ura-a a lui suflet, de veche, e stănută?”

Dojana preoților se transformă în dojenirea lor de către poet, pentru ca, finalmente, să vină chemarea la împăcarea dintre preoți și filosofi: “Nu

ne muștrați! Noi suntem de cei cu-auzul fin/ Și pricepurăm șoapta misterului divin;/ Urmați în calea voastră mulțimii de absurzi/ Și compuneți simfonii și imnuri pentru surzi./ Ascuteți adevărul în idoli, pietre, lemn./ Căci doar astfel pricepe tot neamul cel nedemn/ Al oamenilor zilei sublimul adevăr –/ Ce voi spuneți în pilde, iar noi l-avem din cer”. *A avea din cer credința* cred că e un alt mod pentru Eminescu de a spune că este sau se dorește creștin la *puterea a 10-a*. Desigur, și asta poate fi considerată o “erezie”, un anume orgoliu faustic, care, în *Sărmanul Dionis*, a putut merge până la trufia personajului de a se identifica cu Dumnezeu. Numai că gândul luciferic se vede imediat sancționat de Pronia divină. Eminescu, geniul, n-a mers până acolo și a mulțumit lui Dumnezeu în cei mai negri ani ai săi: *Atâta foc, atâta aur/ Și-atâtea lucruri sfinte,/ Peste-ntunericul vieții/ Ai revărsat, părinte!*

După toate aceste considerații, convenim, mai departe, că Eminescu a trăit creștinismul *remanent*, iar, în limbajul său filosofic, *arheic* sau direct *din cer*. Firește, e o cale mai grea, tragică, putând duce la nebunie. El, care a numit Biserica Ortodoxă Română *maică a neamului*, poate nu a știut cum să se pună sub directa ei ocrotire, ca un creștin obișnuit. I-a simțit totuși chemarea simultan cu chemarea mamei biologice și-mi place să cred că extraordinara poezie *O, mamă...*, scrisă în același an 1880 cu *Preot și filosof*, transfigurează, în *maiestatea poeziei*, și chemarea Maicii Spirituale, în fața morții. Eminescu vorbește acolo de întâlnirea cu mama în *sfântul mormânt*. Să nu fie nimic aici din “umbra” *sfântului mormânt* al Mântuitorului? Oricum, e măcar remanența creștinismului cosmic românesc, despre care a vorbit Mircea Eliade, referindu-se și la *Miorița*. Reinventată de poet și în *Mai am un singur dor*.

Eminescu recunoștea în spiritualitatea creștină o forță *arheică* atât de profundă, încât considera că și un păgân se simte, măcar pentru o clipă, creștin ascultând muzică liturgică. Invoca, în acest sens, muzica lui Palestrina: “Fie cineva ateu sau păgân, când va auzi muzică de Palestrina, sentimentul întunecos, neconștient al creștinătății îl va pătrunde și păgânul sau ateu va fi, pe cât ține impresia muzicii, creștin până-n adâncimile sufletului” (*Opere*, XIII, p. 113).

Cu siguranță, Eminescu n-a trăit creștinismul doar pasager, ca un păgân sau un ateu în fața muzicii lui Palestrina.

Ce planuri are Dumnezeu cu noi ?

*Ce planuri are Dumnezeu cu noi ?
Un drum cu vânturi aspre și cu ploii*

*Sau un destin în veșnică schimbare ?
Ce și-a propus cu noi, cu mine oare?*

*Ce ne e scris, în frunte ne e pus,
Așa s-a hotărât Acolo, Sus,*

*Dar asta sună ca o condamnare!
Să-i vin și eu într-o întâmpinare*

*Și, dacă s-a greșit, să-ndrept greșeala,
Cerând iertare pentru îndrăzneala*

*De-a corecta ce cred că-i o eroare
Nu voi fi pedepsit cu o muștrare*

*Ce-o să mă coste, poate, viața toată ?
Nu voi fi tras și schingiuit pe roată?*

5

*Mă-ncumet să colaborez cu Dumnezeu
Și să descopăr oare cine-s eu?*

*Dar știu că Domnul îmi trimite semne
Prin care tot încercă să mă-ndemne*

*Și să-mi arate care este Calea,
De-a ocoli și Dealul, dar și Valea,*

*Și de-a păși pe Drumul Drept, spre țel,
Acolo unde-ntotdeauna este El.*

*De-aceea, mă supune la-ncercări
Și probe grele, și la disperări,*

*Căci Drumul Drept nu-nseamnă drumul lin,
Pericole, tentații ce Calea mi-o așin*

*Mă-mpiedică, ca-n vremuri pe Ulise,
Dar nu voi renunța nicidecum la vise.*

Stop cadru

*Nu pot vorbi decât în numele meu
peste dealuri strig cocorii să se întoarcă în pânțele
pământului cu ochiul de furtună
în care te legeni până la sfârșitul nopții iată cum,*

*calm, vă vorbesc
să nu tulbur apa de ploaie
din lighenele vechi ce le-a pus mamaia la streășină
ne spălăm frigurile, doar carnea
se bucură de sarea mării
zvârcolindu-se într-o cursă a morții.*

Scrabble

*Aș putea prevesti strada pe care se va întâmpla
sălbatica ta plecare
cea mai tristă plecare a ta
dar ce rost are să-ți mai dau de gândit uneori
te ascunzi în gări ca în peșterile pustii ale nașterii noastre
uneori verbele te ascund într-un joc monoton de scrabble
în care vocalele rămân mereu la sfârșit
alteori mișcările tale devin automatisme ale unui travestit.
am cerșit diminețile rupte de lumină
le-am aruncat în spinarea lupilor
urletele lor îmi acoperă transpirația

nu minciunile tale vor albi laptele.*

Acasă

*Tata zdrobea strugurii seara și eu îi privem umerii
aerul începea să miroase a zăpadă și i se așeza pe față
zdrobea strugurii fluierând zilele de octombrie
din spatele casei
în care îngenuncheam lângă mamaia.
uneori ploua
picături furau orizontul eu citeam în gând
poezii de dragoste din cărțile negre*

*învălmășind gesturi în toată casa.
la răsărit funinginea se făcea roșie
vinul gema în butoaie
și focul rostogolea frunzele bolnăvicioase.*

Ești

*Vorbesc mereu despre tine
ești aici ești cel care cântă
ești cel care aleargă ești cel care așteaptă
ești cel care mușcă ești cel care arde
ești cel care se pierde ești cel care agonizează
ești profetul din mormântul orgoliului*

Poate să vină iarna

Azi am să mă plimb cu tine prin tot orașul. Sau mai bine, doar pe o singură stradă. Lungă și dreaptă stradă. N-o să te țin de mână, ce-ar mai însemna și asta la vârsta noastră. La intersecții o să ne oprim și o să claxoneze toate mașinile. Cineva o să înjure șoferii impertinenți, altcineva o să țâțâie mărunț din buze. Tu n-ai să spui nimic, ai să fii calm ca de obicei, n-ai să schițezi nici un gest, nici un zâmbet, tot drumul pe care nu l-am făcut niciodată împreună și n-o să-l mai facem. Ți-aș fi dus o sacoșă de portocale dar te-a luat graba mai repede ca vântul, prietene al meu cum îmi spuneai. Da. Azi am să mă plimb cu tine ultima oară. N-am să mă uit la tine. Am să mă uit doar la pământul gălbui care o să te apere de vânt, pământul care te înghite fără drept de apel.

Poate să vină iarna. Toamna a plecat cu tine pe brațe.

Casa

*Ghivecele scriu fereastra
cu verde cerneală -
passiflora se-agață de aerul albastru,
violetele de Parma zâmbesc violet,
în spatele lor
eu plâng incolor.*

*Pereții sunt îmbrăcați cu tablouri,
șifonierul e plin ca un Moll,
biblioteca geme
de cărți,
sufletul meu e gol.*

*Pe calculator țin o bufniță,
în chip de totem;
imaginea e virtuală,
curg mail-uri pe ecranul țeapăn,
s-ar zice că nu sunt singură,
dar pasărea e împăiată,
eu sunt îngrozitor de vie
și chiar îmi dedic acest poem.*

The House

*Flower pots are writing with green ink
on the window -
passiflora's hanging on the blue air,
Parma violets are smiling in a violet way,
behind them
I'm crying in a colorless manner.*

*Walls are covered with paintings,
the wardrobe is full like a Mall,
shelves are crammed to overflowing
with books,
empty's my soul...*

*On my computer there's an owl,
like a totem;
the image is a virtual one,
e-mails keep coming in on the immutable screen,
one might say I'm not lonely,
but the bird is stuffed
I'm terribly vivid
and I even dedicate to myself this poem.*

Traducere de Muguraș Maria Petrescu

Tată

In memoriam Eugen Onilă

*În urma ta mai rămân
să fac puțină ordine
și voi veni după tine curând.*

*Muntele meu
în joacă m-ai învățat alpinismul
știința de a te înălța
și mi-ai lăsat moștenire
rănile tale de prin războaie
cu genunchii bătuți de urcuș
pe Golgota.*

*Muntele meu
care cobori în adâncuri
spatele-ți biciuit de vreme
suport călcăturii mele peste Hades
Perseu salvat de valul grunjos al timpului inert.*

*Părinte
mi-e frică
m-ai avansat să fiu purtător al morții
pe umerii mei
ca o fantasmă de umbră
către orizontul înșelător
cu mine vei începe sfârșitul vremurilor?*

*Duhul tău mă arde
și-mi frige tălpile
care calcă pe cărarea inimilor de lumină
așa de mulți strămoși
oare care este inima ta?*

*Dezleagă-mi cuvântul
cu nori și lumină în desagi
cer nou te-ai făcut
iar eu
țărână veche rămân.*

*Salvează-mă
transfigurează-mă
să-ți mărturisesc iubirea
prispă a sufletului nemuritor
mai revino sub streășina mea.*

The Lady of Wallachia

*It's summer, flames of fruit
are ripening on branches,
my blood is always blossoming
towards you.
Allow me to enter your realm,
you lady of Wallachia,
weary of the journey, as I am,
and heaven will bless me
with the ray from your eyes
unharmd by shadow,
with your gait twisting into
glowing poetry.*

A Woman on the Beach

*The afternoon gently winds
melted in its light garment.
Her locks are black flames
in the soft breeze
and her thirsty lips are of embers.
Oh, if only I were the wind,
to touch with my air hands
the wonder in her eyes
and the pure line of her hand...
My soul
enriches at her sight
and my blood is even hotter
than the sand on the beach...
With its endless moan,
the sea whispers
into the shell of my ear:
Don't linger,
it's noon,
plunge into the waves!*

The Silence of the Lily

*A lily is snowing its silence
over me,
its white body
is fluttering in the night
like Desdemona's handkerchief
at the implacable Othello,
who by Iago has forever been
sentenced
to love through hate.
I deplore the betrayal of the moment,
I weep for the broken angel wings,
in the fall of the snowy flocks
over the kingdom of Mausolus.*

On the Green Meadow

*On the green meadow of my soul
you walk barefoot and thrill
my grass.
Do not be afraid,
no thorn
will wound the petals of your soles.
After the bed of red carnations,
get close to the bushes of
chrysanthemums,
then you'll discover the autumn
of my soul.
Farther on there's a field
with blue, immortal flowers,
which never change their colour,
having the scent of time.
It is only after the onset of winter
that I want you to enter that place,
to lay a blue bunch at the window,
and your memories will float
on the transparent
wings of the curtains,
taking you back to the green meadow
of my soul.*

**Translation from Romanian
Roxana Zamfira**

THEODOR DAMIAN

Revista *Noi* (III)

Acest număr al revistei *noi* (3, din martie 1970, 4 pp., Detroit, Michigan, USA) este, ca și primele două, aproape integral realizat de fondatorul "casetei de literatură", Valeriu Anania.

Prima pagină conține o proză scurtă intitulată "De din vale de Rovine" (anunțată în "Pagini de Jurnal" din p. 2) ocazionată de o emisiune de o oră și jumătate la postul de radio DHML din Hamilton, Canada, de fapt "o polemică dezagreabilă, în jurul unui ins dezagreabil". Mai conține un poem de 11 strofe, "Lumina". Pagina 2 continuă numărul trecut cu un alt fragment din piesa "Steaua Zimbrului", lucrare de succes a lui Valeriu Anania și duce mai departe rubrica "Pagini de Jurnal" cu 7 intrări (între 18 februarie și 13 martie). Pagina 3 oferă lectorului un text despre Argezi (amintiri), "Pragurile sufletului", un poem semnat de Dabney Stuart în rubrica "Din lirica americană nouă", cu mențiunea "Copyright 1968. Published in translation with the permission of the author and Random House, Alfred A. Knopf, Inc., N.Y." (poemul, în românește, aici), precum și rubrica "Aquaforte" unde critică o performanță de la Festivalul Național de Teatru din București. În final, pagina 4 conține textul "Întâmplări pe insula Niihau", în rubrica "Legende Hawaiului", cu precizarea "După William D. Westervelt" și rubrica "Marginalii" unde vorbește despre Eugen Ionescu pe care îl compară cu Anton Holban (ambii i-au fost profesori) în ceea ce privește felul de a fi. Apoi Valeriu Anania concludă: "Ionescu la Academie e un fel de mântuire a sufletului, dincolo de credință și necredință, dincolo de virtute și păcat, o *apocatastasis ton panton*, lăuntrică restaurare universală a setei de absolut. De acum, Eugen Ionescu își poate revendica dreptul de a trăi."

Plicul în care e trimisă revista către George Alexe, pe atunci în Kitchener, Ontario, Canada, poartă data de 26 martie 1970 pe ștampila din Detroit și are pe el un timbru poștal de 6 cenți.

General de Flotilă Aeriană
Radu THEODORU (1928-2008), Veteran de război
Membru titular al Uniunii Scriitorilor din România
Premiat al Academiei Române (pentru tetralogia „Vulturul”)
Reședința: „Grădiștea păsărilor”, com. Comana, jud. Giurgiu, cod poștal: 087058; tel./fax: 0246/28.40.29
Adresa din București: Drumul Taberei 36, bl. T4, ap. 74, sect. 6; tel.: 021/745.13.50

Grădiștea
4 ianuarie 2014

Dragă și iubită confrate
M.N. RUSU,

Meltemese pentru bunele gânduri care m-au
ajuns de Sărbători. Îți pierdusem urma. Cu respect, Ebonam
drifta la alții. Naivulăh histeseu mi-a dat primul semn al
reședinței. Confirmat de sibianul Vasile Rusu care te avertizase
la NY.

Astăzi, mai ales astăzi îți simțim lipsa. Mai dor
eu și o simt. Sperăm o întâlnire pe terenul. Sunt atenția de
Idiot. Și de se pierd. Ai fi un călăuzitor. Un îndrumător.
Nepătat, creștina!

M.N. Rusu bătălie pentru românitate se dă aici.
Nu știu cât este de bine acolo, dar aici, aici pierdem
oie ne recăștigăm.

Peste meditezi. Poate te îndrebi. Poate te noticiști.
Îți alături suma oștenii mele. Căzuți rău stăruie Crodilor
sub gîlgiul tăcut. Fapt care mă confirmă față de mine însumi.
Excelentă truda de istoric literar. Soldat fiind te înbece în postura
de luptător. În prima linie.

Respectose sărutări de mîini București.

Lui M.N. Rusu
cu iubire și respect,

Radu Theodoru

Radu Theodoru: Cândva “zburam aripă la aripă”

Primum la redacție următoarea scrisoare din partea marelui romancier Radu Theodoru, scrisoare care ne ororează:

Grădiștea/ 4 ianuarie 2014

Dragă și stimate confrate, M. N. Rusu,

Mulțumesc pentru bunele gânduri care ne-au ajuns de Sărbători. Îți pierdusem urma. Cu regret. Zburam aripă la aripă. Vladimir Udrescu mi-a dat primul semn al regăsirii. Confirmat de sibianul Vasile Rusu care te-a întâlnit la N.Y.

Astăzi, mai ales astăzi îți simțim lipsa. Mai ales eu și-o simt. Speram o întâlnire pe toamnă. Sunt atâtea de făcut. Și de refăcut. Ai fi un călăuzitor. Un îndrumător. Nepătat. Credibil.

M. N. Rusu bătălia pentru românitate se dă aici.

Nu știu cât este de bine acolo, dar aici, aici pierdem ori ne recâștigăm.

Poate meditezi. Poate te întrebi. Poate te hotărăști. Îți alătur suma osteneții mele.¹ Căzută ca-n vremea Crohilor sub giulgiul tăcerii. Fapt care mă confirmă față de mine însumi.

Excelentă truda ta de istoric literar. Soldat fiind te iubeam în postura de luptător. În prima linie.

Respectuoase sărutări de mâini doamnei.

Lui M. N. Rusu o îmbrățișare,

Radu Theodoru

* Radu Theodoru, General de Flotilă Aeriană, Veteran de război, Membru titular al Uniunii Scriitorilor din România, Premiat al Academiei Române (pentru tetralogia *Vulturul*).

¹ E vorba de o bio-bibliografie adusă la zi. Uriașă! Voi reveni asupra ei. (M.N.R.)

Zarathustra

*Pe vârful de munte șade Zarathustra,
nu simte-n peșteră frig sau zăduf,
nici ploaia care bate în lacustra
casă de oameni, cu pereți de stuf.*

*El stă de vorbă numai cu Înaltul,
înțelepciunea o primi de Sus,
caratele ei dure ca bazaltul
jos, printre oameni, nu-s ușor de dus.*

*A fost în vale, grăit-a-n proverbe,
toți auziră, mulți nimic n-au zis,
ci doar câțiva cu propriile verbe
s-au tot gândit ce-a vrut, ce le-a prezis.*

*Ei ruga își înalță către creste
să vină din nou zeul cel voinic
să le vorbească altfel, ca-n poveste,
dar Zarathustra nu zice nimic.*

Alunecare

*Aluneci pe vocabulele mele
parc-ai pluti peste sufletul meu
le calchiezi pe unele din ele
și-mi spui ce crezi că vrut-am să zic eu.*

*Știi că-n grădina plină de cuvinte
s-a risipit un fel de grădinar,
dar oare florile aduc aminte
de cele-aprinse-n suflet de florar?*

*Tu caută ascunsul din corole,
flacăra din chiar culorile reci,
parfumul ce se-ntinde spre pergole,
sufletu-n care-înoși sau te îneci!*

VASILE IOAN CIUTACU

Posada, mon amour!

Presupunând că Dumnezeu m-ar fi întrebat, înainte de venirea mea pe lume, ce preferință aş avea asupra locului de naștere, sunt sigur că aş fi răspuns pe nerăsuflăte, la fel ca și astăzi, în Poiana Comarnic, după Colții de Nisip, lângă bârlogul lupilor, înfipt în coastele Boncului. Iar dacă Dumnezeu ar fi insistat să spun și o a doua preferință, aş fi zis fără ezitare: în cartierul Posada. Sub o geană de pini țesălați de un vânt mirosind a vulpi, a veverițe roșcate și a rododendroni, ce incendiază muntele atunci când coboară pe versanții Bucegilor, culcându-se apoi, domol, precum un prunc, tocmai la pieptul Cernichii ...

Tubesc acest cartier al Comarnicului pentru că e cea mai selectă zonă a orașului, cu un ușor iz de burg medieval, ce s-a "dat" mai la o parte de restul, pentru că are alt specific ce l-a rupt definitiv de monotonie, de praf și de mizerie. Așa cum pentru Sinaia, cartierul Furnica înseamnă vis, cum pentru Bușteni, Zamora e o filă ruptă dintr-o carte de poveste, iar Cioplea pentru Predeal este o bucată din soare ...

Posada înseamnă multă istorie de "înaltă clasă" și sunt sigur că din această cauză îi e și foarte greu să stea cu ținuta sa imperială, nobilă, la "grămadă" cu centrul Comarnicului înghesuit în el ca un copil orfan, ce greu se descurcă într-o lume în plină derivă, cu mâna întinsă, cerșind mereu câte ceva ca să supraviețuiască de azi pe mâine. Posada nu cere. Dă, oferă, împarte, te invită să stai de vorbă cu ea. Umbra argintie a posădarilor vine tocmai din miezul veacurilor și pe măsură ce se apropie de noi, vechimea îi dă mai multă strălucire. Ca vinul, nu-i așa, cu cât e mai vechi, cu atât e mai bun! Posădarii sunt mai așezați, mai cuminiți "la vorbă și la port", cu fețe mai luminoase, zâmbitori. Și sunt tot așa pentru că-s purtătorii unui sigiliu de netăgăduit al trecutului, mereu ieșit proaspăt la lumina zilei, ce le pecetluiește, cum spuneam, matca sângelui. Și tâmpla ...

Posada are un castel. Și ce basme și idile se țes și se coc sub zidurile sufocate de iederă și-n balcoanele arse de vreme. Parcă îl vezi pe prințul George Valentin Bibescu, un sol al aerului, un Saint-Exupery al nostru, din acest punct de vedere, că nu are liniște și pace până nu îi dă de știre șoferului Alex. Amariei să pregătească mașina de drum pentru că văzduhul e curat și albastru, iar avionul îl așteaptă, gata de pilotat. În trecut, prin parc, dă mâna și vorbește cu grădinarul Ion Peticilă, că parcă, în colțul de lângă zidul Palatului, aripa sudică, ar merge plantați niște trandafiri galbeni. Ca cei pe care astăzi, Mercedes îi pune ca în fiecare dimineață pe masa de lucru a soțului Gabriel Garcia Marquez, fără de care marele scriitor nu poate lega o iotă ... Din balcon, surâzătoare, îmbujorată toată, drăgăstoasă și îmbrăcată în alb, precum o zână, Martha Bibescu îi face semn prințului cu o batistă

imaculată, tivită în lacrimi, rugându-l să nu rămână prea mult pe drumurile cerului. După care dispare discret după draperiile grele, de pluș, de culoarea vișinei putrede. O așteaptă “Jurnalul” și, poate, “Izvor, țara sălciilor” ...

Cu toate că scriitorul Stelian Tăbăraș afirmă că pe la șapte-opt ani părăsise pentru totdeauna Secăria, unde “Zilele cele scurte” începuse să mijască, mutându-se la oraș cu întreaga familie, mergând pe drumul cu vestita troiță din culmea satului, înspre sud, chiar pe hotar cu orașul Comarnic, eu nu-l cred până la capăt.

Îmi place să-l contrazic și să spun că a făcut această dureroasă “părăsire” trecând, într-adevăr, *o dată* pe la troița din “cumpenele” dintre cele trei sate (Secăria, Poiana, Vatra Sat) ca să poată privi înapoi la bățutura “ultimă” din copilăria sa, dar să și caute pe monumentul acestei troițe străbunicul mort în primul război mondial. Asta a fost atunci, când a parcurs drumul, în căruța lui Mitică Boieru – cu “acest mijloc de transport absolut perfect ca un schelet de pasăre” (St. Tăbăraș).

Iar *a doua* oară (e posibilă și această variantă, din moment ce se zicea prin Posadă – A. Amariei) când Stelian Tăbăraș fusese văzut venind peste munții Floretului prin Crâng, șefule, pe sub poarta de piatră a Castelului ce se afla în imediata vecinătate a cantonului silvic, știți, pe drumul albit de secărencele ce vin spre oraș, în toiul nopții, cu garnițele pline de lapte “mutând Calea Lactee pe Pământ”. Purta o raniță plină de cărți. A vizitat îndelung Castelul, a stat ore în șir în parc filmând parcă “la două aparate”, o dată când “plecase” prințul din castel (1940), iar altădată, acum, pe seceta asta, când se usucă parcă și trandafirii de pe lângă tăpșanele clădirii. Probabil, atunci se mutase Tăbărașul definitiv la oraș, după ce mai văzuse casa pârintească de sub părul bătrân, ca să suie piscurile Doamnelor și al Floreiului și să ajungă în “marea literatură a lumii”, trecând pe sub bolțile de piatră ale Castelului. La fel ca un împărat ce se întoarce învingător din crâncenele bătălii ale vremii ...

După o vreme, iată-l și pe muzeograful, rafinatul poet Dan Rădulescu, cu figura lui de toreador rătăcit pe aceste meleguri, înaintând în legenda sa personală spre poarta castelului. Are părul negru, sclipitor, bine pieptănat pe spate, îmbrăcat în sacoul albastru, întotdeauna cu cravată bleu, pantaloni gri-fer, la dungă și cu pantofi negri, lustruiți, împrăștiind peste tot raze de lumină. În ochi îi “fierb” metafore și sunt adânci, lucitori, “roși” de înălțimea cerului. Fumează tot un “snagov”, ca pe vremuri, și mă întrebă cu glasul lui “aproape timid”, fonfăit, noduros: “Mă băietе, tu ce-ai mai scris? Hai să bem un ceai verde și să-ți citesc și eu ceva”. Mă ia de mână și mergem în biroul lui mansardat, unde o țandără de soare pătrunde prin fereastra ovală și se sprijină într-o pagină cu cuvinte înșirate mărunț de mâna lui de vrăjitor de vise. Îmi citește până coboară seara. De la stânele din Răzoare și Florei întunericul se lasă în Posada pe julipuri de doine și balade, șoptite arzător de cavale și fluier tocite de dor. Iar la adăpostul zidurilor Castelului, o umbră ciudată se furișează, precum o flacăra arzând de-acum în bătaia lunii, spre camera misterioasă, plină de parfumuri exotice, a directorului de muzeu ...

La Schitul Lespezi, îngerii lui Pârvu Mutu murmură psalmii biblici, împrăștiind mireasma sfântă până departe, dincolo de culmile Pleșuvei, în

timp ce Prahova, oțeloasă, își îndoaie trupul mugind ca o fiară înjunghiată în stâncile de lângă Valea Obielii, aruncând broboane de rouă în otava țintuită de stele. Dinspre Orășii vine “Carul cu boi”, mânat de Nicolae Grigorescu și intră definitiv în fântâna timpului, fulgerat de clipe adânci de nemurire ...

Posada a fost istorie, este și astăzi o poveste și va fi mâine un vis! Este realul și fantasticul născut din dorința oamenilor de a apropia pământul cât mai mult de cer.

Posada e plină de aer și de cultură, fără de care, parafrazându-l pe Blaga, “nu poate trăi omenește”. Iată de ce acest cartier al Comarnicului respiră atât de mult și de profund parfum de epocă selectă și stelară.

Și pentru a nu cădea de tot în banalitate închei povestea, repetând, că dacă Dumnezeu m-ar întreba unde aș vrea să mă nasc a doua oară, aș răspunde pe nerăsuflăte, cu tot sângele: în Posada! Posada, mon amour!

LIVIU NICOLAE MODRAN

Credințe și filocalie

Ștefan Dumitru își amintea cu exactitate detaliile arhitectonice de la Mănăstirea Sâmbăta, cu zidurile împrejmuitoare agățate de piciorul muntelui, de parcă Brâncoveanu o ascunsese acolo să fie apărută de oști cotropitoare. Credința se înlănțuia cu istoria țării. Dumitru, tatăl, împreună cu grupul lui pribegiseră prin munții Făgăraș peste trei ani, construind și părăsind refugii în zona Urlea, ascunzându-se pe la stâni sau lucrând ca tăietori, drujbași și țapinari la exploatarea lemnului. Securitatea i-a surprins în timpul unei ambuscade întâmplătoare, când lui Dumitru i s-a blocat pistolul mitralieră cu care, de bună seamă, dacă ar fi fost în pericol de-a cădea prizonier, s-ar fi sinucis. Tatăl lui a fost condamnat la moarte și de două ori a fost scos în puterea nopții, târât între arme până lângă o groapă proaspăt săpată și printr-un simulacru executat. Ghinionul deținutului îl reprezenta inima lui, prea sănătoasă. Apoi, în conducerea comunistă, în urma unor succesiuni la vârf, a venit alt prim secretar, care dorea să-și creeze o imagine mai bună în vest și cum prin ambasadă politicienii SUA știau totul, iar liderul român ținea neapărat să facă o vizită oficială dincolo de ocean, care i-ar fi crescut prestigiul și l-ar fi făcut să câștige în popularitate, i-a comutat pedeapsa în douăzeci și cinci de ani de muncă silnică și cinci ani suspendarea drepturilor civile.

Padre Gonzales trecea liniștit degetele subțiri și uscate prinzând mărgelele rozariului. Înalt și cocoșat, cu degete subțiri și ridate precum ghiarele, părea o pasăre aplecată asupra boabelor. Prère Bernard își plasase trupul puțin rubicond, șezând vizavi, cu mâinile odihnindu-se pe pulpanele sutanei.

– Nu numai vorbele, zise primul, ci credința profundă contează! A trăi pentru și prin Dumnezeu.

– Dar trebuie să ne-o manifestăm și prin vorbe așa cum ne-o imaginăm plastic prin icoane, care fie vorba între noi, de multe ori sunt niște kitsch-uri ordinare.

– Ascetismul monahal este manifestarea cea mai potrivită a apropierii de Dumnezeu.

– Ai citit filocalia ortodoxă? Cum să predicăm? Nu știu dacă călugării sunt cei mai potriviți pentru a înțelege viața contemporană.

– Dar sunt cei mai apropiați de spiritul credinței.

– Uneori au impus-o cu sabia. Chiar dacă garda și lama templierilor formau o cruce, ultima se scâldea în sânge. Una din cele zece porunci este să nu ucizi!

– Templierii au recucerit orașul sfânt. În fața armelor nu poți cuvânta numai cu sfânta scriptură în mână, fie că ai creștetul ras sau acoperit cu un fes.

– După crimele rebelilor fundamentalști în Algeria am început să regret că nu port sub sutană un pistol pentru autoapărare. Nu este un simțământ prea creștin!

– În Estul Europei au fost destui preoți și călugări care lucrau pentru “cooperativa ochii și urechile”. Tatăl meu și camarazii lui au fost trădați, prima dată, chiar de către doi agenți deghizați în preacucernici. După spovedanie, duhovnicul l-a apăsât cu anteriorul pe cap, iar din spate, un securist îmbrăcat în călugăr i-a pus țeava pistolului în ceafă.

Dumitru se întrerupsese stânjenit când își dădu seama că se luase cu gura. Leon, devenit Tariq, mângâie barbișonul de modă marocană, cu intenție vădită de a trece sub tăcere ceva inimaginabil.

– Ortodocșii s-au limitat la cucerirea și dominarea propriei națiuni, ceea ce se poate întrevădea în autocefalie. Legătura cu Constantinopole, via muntele Athos, este de venerație frățească, dar nu de subordonare. În aria națională toți am fost exclusiviști, atât catolicii cât și ortodocșii au vrut unicitate și prin asta puterea absolută.

– Dorința de hegemonie i-a apropiat de puterea politică. Pe parcursul istoriei, în apus, Papa, unsul lui Dumnezeu pe pământ, încorona regii. În est au preluat doctrina comunistă: “cine nu e cu noi e împotriva noastră”. Preoții greco-catolici au înfundat pușcăriile, parohiile lor au fost date seminaristilor ortodocși, iar bisericile lor au fost transformate în depozite păzite de soldați.

Leon Man se ridică, luă ibricul și îi chestionă dacă mai dorește cafea. Preoții rămâneau la ceaiul de Mentha Aquatica, dar doreau încă o porție! Planta creștea viguroasă sub soarele Africii tot timpul anului, iar ceaiul preparat din frunzele verzi avea gustul mult mai proaspăt și mai puternic, față de infuzia din frunze uscate pe care o beau în Europa.

– Melanjul ăsta greco-catolic îmi pare o eroare. Nu cred că mai este necesar pentru catolici să accepte abateri de la ritualul slujbei.

Din partea unui bonom, strânsul sever al buzelor părea puțin caraghios pentru Bernard. Padre Gonzales flutură una dintre palme prin aer ca și cum ar fi alungat ceva inefabil, dar supărător, un fel de insectă din iminenta apropiere a feței bisericesti.

– Catolicismul a fost religia imperiilor și prin urmare a servit expansiunea colonială. Conquistadorii justificau războaiele pentru creștinarea

sălbaticilor și mulți necredincioși au fost duși în sclavie. Victoriile erau dedicate sfinților și jefuirea bogățiilor și înrobirea oamenilor părea pe deplin justificată. După ocuparea coloniilor, cultul a acceptat și concesiile de fațadă. Bisericele și veșmintele preoților puteau să respecte tradițiile băștinașilor.

– La noi catolicismul s-a răspândit din evul mediu în Moldova. După exemplul estului, ce a exilat ortodoxismul, să nu uităm că două imperii au vrut să-l extermine, fără a reuși, în momente și în condiții istorice diferite, cel otoman prin cucerirea Constantinopolului și cel sovietic prin tragerea cortinei de fier între Est și Vest. Frații capucini, deținuți și, în parte, exterminați de comuniști prin închisori, au reapărut după eliberarea de sub tirania dogmei cu “Trăirea evangheliei lui Cristos după învățătura bisericii”. În Onești avem un sanctuar al fericitului Ieremia.

– Există o dilemă chiar și în câte feluri putem scrie și citi numele fiului lui Dumnezeu.

– Scuze, Leon, dar, dacă ai fi musulman adevărat, ai reflecta că numele profetului se scrie și pronunță în nouăzeci și nouă de feluri!

– Sunt întristat că regimul ăla de represiune sălbatică și absurdă a făcut atâtea victime printre clericii și credincioșii catolici. Există un anuar de unde am citit și despre Fratele Bonifacius, călugăr din Congregația «Frații Școlilor Creștine» în Oradea. A fost arestat imediat după câștigarea alegerilor de FDP¹ și instaurarea republicii populare. Săracii oameni n-au avut decât vina să formeze grupe de elevi care și-au luat sarcina de a ajuta periodic, cu haine, încălțăminte și alimente, familii sărace din oraș.

– În vremea aia, să constitui grupe sau grupuri se putea asimila cu organizații, iar munca obștească cu cea subversivă. Numai organele puterii populare aveau dreptul să ajute populația, fapt pe care îl declarau ostentativ prin sloganuri infailibile, dar pe care “de facto” o sărăceau și o înfometau. Rețeta a fost impusă și preluată servil de la imperiul estic.

– Vina asta, după organizarea și întărirea represiunii la scară națională, se numea eufemistic “a fluiera în biserică”!

– Femeile însă nu fluieră pentru că este un obicei mitocănesc. Rolul lor în educație este mai de lungă durată decât al bărbatului, care reprezintă mai mult un mentor. Mama, în schimb, are comunicare nemijlocită cu copiii și le transmite un model de comportare detaliat, ce trebuie aplicat în societate.

Leon își amintea rugăciunile și canonul de meditații al bunicii lui din partea mamei, pe care o surprindea în fața icoanei Sf. Fecioare bătând mătânii. Rozariul bunicii îl păstra în scrin și uneori mama, îl lua trecând bilele multicolore înșirate pe ață pe rând printre degete. Vecinii românilor din Balcani, grecii și turcii, dușmani ireconciliabili prin istorie, utilizau obiectul ăsta să murmure rugăciunile sau canoanele ca să li se ierte păcatele sau, pur și simplu, ca banalitatea vieții cotidiene să fie numărată fizic, apoi numerotată, ca să nu-i strivească.

¹ Frontul Democrat Popular.

On the Edge

I am standing on the edge of a cliff. Before me is air, a vast emptiness as far as the eye can see. I look at the thick canopy far below. Beyond that I can see the lakes and even beyond that, extending to the horizon, the grasslands. To the right continues a thick jungle and to the left are the mountains. I shudder as I remember my days there. Cold, freezing memories fill my thoughts. I squint my eyes, and on the horizon, far far away, I see a column of smoke spiraling up into the sky. I think of what it is, and what had happened there, and wince. To distract myself from those thoughts I look down. A dizzy sensation plows through me. For a moment I imagine falling. It would definitely solve all my problems, from the wolves chasing me to the king's guard, which is also hunting me down. I figure that I should keep running but the easiness of the solution to all my problems is too tempting. I look back even though I know the wolves are still out of earshot. Behind them I can imagine the guards following my trail, stumbling over their armor, swords and shields, and the captain on his horse. I look down again, down the side of the rocky cliff and at the tree canopy far below me. I think of my brother and briefly I smile; if I jumped I would be with him again. But I can't jump. The consequences of my death would be bad. I think of all the people who would be killed if I don't find the man who ruined my life, and slit his throat. I think of the dagger I have reserved for him. It is the same dagger he used to kill my brother and to deal the everlasting scars on the right side of my face and the dozens of others on my body. For a moment I am overwhelmed with images of that cold, wet, dark dungeon room. No, I must not think of that, not now. Memories of my brother and images of him lying on the floor chocking on his own blood, come flying back up to me from the dark hole I threw them in. I remember how there was nothing I could do to save him, even though sometimes I still find myself searching for a way I could have kept him alive. I think of the glorious moment when I would drive the dagger through the man's throat, and I rejoice. The thought gives me new strength. I pick up my sword from where I had dropped it a few paces back, and just as I am about to take off again my thoughts return to the cliff. I walk a few steps to a tree that grew oddly close to the edge, and lodge my sword in its trunk. This is the first time I notice the small river cascading over the cliff. The pool at the bottom is so far away the sound doesn't reach me. I hold on to my sword and lean over the edge. With my eyes I follow the cascading water to the pool below. So easy, I could just let go...just let go. No, I tell myself. I glance at the smoke on the horizon, a thick spiral of black smoke, and I think back to the events of the past week. I can hear the wolves now. I spit over the edge and watch it fall until I lose sight of it. So easy, all my problems would go up in flames, with a column of smoke, just like, no...I force myself not to think about it. Instead I look down again. I think of the people depending on me, but only briefly until my thoughts return to the cliff. I loosen my grip on the sword a little. So easy...so easy.

Cogito, ergo ...

*Pe dunga dintre rai și iad
De Gând mă sprijin, să nu cad.*

Două distihuri

*Când vei fi bătrână
Mă vei bea, Lumină !?
**

*Frica eului de Sine
E a răului de bine?*

Pamflet zoon politikon

*Nomenclaturiști, spurcată spermă-n gloată!
Zvârlită-n monstrul anistoric, zloată
A Verbului încolăcit ! Cernegură zburată
Stalino-hitleristo-ceaușată !*

*Ei sunt aici, ca stirpe -înneghinată
Grădini mentale terror, sigilată,
Ceramica minciunii-ncenușată
Sămânță cernobălradiată !*

*Bunici, părinți, sunt mai uciși odată!
De-a lor lucrare-n orb, și trași pe roată
În centrifuga- concasor, cea scelerată.
Tu unde, răstignit de fameni, Tată,
Vei reveni în iarna lunei stigmă beată?*

Ochii-i închid, să văd ce ni se-arată.

*La ce folosul, dacă înc-odată
Te lași mințit, mereu massificată,
Determinându-ți plasma, emanată ?!
Cel ce trădează-i Asasinul, Tată !
Noi n-am trăit, ci-n parte-am fost uciși
În lumea-n care însuși verbul minte
Iar El, netezitorul de morminte,
Numără gropi prin iambii circumciși.
La ce să-i cauți în ochii deocheați*

*Pe beizadeii orbi la uitătură
Neîn stare a iubi, mânați de Ură ?
Complici ca fii ai Traumei prenatale (?)
Retro Satan, Egregor de furnale !
Fie-vă -n Veac incestul charmă, iarăși,
Estem, mă darling, celoveci, "tovarăși" !
Coda: E-a ta iscoada ce făcu istoria,
Acolo-n slava stranie, la Moria?
"E hyeh Asher Ekyeh? "Ego sum...
Qui sum" ? ..
mort grâul orb în spicul de uium.
Vei reveni în iarna lunei stigmă beată?
Ochii-i închid, să Văd ce ni se-arată
Sophia, fiica noastră, precurată!*

Fructiera

Lui Theodor Damian

*Psalmodiind i-adie-n Verb hlamida
Răsăritenelor puzderii, roată.
Verbină din lumină lină, iată,
Se-ndură dăruindu-se, curată
Daco-Româna-n Ceruri neuitată*

*Tresalte suie-n Duh melodiind splendida
Spiralică vibrație zburată
Din care să se-nfrupte Îngerimea
-Poeții noștri fiindu-i preoțimea-
Cu primenire din Altoi Divin
Din fructiera inimei. Amin !*

O zi din calendar

Locuiesc undeva în comuna
iubirilor până dincolo de moarte.
Dimineața trec pe la
cutia cu așteptări trimise de nimeni
de foarte departe.
Pe fugă beau cafeaua îndulcită
cu frică și fugă de neuitare,
apoi dus-întors până-n margine
de lume
ba chiar dincolo de ea,
îmi duc sarea la plimbare.
Pe poteca năpădită de cuvintele
pierdute,
când și când întâlnesc cârduri

de melancoliei cu ochi plânși
și fețe supte.
Întreb de tine!
De vremea când locuiam împreună
într-o mare uitare de sine.
Întreb de brațele de flori culese
în doi,
de nenumărate călătorii
până la soare și înapoi.
Întreb zădărnicii ce mă-nsoțesc,
întreb vraja fântâni,
țărâna pe care pășesc,
întreb cocoarele, izvoarele
ce te-au condus.
Întreb, întreb, întreb fără răspuns.

Somnambule, melancoliile zilei
își cer adăpost!
Le trimit spre apus în coliba
cu îngeri căzuți
în care niciodată n-am fost!

Pasărea asta

Pasărea asta-i cuvânt.
O aripă soare, și alta pământ.

Pasărea asta
înaltă, dărâcă, străbate,
lipită de ape cuprinsă-n uscat
vremea o spală
valuri o bat
văzduhul gurii o crește
văzduhul lumii o cheamă
în crengi de măslin înfloresc
singurătății de pelin
o destramă.

Pasărea asta-i cuvânt,
pasărea asta-i idee
fir de lumină-n descânt
arc și săgeți
rod în știubeie
zboară prin lume
sfînțește, zidește, adună
bocet și-alint gură pe gură
pasărea asta-i cuminecătură
cuget înflorit
flămând
de forma străveche și pură.
Pasărea asta e ploaie
nesațiu și sete
pământul fecund!
Pasărea asta....

Eminescu

*Nu soarele străluminând sihastru
Mă îmbată de lumină orbitor
Nu luna-mi spune cântece de dor
Nu în azur mă satur de albastru*

*Nu mă uimește cântul lui Homer
Când se rășfață-n crânguri de
cuvinte
Și nu găsesc coloane infinite
Să zbor cu visul dincolo de cer*

*Nici în Olimp – unde-s acasă zei –
Cu Eminescu în versul lui sublim
Izvor din dor de doruri și senin
Mă-mbăt acum – când dau în floare
teii*

Și lui un gând și-o lacrimă-i închin

Romanță

*Mircea, îți amintești de primăvară?
Al timpului mister e într-un ghem
Tot bate inima și-l desfășoară
Romanțele sunt pentru requiem*

*Orașul vechi e ca o mănăstire
Sub patrafirul Tâmpiei alb de nea
M-așteaptă parcă singura iubire
Și fiecare stradă e a mea*

*Salcâmi noștrii nu mai sunt
în floare
Iar dragostea se stinge ca un zvon
Și într-un fel sunt un soldat
ce moare
Și încă n-a ajuns la Maraton*

Satul vechi

*Când satul vechi încă trăia
Din ulicioară-n ulicioară
Pe mine parcă m-aștepta
Ca amintirea să nu moară*

*Se furișă prin căpriori
Aroma fumului de lemne
Când iarna aducea ninsori –
Când giulgiul alb pe câmp
s-așterne*

*Când Moș Crăciun – ca în povești
Venea cu daruri de nespus
Ne deschidea porți îngerești
La Betleem lângă IISUS*

*Cu magii care au sosit
Cu daruri pentru Domnul Sfânt
Și steaua care-a răsărit
Lumina Sfântă pe pământ*

Sonet

*Aprind castanii lumânări de floare
Și liliacul înflorește iar
A câta primăvară oare
Eu scormonesc al visurilor jar ?*

*Să uit de-al bătrâneții avatar
M-am săturat de-a anilor ninsoare
Mă rog de Sfinți să-mi facă o
favoare
O primăvară să mai am măcar*

*Să prețuiesc secundă de secundă
Cu inima ce-o bate și-o scufundă
Într-un ocean al timpului cărunț*

*Că nu se mai întoarce niciodată
O floare a tinereții – scuturată
De anotimpul care i-a trecut*

M. N. RUSU

Unicitatea poetului Theodor Damian

*Mă-ngheață un frig mineral
Mă arde un duh de scandal
Cuvânt triumfal.*

(Theodor Damian, *În casa fulgerului*,
Opera Omnia, Tipomoldova, Iași, 2013, p. 355)

Pe când tinerii poeți „desantiști”, de sub comanda unor universitari de la București, făceau exerciții de atac publicistic și editorial, între anii 1983 și 1989, mai mult cu petarde și fumigene decât cu versuri adânci, tânărul poet Theodor Damian intra în poezia momentului prerevoluționar cu *Liturghia Cuvântului* apărută în Klamath Falls, Oregon, S.U.A. E o carte care dovedește din capul locului că autorul întoarce poezia generației sale cu fața la Divinitate răscumpărând lipsa acesteia din lirica ateistă a congenerilor bucureșteni.¹ „Auto-exilul său întru Cuvântul Domnului și al scrierilor biblice” – scriam cândva într-o cronică de întâmpinare despre *Liturghia Cuvântului* – „s-a accentuat nu numai prin ruperea de realitățile natale care i-au impus autorului o serie de servituți, ci și prin stările de grație divină care au fost radicalizate de noul său habitat”. Cu alte cuvinte, Theodor Damian se dezvăluia printr-un discurs liric cu puternice accente mesianice:

„Călătorim spre Tine, Cuvântule/ Cu furiile ascunse în dezmiardare/
Cu toate păcatele explicate/ Cu mirarea dezvirginată/ Cu dreapta rușine
împuținată// Călătorim spre Tine, Cuvântule/ Cu atâtea zâmbete nedăruite/
Cu atâtea geografii neexplorate/ Cu toate frunzele-mprăștiate/ Cu toate
râurile secate” (*Călătorim*). Sau iată o alta pe aceeași direcție profetică:

“Copiii mergeau înainte și strigau/ Că Domnul este aproape, Domnul
vine/ Ecoul străzilor cântecul lor repeta/ În arlechini ardeau durerile de
mâine// După copii bătrânii mergeau din casă-n casă/ Și sfințeau sub pașii
lor pământul/ Și băteau pe la ușile Domniilor voastre:/ Îl primiți pe
Cuvântul?/ Nu! Nu-L primim pe Cuvântul!” (*Copiii mergeau*).

¹ Cartea e prefăcută de Dr. Leonard D. Cain, profesor de Sociologie și Studii urbanistice la Portland State University și e considerată o „provocare” pe mai multe planuri, lirice, teologice și ecumenistice. E dedicată Mitropolitului Antonie Plămădeală, mentorul său, și lui Dick Wechter, misionar al Bisericii presbiteriene americane. Din perspectiva de astăzi recitită, constat că *Liturghia Cuvântului* este prima și ultima ridicare de drapel de luptă din partea scriitorilor români din America și a sociologilor americani prevestind dărâmarea zidului Berlinului și răsturnarea dictaturii ceaușiste. Theodor Damian îmbrăcând astfel mantia cruciatului întru Hristos.

Așadar, copiii din lirica lui Theodor Damian mergeau și vesteau sosirea Domnului nostru Iisus Hristos pe caldarâmul orașelor asediate de frigul ideologiei ateiste, pe când „bătrânii” lor constructori ai socialismului multilateral dezvoltat uitaseră cuvântul Domnului, numele interzis al acestuia. Iată încă un poem în acest sens prevestitor de mari schimbări ființiale în sensul conceptului de Mirare al lui Platon (Mai târziu, Nichita spunea în testamentul către tânăra generație, Vă las Mirarea, Mirarea):

„Cuvânt pe cuvânt nu se cade să rupă/ Când fulgerul lumina-mi întrupă/ Când strigă în mine întregul deșert/ Că atunci n-am putut să te iert// Cuvânt pe cuvânt nu se cade să taie/ Când rugul genunchii-mi înmoaie/ Când glasu-mi sporește mirarea ce sunt:/ ‘Pământul ce-l calci este sfânt!’// Cuvânt pe cuvânt nu se cade să doară/ Când duhul în noi se-nfioară/ Când știm unde mergem, de unde venim;/ Numele Lui, Aliluia, Amin!” (*Numele Lui*).

În poezia debutului său editorial Theodor Damian prefigurează drumul „spre cealaltă ordine a ființei” decât aceea fluturată de confrății săi „desantiși”, o ordine nouă în care Cuvântul Creatorului devine tutelar, egal cu cel al Genezei. De aici și până la versurile sale anticomuniste și anticeaușiste nu mai este decât un pas: „Există în mine o insulă care mă doare/ o insulă în care mai poposea uneori/ Dumnezeu flămând/ au încercat să mi-o scoată/ cu buldozerul/ pentru că florile ei aruncau umbre/ peste apele Dunării/ O, cum aș fi vrut să se rupă/ buldozerul în umbra florilor/ așa cum trebuia să se rupă și acela/ care a demolat Sf. Vineri în rugăciuni/ Ne trebuie o mănăstire în Ada-Kaleh/ ca să se știe/ de unde, de când și de ce” (*Ada-Kaleh*). Sau acest scurt poem din antologicul capitol *Semnul Isar*: „Parcă mama m-a făcut/ călătorind/ așa glumeam cu ea/ când veneam acasă/ îndumnezeit de drum/ drumuri și oameni/ ea între Botoșani, Rădăuți/ București/ și mereu între oameni în piață/ cu teamă/ căci stăteau comuniștii la pândă/ n-aveai voie/ trebuia să mori/ și să-ți între copiii-n orfelinat/ să fie crescuți de un singur părinte/ de stat” (80).

Dar antologia *În casa fulgerului* nu trebuie înțeleasă doar sub acest aspect al revoltei poetului față de suferințele societății românești premergătoare revoltei inocenților din anul 1989. Într-adevăr, dimensiunea profetică a versurilor de aici, încărcate și alimentate de o inducție predictivă nu este cunoscută poezilor optzeciști și desantiști. Motorul acesteia este fără îndoială vocația mesianică a poetului, mereu așezată sub preeminența Cuvântului și a devenirii sale întru Logosul Genezei și al Sfintei Scripturi. Așa se face că Theodor Damian introduce în poezia noastră contemporană motivul, nefrecventat de alții, al Mariei Egipteanca. Nu detaliez aici și acum legenda și parabola acesteia. Dau cuvântul poetului:

“Luna se înalță/ peste peșteră/ ca o lumină lină a sfintei slave/ peste credinciosul îngenunchiat/ în rugă/ ea nu știe peste ce trece/ cum nu știe el că-i îngenunchiat/ în deșertul cu ape bolnave/ ce mâine nici n-au să mai curgă// Atunci ai să muți munții/ din loc/ ca Maria Egipteanca/ cea izbăvită de stricăciune/ când te rogi/ dar nu mai știi unde ești/ și ce faci/ căci deja ai devenit/ rugăciune” (*Ca Egipteanca cea izbăvită*).

Devenirea întru rugăciune și rugăciunea întru devenire (cunoaștere și autocunoaștere/ iată o motivație filosofică pe care lirica lui Damian o face în

contextul convulsionat al anului 1989. Devenirea într-o ființă propusă de Heidegger este transformată de poet în devenirea într-o devenire: „Învierea este pragul devenirii, condiția transfigurării noastre celei mai înalte” (*Nașterea Domnului*), afirmație programatică, recunoscută în multe altele din poemele antologiei: „De când am intrat/ în captivitate/ Nu mai sufăr/ de singurătate// Balsamul rugăciunii/ îmi mângâie rana căderii/ Apele Bethesdei/ Clocotesc sub zodia Învierii// Am rătăcit 40 de ani/ în pustiul din mine/ ca să mă întorc/ de unde am plecat// Acum corabia mea/ zace epavă/ la poale de munte dărăpănat// Din ce-a mai rămas/ am să ridic un altar/ și-am să intru-n captivitate/ iar” (*Am rătăcit*).

Dar această devenire și revenire într-o Logosul divinității se manifestă pe mai multe planuri ontologice și gnoseologice, ajungând până acolo încât poemele lui Theodor Damian consfințesc o nouă geografie metaforică, singulară, care îl detașează de geografia abstractă a lui Nichita Stănescu, cu fulgurante cuvinte despre Iisus, de Ioan Alexandru, cu Imnele sale, sau de seraficul Daniel Turcea, ca să nu mai amintesc de geografia strădală, vociferantă a „desanțiștilor” fără Dumnezeu, Theodor Damian propunând o geografie virgină implantată în sânul Europei lirice: „Bine, dacă trebuie/ o să fac și asta/ îți zici/ dar unde-i apa Sâmbetei/ că nici o geografie/ nu îți-o arată/ ea nu-i din partea asta/ de aici/ înseamnă că-i de dincolo/ dar dincolo cum să ajungi/ ce taină este aceasta/ poate vikingii să te ajute/ cei ce cunosc/ al cincilea punct cardinal/ și meșteșugul corăbiilor lungi” (*Așa și s-a spus*).

Prin toate aceste calități teoretice și metapoetice antologia lui Theodor Damian demonstrează și ilustrează faptul că ne aflăm în fața unui poet total, a cărui unicitate este de ordinul evidenței. Îmi propun să revin cu detalii euristice într-unul din numerele noastre viitoare. O merită pe deplin.

THEODOR DAMIAN

O carte ca un izvor de căldură

George Băjenaru, scriitor româno-american, ziarist și traducător, a publicat recent un nou volum (proză), *Frigul înstrăinării* (Maple Red Publishing House, Toronto, Canada, 2013), în limba română, subintitulat „roman cu amintiri”, aceasta fiind a doua ediție, după ediția princeps din 2011 apărută la Editura Dacia XXI, în Cluj-Napoca.

Romanul este, de fapt, autobiografic, autorul evocând momente interesante care i-au marcat copilăria, adolescența și evoluția ulterioară inclusiv emigrarea în străinătate, prin Germania în S.U.A.

Cu un real talent de povestitor, cu o voce caldă și îmbrățișătoare, cu un atașament pe cât de evident pe atât de admirabil față de valorile culturii

și spiritualității românești, inclusiv credința statornică în Dumnezeu prin care se identifică, George Băjenaru își ghidează cititorul, într-un stil captivant și un meșteșug ce crează constant suspans-ul, prin hățiturile pelerinajului său în lume, cu toate bucuriile și dramele sale. Cartea este, pentru cititorul atent, și o lecție de morală, în aceea că aici pot fi descoperite virtuți (multe pe cale de dispariție azi, în multe medii), cum ar fi principialitatea, iertarea, credința, prietenia, respectul necondiționat față de părinți, și multe altele.

Vorbind de părinți, cu emoție și cu bucurie citești portretele de excepție făcute de autor pe rând, tatălui și mamei sale, dar și surorilor și fraților, prin ei aducând un cuvenit „elogiu țaranului român care intrat în veșnicie”, cum frumos se specifică într-o pagină dedicată imaginii tatălui. Această superbă prezentare a tatălui, rară în literatura română (mamei i se dedică mult mai multe pagini) m-a dus imediat cu gândul la felul cum, tot superb, Mihail Crama își portretizează tatăl într-un poem, deci evident în alt stil, din volumul său *Împărăția de seară*.

Cartea lui George Băjenaru este și un prilej de reflecție asupra lumii și vieții, atât pentru autor, când a scris-o, cât și pentru cititor. Există aici considerații legate de condiția scriitorului în lume (chiar la început), de sistemul politic capitalist (despre cel socialist scrie multe pagini în care povestește istoria și aventura, mai degrabă drama trăită de familia sa, și de autor când era copil, tânăr, adult, după venirea comuniștilor la putere în România), despre religie, despre dreptate și nedreptate, despre virtute și păcat, despre alienare și integrare, etc.

Iată un pasaj autobiografic unde George Băjenaru, în cuvinte simple, dar de mare impact psihologic, ridică o importantă problemă filosofică și totodată anunță și titlul volumului:

„Tata și nea Marin nu mai trăiesc. Eu sunt mult mai bătrân decât era tatăl meu la acea vreme, și numai Dumnezeu știe cât voi mai putea fi un copil prezent într-o lume absentă. Cât despre nucul de curtea școlii, nu mai am nimic veste. Oricum, eu l-am lăsat acolo, ca pe un martor drept, dar, din nefericire, un martor fără grai, înfiorat și el, ca și mine, de frigul înstrăinării oamenilor de ei înșiși” (p. 51).

Un alt text frumos: „Fata avea o educație de cinci clase primare și o credință fără margini în Dumnezeu” (p. 57).

Iată și o frază sapiențială spusă într-un context unde autorul filosofează despre lumea de ieri, de azi, și despre sine: „Am crescut învățând să ascult și am îmbătrânit învățând” (p. 57).

Tot pe o notă filosofică, extrem de condensată și cu accente de spovedanie, dar și ca o interpelare a fiecărui emigrant ca să reflecteze la propria sa condiție, George Băjenaru își încheie volumul:

„Ruperea de țară și exilul, le-am trăit ca pe o moarte îndelungată, o ieșire din ființă, ca o ieșire din sens. Încercând să-mi recuperez ființa, m-am izbit de zidul și barierele care mă separă de alte ființe, într-o lume al cărei principiu e „totul pentru mine, nimic pentru altul.” Astfel am devenit un mort viu, de dincolo de ființă, și nu mai am altceva de făcut, decât să-mi accept viața așa cum este, ca pe o moarte continuă, cu speranța că într-un viitor mai mult sau mai puțin apropiat, voi auzi din nou ființa care mă va înțelege, și

voi vedea chipuri cunoscute din lumea din lăuntru și din afara acelei ființe pline de sens, pe care sper să o recuperez.

Din drumul meu, pe care îl vedeam mereu înainte, nu a mai rămas decât cel din urmă. Punctul lui de plecare e sublim de zenit. La acest sublim caut eu, acum, să ajung.”

Avem în față o carte scrisă cu naturalețe, într-un limbaj simplu dar plastic ce te ajută să vizualizezi și să trăiești scenele descrise de autor, și mai ales o carte în care George Băjenaru a pus lumina minții și căldura inimii sale pentru a-l lumina și încălzi pe cititor.

BEDROS HORASANGIAN

Moromeții lui Sorin Preda

De multă vreme nu am mai citit o carte atât de miezoasă dedicată unui autor român. Nu știu dacă un cuvânt precum miezoasă – la urma urmelor ce va să însemne? – acoperă integral subiectul cărții și multiplele ei semnificații. Despre volumul, absolut remarcabil, să o spunem neted și la iuțeală, al lui Sorin Preda *Moromeții. Ultimul capitol* (Editura Eikon, 2013, ediția II-a, revizuită și adăugită) va fi vorba în considerațiile și observațiile de lectură ce urmează. Autorul unei cărți, care nu este nici biografie documentară, nici monografie critică, nici eseu liber despre om, operă și timpul său, nici reportaj, dar este din toate câte o fărâamă, adoptă o poziție de observator neutru. Cu toate că provine din interiorul familiei Preda – Sorin Preda este fiul celui mai mic frate (Alexandru, numit familiar, Sae) al Moromeților, cum ar veni, autorul construiește din fragmente, din fărâme, – precum Eugen Ionescu al său *Journal en miette* – puse cap la cap, portretul multifacțat al unui scriitor. Portret individual, dar și de grup. Un om, un scriitor, desigur, un om și el acolo, cu neliniștile și angoasele lui, cu pasiunile, ambițiile și îndoielile lui, cu iubirile și disperările lui. Supus vremurilor, supus meandrelor propriei vieți. Așa cum i-a fost dat. Nu noi ne alegem epoca, așa cum de multe ori nu noi suntem responsabili de ce ni se întâmplă. Dar avem sub ochii noștri și o fotografie a satului românesc de câmpie. Siliștea-Gumești. O localitate oarecare, fără istorie anume, fără timp, trecut sau viitor. Și Marin Preda. O lume de ieri, trasă până azi. O lume care nu mai este, o lume arhaică, și de ieri și de azi, care dispare, încetul cu încetul. Era oful lui Marin Preda, nepotul, fără crispări și iluzii nu face decât constatări. Să constate ce se întâmplă în lumea rurală, cu reverberațiile ei urbane, românească în întregul ei post decembrist. NATO și UE nu au ajuns la Siliștea-Gumești. Alcătuită din zeci de mărturii ale celui care a fost în preajma lui Preda, oameni care l-au prins și surprins în diferite ipostaze. Și care au ieșit de această dată din roman pentru a depune mărturie despre viața lor reală. Rezultatul este neașteptat și în același timp, extrem de convingător.

Cine era/ este acest Marin Preda? Un scriitor de mare succes, prestigiu și notorietate acum câteva decenii așa cum puțini autori români au

avut în timpul vieții? Cum a reușit un pui de țăran din Siliștea-Gumești, provenit dintr-o familie modestă și cu multiple răsuceli existențiale ale lui Tudor Călărașu – alias Ilie Moromete în roman – tatăl prozatorului, să-și depășească propria condiție și să ajungă acolo unde au tot tânjit mereu scriitorii să ajungă? Glorie, prestigiu intelectual și succes de critică și public deopotrivă, situație materială confortabilă care să le asigure protecție și climat propice de lucru, nimic nu i-a lipsit lui Marin Preda pentru a fi nu doar un mare scriitor, ci și un om. Fericit? Fericit nu a fost, putem conchide parcurgând pe îndelete și cu multe paranteze/glose meditative materialul probatoriu – că tot suntem acum, în ianuarie 2014 în plin delir de anchete, procese, condamnări și achitări, justiția română fiind un subiect fierbinte al actualității românești – prin care să ne facem o idee sau chiar să tragem o concluzie. A fost Marin Preda un nomenclaturist și servanț, docil sau ostil, al regimului comunist din România?

Cine a fost Marin Preda?

Cine au fost cei din familia lui?

Cum și-a clădit/scriș opera?

Cum a murit? Pentru că moartea lui neașteptată și controversată a creat multe scenarii și a alimentat nu puține supoziții și interpretări. S-a sinucis, a fost asasinat de forțe oculte, așa cum s-au tot avansat scenarii malefice? Sau a funcționat, cum se întâmplă de multe ori în istoria românească, hazardul și întâmplarea? Avem extrem de multe povești, pe care numeroșii interlocutori ai lui Sorin Preda ni le pun la dispoziție. Rude apropiate, săteni din Siliștea-Gumești, vecini, colegi de școală, foste soții, copiii lui Marin Preda, mărturiile unor scriitori care i-au fost colaboratori sau prieteni apropiați. Sunt prezenți cu consistente și extrem de calde evocări, Sânziana Pop, Radu Cosașu, Magdalena Popescu Bedrosian, Geta Dimisianu, Radu F. Alexandru, Aurora Cornu – scriitorare, dar și prima multiubită soție a lui Marin Preda – Petre Anghel, și ultimul, dar nu cel din urmă, povestind “tărășenii” și abordând “daraveli”, în ironicul jargon local, Acad. Eugen Simion. Un om care chiar l-a prețuit fără paranteze pe Marin Preda, a scris lucruri judicioase despre cărțile lui și care i-a fost mereu alături. Nu e puțin lucru în lumea scriitoricească cu tectonica și seismele ei cu tot. La care se adaugă, evident, și nu în ultimul rând, arta lui Sorin Preda de a pune cap la cap aceste povestiri absolut fascinante. Ale unui sau altuia și de a le însoți cu propriul său comentariu. Cu seninătate și resemnare am putea spune despre tot ce povestește la rândul lui prietenul lui Mircea Nedelciu. Care, provenind de la Fundulea, ar merita la rândul lui o astfel de carte. Dacă e să ne amintim de râsul lui Mircea, faimosul lui hăhăhăit și zâmbetul lui cinic-ironic și tot am găsi multe asocieri cu o lume care nu mai e. Doar noi mai suntem. Cu sau fără voia noastră. Secvențele puse de Sorin Preda sub sigla *Poiana lui Iocan* sunt exemplare pentru tot ceea ce ele adună. Se întâlnesc unii cu alții diferite voci. Fragmente epistolare, mărturii culese. Paul Georgescu și Minică Roșu, Gigi Baltac și Irina Boțoghină, Alexandru Papișian și Dinu Flămând, dar și Dobre I. Burcea, Bebe Burcea sau Grigore Inică – fost coleg de elementară. (“L-am întâlnit și întrebat “Mă, Marine, Ce e, mă, cu tine, ce te-a apucat? Nu vezi că-ți pui singur paie în cap!? Vrei să

te pândescă vreunu' la vreun colț și să-ți dea în cap? De ce nu scrii tu despre alții? Lasă-i, mă, în pace, ce ai tu cu ei?”, ”Nici tu nu înțelegi, mă? Nici tu, mă! Ce crezi că n-am încercat!...Am încercat, mă, am încercat, dar nu pot, nu pot, aici e satul meu, aici m-am născut, cu acest sat am plecat în lume, cu aceste sat și cu oamenii lui, n-am de unde să iau alții!”).

Oameni, întâmplări, amintiri de odinioară, impresii. Vocea lui Sorin Preda care însoțește și adună întregul material, de ce nu, epic, nu este una oarecare. Cu o scriitură albă de tip camusian, fără exhibarea unor emoții și melancolii legate de propria sa familie și numeroșii ei membri, Sorin Preda reușește un adevărat tur de forță literar, nu doar documentar. Este un alt palier al cărții care ar merita apreciat cum se cuvine. Dincolo de Premiul Academiei obținut pentru prima ediție, evident îmbunătățită și mult mai bine încheată la reluare cu adăugirile unor extrem de importante mărturii. Că este vorba de cea a lui Radu Cosașu, prozatorul de notorietate azi, un simplu debutant la vremea când Marin Preda îl aprecia sau al Dnei Magdalena Bedrosian, distinsa redactoare de la Cartea Românească, o participantă directă la geneza cărților lui Preda, dar și un martor de primă mână al acelor timpuri editoriale ce azi par imemorabile. Că tot veni vorba, chiar nu a fost și nu este interesat nimeni din obștea scriitoricească românească să alcătuiască o monografie a editurii Cartea Românească? Cu toate istoriile, personajele și întâmplările ei? Cu acel spațiu/topos al vechiului sediu, cu acea umanitate care a populat cea mai faimoasă editură românească postbelică până în 1989? Dacă Marin Preda, Alexandru Paleologu, Liviu Călin, Florin Mugur, Mircea Ciobanu și Mircea Nedelciu azi nu mai sunt printre noi, mai pot depune mărturie doamnele Bedrosian, Dimisianu și Adameșteanu, domni Bălăiță și Sorin Mărculescu, Florin Iaru și alte persoane, scriitori sau mai puțin, care au frecventat Cartea Românească și care pot aglutina, prin simplele lor rememorări, o lume, un timp și un spațiu care deja au devenit istorie. O istorie care s-a risipit, o memorie pe care o putem resuscita așa cum a procedat și i-a reușit cu brio lui Sorin Preda. Am citit, chiar dacă poate părea plictisitor și repetitiv, cu multă participare și multiple emoții acest volum. *Emotionally involved*, cum ne place azi să ne izmenim dacă e să pomenim, timid, despre emoții, pentru o lume - țărănească/ românească – din care nu am făcut parte, dar pe care am cunoscut-o îndeaproape. Capitolul final al cărții, “Siliștea-Gumești, satul spânzuraților”, ca o lespede de mormânt peste o lume (cu casele *micite*, cum apare într-o mărturie) care deja se pregătește să moară. Pe prispa crâșmei, la un lichior ieftin și verzui, nea Gulie, un croitor de 86 de ani, spune doar ce simte și crede. De lucru nu are nimeni tragere de inimă să lucreze pământul, oamenii stau și așteaptă nu se știe ce.

“Puțin le pasă de Marin Preda și ce anume înseamnă el pentru sat. Puțin le pasă dacă rămâne sau nu ceva în urma lor. Pentru bătrânii din Siliștea, viața e de acum un capăt de lume, un capăt de drum.” Sorin Preda despre asta vrea să ne atragă atenția, să ne tragă de mânecă.

Ca să ce?

Poate ar fi cazul să căutăm un răspuns de uz intern pe cont propriu.

Fereastră spre locul poetic

Criticul și istoricul literar M. N. Rusu îi reconsideră lui Vasile Ioan Ciutacu (vezi *Iubește-mă începe ura* – un titlu, ce-i drept, cam derutant -, Editura Platytera, București, 2013), într-o analiză găzduită de revista newyorkeză *Lumină lină*, locul literar în, cum s-a zis o vreme, cronotopul tradițional. Nu însă, așa zice, miorițar: aceasta înseamnă că nu contează aci numaidecât etnicul, dimensiunea volatilă a tradiției artisanale, entuziasmantă în ocazia turistică, dar înseamnă, *locul poetic*, faptul *locuirii poetice*. De ce e cazul în lume al acesteia, întreba și filosoful secolului XX (l-am numit aci pe Martin Heidegger), nu pentru că, din când în când, lumea ar trebui locuită de cântec, de cântecul care trebuia să devină poezie? Plecând de la un vers holderlinian, gânditorul tedesc consemnează că numai poeticitatea asigură locuirii esența ei proprie, survenirea ei în modul autentic. Așadar, omul ar locui, prin regulă, în chipul poetic, dar (trebuie adăugat) a descoperi această regulă nu-i este dat decât numai cântului, apoi celui care-l destăinuie și-l cuvântă; îl rostește și-l poartă.

Dar ca omul să-și descopere, cum ar zice din nou gânditorul evocat, esența locuitoare prin graiul poetic, el ar trebui să deschidă (crede V. I. Ciutacu) o fereastră: se deschide (ori închide) poetic spre sine și spre lucrurile lumii; cu sinele către lucrurile lumii, spre a le vesti acea locuire privilegiată. Poema (v. *Fereastra*) este, în mare parte, antologică: “1/ Cu cine aș putea vorbi despre mine/mai bine decât cu copacul ce s-a oprit în dreptul ferestrei/ călcându-mi pe urme?.../ Să-i spun că la fel ca el simt răsuflarea iernii-șarpe/ ce-mi urcă treptele sufletului.../ Să-l ameninț că-i tai rădăcinile dacă într-un clenci/ mai poartă vesta de zeghe a tatii cu liniile ceasului/ din dreapta inimii date peste timp.../ Iar el să-mi răspundă picurându-și frunzele verzi/ peste plânsul meu înzăpezit...//2/ Cu cine-aș putea discuta despre mine/ decât cu arborele care stânjenit se-apropie/ de fereastra mea bântuită de îngerii cu picioare din clopotul/ bisericii?/-Hai,/ că nimeni nu mai găsește ulciorul iubirii din/ care să ne picure la rădăcini, asemeni crengilor/ unde s-a cuibărit gaia!.../ De-ai ști câte cuvinte se-ascund în frunzele/ mele risipite de timp ca niște scrisori de dragoste/ pe care le-ai putea primi, spre exemplu, iarna...//3/ Și-n fine,/ cu cine aș putea schimba măcar o vorbă despre mine/ și despre ochii tăi,/ oglinzi din care mă văd venind prin istorii/ cu soarele care urcă diminețile-n spinare,/ cu ranița plină de visurile noastre fără de leac.../ După care ar pleca supărat/ că ne desparte doar o fereastră,/ înțelegi?/ doar câteva cercevele ale timpului...//Și-atunci cum aș putea motiva în fața ta/ cele câteva lacrimi săpate în plus/ pe obrazul meu?...”

În toate volumele de poezie ale lui Vasile Ioan Ciutacu (*Descânțete pentru viață și moarte*, 2000 și 2007, *Spânzurat de-un fir de iarbă*, 2007 și 2009, *Indulgențe pentru un loc pe corabia lui Noe*, 2009) ar precumpăni, la

o iute privire, precum la tradiționali, demonstrativul, explicația, firește și acestea destul de tensionate, întrucât o anume înfiorare le premerge; orișicum, poetul respinge fără drept de apel, retorica așa-zicând transmodernă, agitația rea a lăuntrurilor, lui nu-i este defel pe plac înfundarea, ca la mulți contemporani, în enigmistică sau în deliciale jocului, respinge sceneria futilă și năzăririle ludice. În poezia erotică adie o undă trubadurescă (au resimțit-o și alții), versurile apucă acum spre molatecia și susurul romanței. Când nota elegiacă e însă estompată prin așezarea peste strunele lăcrămoase a unui deget mai hotărât, sonul se asprește, nu va ieși așadar din acelea doar tânguirea. E și reflecțiunea aici, totuși tainic cantabilă, precum în modelul etern eminescian: “...Sosi și ceasul de trecut/ Să te adun și să te scad/ Din timpul meu necunoscut/ Când urc spre iarnă îmbrumat...// Nu cred c-acolo n-ai să știi/ Că mă privesc prin ochiul tău / Când fulgi de-omăt mă vor orbi/ Izbiți de-un glas de zurgălău...// Și nici nu cred că n-ai s-auzi/ Cum printre viscole te strig,/ Dar cum cuvântul pentru surzi/ Se mistuie în verde frig//La fel și strigătul – părere - / Unde-am ajuns socoate-l bine/ Că-mplânți în sânge dulci junghere/ Cu roiuri albe de albine...// Când trec senin prin alte sfere...” (*Când trec senin*). Sau: “Urma ta din brumi grunjoase/ S-o refac de-abia mai pot/ Văd atâția îngeri, ierburi/ Vin la mine dinspre tot...// Îi dau târcoale cum dă lupul/ Celei prăzi pierdute-n ceață,/ La fel de-cum albina stupul/ Din memorii flori înalță...// Urma ta din vremi apuse/ Mi-e pe suflet grea amprentă.../ De-aș vrea prin vorbele nespuse/ Și printr-o viață prea concretă// Icoană-n iarnă și-n oglinzi/ Chip de zeie să-mi arăți.../ Și de n-o fi loc prin lume/ Inventăm și alte hărți// Unde urma ta să fie/ Un pas adânc spre veșnicie...” (*Urma ta...*).

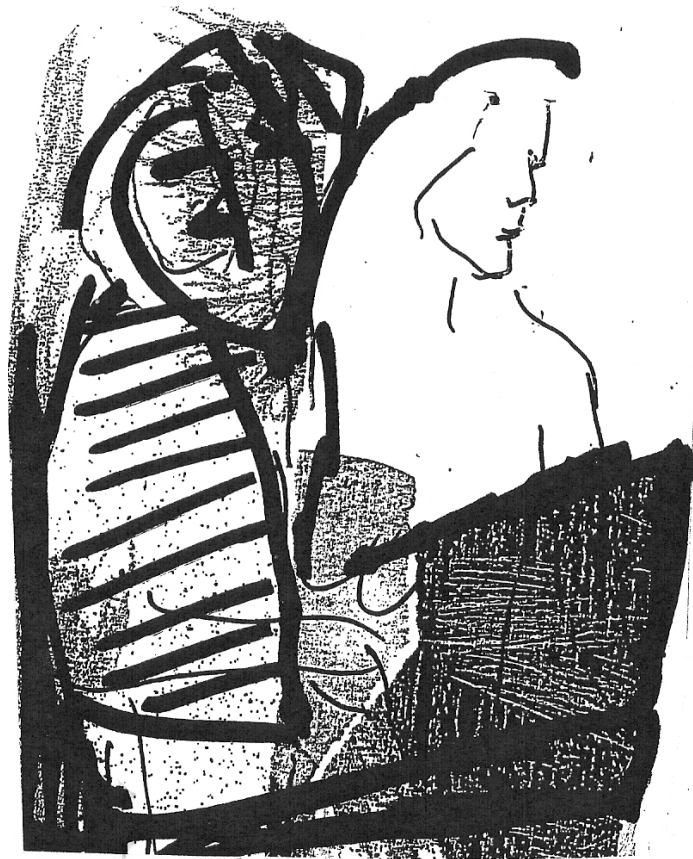
De regulă, poezia lui V. I. Ciutacu este o poezie a extazului, un extaz iscat de tenebre, dar, deopotrivă, de lumini; poezia lui e menită, prin urmare unei iluminări; sau, cum ne vorbesc destule din poemele volumului, subțierii – prin lumină – a imediatului până la atingerea esenței; o lumină ca o *re-creație*. Discontinuu, discursul poetului nu se înecă totuși în nebulozități, a potența misterul (locuirii poetice) înseamnă, la Vasile Ioan Ciutacu, a te lăsa răpit paulinic în nor, contopindu-te nevăzut cu ființa cosmosului, cu ordinea divină (vezi *Scrisoare, Corabia cuvântului*); atunci când îți crește, iată, o aripă ca o lumină; sau ca o durere, ori ca vina grea, precum în acest *Psalm*: “Când ciotul aripei din umeri mai îndur/ Lângă fântâna lacrimii sărate/ Eu nu știu, Doamne, dac-am suferit destul/ Încât lumina ta să mi se-arate...// Nu-i rostul meu să te descos de soartă/ Când oasele-mi prin veac le dau de-a dura/ De-adesea crăp năvalnic câte-o poartă/ Cu brațele, cu sângele, cu ura...// Ci vreau să-ți spun cu mâinile pe suflet,/ Acolo unde bate dârz lumina,/ Că pași din clisă mi se-agață-n umbrel/ Când dau să fug și fuga-mi este vina...// Că până, hăt, în pisc e numai zborul/ Ce-și întoarce-n mine lacrima și dorul!...”

Ce-ar fi așadar, trecând prin poemele lui Vasile Ioan Ciutacu, locuirea poetică: zbor împrejurul turnului de priveghere, de care vorbea undeva Saint-Exupery, rotire infinită cu Dumnezeu, neconținută căutare întru dobândirea identității, a ființării cu ființa? Ce să fie, oare poetul, ce să fie poezia? S-ar mai putea întreba autorul nostru odată cu Rainer Maria Rilke, un maestru pe

care el nu se poate să nu-l fi frecventat: sunt, oare, vijelia iscată atunci când lumea va fi devenit cuvânt, sunt ele în ochiul vulturului ce ne privește de pe munte, e cântecul mare care ne cuprinde? E aidoma iernii, ne îndreaptă V. I. Ciutacu, într-un admirabil *Pastel*, adică: "...o certitudine/ mai abitir decât izgonirea noastră din rai./ E-o rugăciune peste noroaie frământate/ de păsări prăbușite din zbor.../ Și-acești fluturi reci, de metal, pe care îi sorb/ nările armăsarilor înhâmați la sănii împodobite de nuntă.../ Focuri cu limbi de șarpe, răspicate.../ Și case ce stau agățate de cer cu funii de fum/ să nu se prăvăle-n ocean./ unde pești de-argint înoată printre stele.../ Fereastra dinspre munte în chenarul/ căreia un copil ar trage după el imaginea unei părții zidită de lună.../ Și, tu, o certitudine efemeră precum vinul/ din paharul lui Iuda/ ce stă într-un picior aidoma zăganului/ de deasupra gheții..."

Jean Bodin, *Consolation I*

Consolation II

Bodin 2013

Jean Bodin, *Consolation II*

Jean Bodin, *Consolation III*

**George Dan, *Oamenii din lande*,
Editura Eikon, Cluj-Napoca, 2011**

Apărut în anul 2011 la prestigioasa editură Eikon din Cluj-Napoca, volumul lui George Dan *Oamenii din lande* este fără doar și poate, așa cum au subliniat mai toți comentatorii care s-au oprit asupra lui, o carte cu un destin aparte în istoria relativ recentă a literaturii române. Finalizat în 1947, manuscrisul, care cuprindea 16 “balade și poeme”, după cum însuși autorul său preciza în subtitlu, nu a putut fi publicat în anii care au urmat, în ciuda faptului că fusese distins cu Premiul “Ton Minulescu”. Motivele sunt lesne de intuit, având în vedere contextul istoric al epocii, poezia lui George Dan neavând nicio tangență cu noile norme estetice (a se citi ideologice) impuse de proaspăt instauratul regim comunist. Soarta cărții nu avea să se schimbe radical nici după ce poetul i-a încredințat-o personal criticului literar M. N. Rusu în perioada în care acesta era redactor la revista *Luceafărul*. Data exactă a întâlnirii dintre cei doi nu este precizată nicăieri în prefața intitulată “Odiseea unui manuscris regăsit” (autor M. N. Rusu) și nici în vreo altă parte, dar, ținând cont de faptul că este vorba de seria Eugen Barbu a *Luceafărului*, putem deduce că rămân de luat în calcul anii 1963-1967.

Oricât de impresionat ar fi fost M. N. Rusu de originalitatea și profunzimea poeziei lui George Dan și oricât de mult și-ar fi dorit să o aducă la cunoștința lumii literare și a publicului larg, destinul *Oamenilor din lande* nu avea însă cum să fie altul nici în următoarele câteva decenii, George Dan rămânând în continuare un autor incompatibil cu exigențele ideologice ale socialismului românesc. O rază de lumină a apărut, evident, după evenimentele din decembrie 1989, dar cerul avea să se lumineze cu adevărat deasupra universului liric imaginat și exprimat de poet abia în 2011, când M. N. Rusu a publicat manuscrisul la editura mai sus amintită.

Firește, aceste “peripeții” prin care a trebuit să treacă volumul lui George Dan în prea lungul său drum spre lumina tiparului nu sunt nici pe departe suficiente pentru a trezi interesul literar propriu-zis. Acesta apare însă imediat ce deschizi cartea, întrucât încă din primele versuri se face auzit un sunet cu totul și cu totul special, bolovănos și fluid în același timp, crispat și alinător deopotrivă : “Inima mi-i lac de miere/ la mijloc c-o insulă și-un pom de-artere./ Din prăpăstii, veverițe în plămâni de negre conifere./ Inima mi-i lac de miere./ Sub copacul care cere/ praf de prepeliță, grasă, mană – / roșu grâu cu chip de mamă/ semănai, să iasă” (*Celorlalți*, p. 21). Aflate departe de stilurile lirice consacrate ale timpului în care au fost scrise, dar fără a părea că vin de nicăieri, ci, dimpotrivă, receptate dintr-o direcție clar identificată, adică “în continuarea simbolismului minulescian, a grotescului arghezian, combinat cu viziunile ample și umanitariste din Whitman, Poe sau Carl Sandburg”, după cum observă cu maximă acuitate M. N. Rusu, fără

îndoială cel mai în măsură să pună un “diagnostic” estetic infailibil în acest caz, baladele și poemele lui George Dan surprind prin metaforele fruste (“Oamenii blonzi cu păr verde din lande,/ val de omidă și pureci de plante ;/ fluturi de noapte cu capul de mort/ la lămpile țării vin de la Nord./ Flamura verde cu uliul de fier,/ gheare de ancoră, rături de vier.” – *Baladă blondă*, p. 31), dar și prin lirismul gingaș ce denotă un rafinament îndelung exersat pe sensurile și nuanțele cuvintelor (“– Scoate-ți mânușa căptușită cu bumbac,/ pulovărul de lână de Angora,/ cămașa de mătase./ Ciorapii spânzură-i în ace de lămâi./ Dezbracă-ți pielea de pe umerăș de oase,/ și-n goliciunea îngerilor tăi rămâi.” – *Et caetera*, p. 77). Suntem aici spectatorii unui balans permanent între strările de tensiune maximă, de abis sufletesc și cele de iluminare ori abandon în brațele reveriilor pasagere. Poate fi vorba, pe de altă parte, de o punere în lumină a dualității afective și spirituale ce trebuie că este specifică enigmaticilor oameni din lande, de la care se trage titlul cărții. Trăind pe țărmurile Atlanticului, în șesuri nisipoase sterpe care au o relativă stabilitate, dar care pot fi luate oricând de vânturi, aceștia împărtășesc avatarurile unei existențe marcate de episoade dramatice și de provizorat. Poate că unul dintre ei, simbolic vorbind, este însuși poetul, marinar de carieră, martor episodic al mai multor moduri de a trăi și, în același timp, al unui timp istoric încărcat de evenimente majore, adesea tragice, care aveau să schimbe soarta lumii întregi.

Faptul că George Dan era mereu într-o stare de alertă multiplă, de veghe istovitoare nu numai la cursul vaselor pe care le conducea, ci și la cel al istoriei trăite de el însuși, cu marile ei zbateri și nedreptăți, este ilustrat mai mult decât convingător în amplul poem intitulat *Moldova*: “Doamne, Moldova zace de lepră,/ cade vertebră din ea cu vertebră./ Moartea umblă pe greabăn de zebra, / Albi, prin zăpezi de mătreață-n fiord/ tifici, păduchii din Gara de Nord/ fug din lianele părului mort.../ Dricul culege cadavrele-n lăzi;/ cioclii ca Napoleoni prin ogrăzi;/ viii plâng după roți duși ca de zgârzi;/ Doamne, Moldova-i fund de Tartar ;/ crâncene săbii, oblici ochi de tătar;/ baltică țară-nghițită fagocitar” (pp. 55-57).

O meditație tulburătoare pe marginea efemerității ființei umane și a neputinței sale în fața morții eterne, raportată la lipsa de ideal și de sens al existenței de care se fac adesea vinovate cohortele de “Burtă-Verde și Gură-Cască”, este *Voo-Doo*, o construcție lirică amplă, îmbibată de un suprarrealism sui-generis din perspectiva căruia regnurile animal, vegetal și mineral încetează să mai existe distinct, amestecându-se și producând o adevărată harababură în ordinea ontică (“Omul are unghii sub scoarță, în muguri,/ gata să sfâșie din răni – cauciucuri.../ Seva copacilor decapitați curge din seva/ pădurilor de nervi cu rădăcină în Eva./ Nucul morții, rotund și amar, cu anii/ scutură iodul și nuca păroaselor crani.” - p. 39), iar destinul implacabil își adâncește tragismul prin finalitatea lui aleatorie, asemănătoare cu o eșuare pe limanuri pe cât de înfricoșătoare, pe atât de ireale (“Marchiza cară-n cotiuga cu osii/ cadavre de floarea-soarelui roșii./ Din oase, piftie și cartilagii – în mări de potasă, ce naufragii !// Marchiza taie săpunul calupuri/ și drojdia sodei, guano în cuburi.// Marchiza râde cu râset de joagăr/ și craniul verde pe trestii de zahăr,/ râde cu dinții frumoși dar cinic/ îi zvârle-n paharul golului Finic” –

pp. 47-49). Speranța izbăvirii, a ieșirii din labirintul conjuncturilor nefaste ce pândesc la fiecare pas o constituie credința în Divinitate (“Prin Dumnezeu negru ca o mină/ credința mea-i explozie, lumină.” – *Pădurea – Dumnezeu de antracit*, p. 67), după cum redescoperirea rostului vieții rezidă în asumarea dragostei față de semenii, indiferent de situații și consecințe (“Pentru crima de a fi iubit prea mult omul,/ nu mă veți spânzura mai sus decât pomul.” - *Cortina*, p. 94).

Rod al unor autointerogații grave, cu multiple accente metafizice, a căror solemnitate glacială este umanizată de o viziune proteică, pluridimensională asupra lumii și a locului nostru în vastitatea acesteia, *Oamenii din lande* este dincolo de orice îndoială o carte-revelație, pentru a cărei reaşezare, cu drepturile și recunoașterile depline ce i se cuvin, în mozaicul poeziei românești contemporane îi rămânem datori criticului și mentorului literar M. N. Rusu. Nu în ultimul rând, cititorul îi va fi recunoscător și doamnei Daniela Mariano pentru contribuția sa la apariția în cele mai bune condiții a ediției publicate de Editura Eikon.

THEODOR DAMIAN

Poezia ca oază-n pustie

Volumul *Un cer de cuvinte* (multilingv, în română, engleză, germană, italiană și franceză), Ed. Marineasa, Timișoara, 2012, 126 pp.) de Adriana Weimer, ne descoperă un poet care realizează esența mistică a lumii și vieții și pe care o explorează cu grijă, blagian adâncindu-i misterul și nicidecum explicându-i-l.

Poemul care deschide volumul, „Sensul”, este bine ales, ca un motto, ca un fel de lumină prin prisma căreia trebuie văzut, citit, înțeles tot ce urmează. „Am învățat să trecem prin timp în tăcere”, citim. E clar că până a se fi ajuns la a trece prin timp în tăcere s-a trecut prin timp în și prin cuvânt. Dacă e Cuvânt (cu inițială majusculă), e clar că acesta este frate cu tăcerea, căci după Meister Eckhart, Dumnezeu este un Cuvânt al capătul tăcerii. Dar Adriana Weimer nu intră aici într-o discuție teologică, ci mai degrabă în una filosofică referindu-se indirect la cuvântul (cu inițială mică) cel de toate zilele, adică la vorbă, vorbărie, cu care nu treci oceanul timpului. Experiența, chiar și cea negativă, vine cu lecția ei, și în cazul acesta, după multe eșecuri în încercarea de a trece prin timp altfel, am învățat să trecem în tăcere, pentru că tăcerea este limbajul veacurilor viitoare, după Sf. Isac Sirul, și ea pornește și se învață încă din veacul de acum. Că poeta are în vedere, implicit, viața veșnică, dimensiunea metafizică a lumii și vieții este clar din însăși expresia „a trece prin timp”, pentru că aceasta indică trecerea spre altceva, iar acel altceva este eternitatea. Dacă timpului îi corespunde cuvântul iar eternității tăcerea, cel mai sigur mijloc de a reuși să treci din timp în eternitate este să trăiești în timp cu ceva ce ține deja de eternitate, și acest ceva e tăcerea.

Tăcerea, la Adriana Weimer, devine calea cea mai directă a trăirii datului existențial. Acesta este cheia ce descuie sensul și indică modul de a înțelege întregul volum.

O mare filosofie într-un mic vers, dar de serioasă adâncime.

LUCIAN GRUIA

Ion Spânu – O interpretare de referință a dramei *Meșterul Manole* de Lucian Blaga

Cartea lui Ion Spânu - *Meșterul ființei. Prolegomene la o nouă interpretare a dramei "Meșterul Manole" de Lucian Blaga* (Ed. Dionysos, 2012) anunță o viitoare carte de referință asupra piesei de teatru omonime. Cercetarea pornește de la locuirea heideggeriană, dezvoltă prin similitudini semantice scenariile inițierii din doctrinele indiene, mitologice grecești și creștine; urmărește treptele gnoseologice spre cunoașterea absolutului; precum și etapele realizării creației artistice, ajungând la desăvârșirea prin jertfă, sacrificiu și suferință.

Autorul deplânge faptul că Heidegger, în teoria locuirii, nu s-a oprit și asupra spațiului sacru pe care îl reprezintă Biserica. Casa oferă omului locuire, găzduire dar tetrada: pământ – cer – divini – muritori, rămâne neîmplinită. Filosoful german interpretează și mănăstirea doar ca un campus de chilii care oferă găzduire și ocrotire. Dar Biserica, în care se petrec ritualurile religioase și rugăciunile, aflată în centrul compexului monahal, reprezintă altceva. Pentru Ioan Spânu mănăstirea simbolizează centrul lumii iar Biserica axa acesteia, prin care se realizează comunicarea pământ – cer și astfel tetrada se împlinește. În problema destinației construcției, constă diferența dintre Legenda Mănăstirii Argeșului (mănăstire) și drama Meșterului Manole (biserică).

Din *Dicționarul de simboluri*, elaborat de Jean Chevalier și Alain Gheerbrant (vol. I, Ed. Artemis, 1994), Ion Spânu alege pe cele care numesc Biserica Mireasa lui Hristos sau compară incinta sacră cu fecioara Maria, adică pe cele care conferă construcției creștine simbolismul matern. Biserica este construită de om, în Biserică omul devina gazda lui Dumnezeu, găzduirea sa este temporară, Dumnezeu este amfitrion, dar pentru ca cei doi să se întâlnească e nevoie de parcurgerea multor etape spre desăvârșire spirituală.

Reținem din acest expozeu că prima moarte o reprezintă chiar nașterea din pântecul mamei, iar a doua, reîntoarcerea trupului în pământ. Prima moarte (nașterea) ne conduce la suferință în timpul vieții, a doua, la eliberarea spiritului de corpul efemer. Ambele ritualuri se petrec în Biserică (botezul și funerariile).

Alegerea locului pentru biserică cere o hirotonisire aparte, care asociază locului un eveniment supraomenesc.

Erorile exegetice de interpretare ale dramei *Meșterul Manole* se datorează confuziei locuirii în construcția destinată vieții și cea destinată mântuirii. Ion Spânu propune următorul scenariu interpretativ.

Meșterul Manole vine cu echipa sa la locul ales și intră într-un joc inițiativ fără ieșire, acceptând ritualul, devine *alesul, meșterul*.

În continuare, Ion Spânu încearcă să descifreze misterul înlocuirii de către Blaga a numelui Ana din legendă, cu Mira (care în greaca modernă înseamnă moarte, fiind legată de *moira* – soartă/destin), în drama sa. Simbolurile atribuite de Blaga Mirei sunt legate de destin, profetie și aducătoare de moarte. Ion Spânu remarcă într-o scurtă paralelă comparativă că și Eminescu proiectase o piesă de teatru istoric intitulată *Mira*, personaj feminin care ar fi reprezentat personificarea unui mister, simbolizând totodată și dedublarea eului din sufletul creatorului. Eliberarea se produce în imaginația creatorului numai atunci când eurile se contopesc, adică în momentul când în mintea creatorului, ideea și imaginea viitoarei creații se identifică desăvârșit. Iubirea dintre creator și operă se face alegoric prin moarte.

Cu aceste observații preliminare, Ion Spânu începe cercetarea dramei *Meșterul Manole*, urmând ca pe parcursul ei să reveleze treptele desăvârșirii unei creații umane, de la proiect la materializare, apelând atât la treptele inițierii spiritului spre eliberarea deplină în lumea de dincolo, cât și la treptele cunoașterii în înălțarea ei spre cunoașterea absolută. Voi prezenta această incitantă carte, urmând momentele desăvârșirii creației umane, în funcție de care voi prezenta și treptele corespunzătoare ale inițierii și cunoașterii. Deși autorul nu o face, voi numerota subiectiv treptele realizării unei creații umane după cum mi se pare că s-ar putea desprinde logic din paginile cărții.

Ion Spânu consideră că actul I scena 3 constituie cheia descifrării întregii drame *Meșterul Manole* de Lucian Blaga. Pentru a ajunge aici, să trecem în revistă treptele realizării creației umane de la genază la desăvârșire.

În prima etapă, închipuirea, opera pe cale de realizare există numai în mintea artistului. Blaga, Schelling, Goethe consideră că misterele duc la retrăirea ideilor văzute altădată prin curățirea sufletelor (nu știu de ce Ion Spânu nu menționează că aceasta este esența platonismului). Pentru Blaga, în mit, imaginea dobândește o viață separată din care se desprinde tâlcul. Cercetătorul încadrează *Meșterul Manole* într-un timp mitic românesc. De la mit la mitologie, trecerea se face prin opera de artă în care ideile sunt personificate: “A vedea ideile din lumea întunecată de *dincolo* – iată începutul actului inițiativ!” - afirmă Ion Spânu. Numai creația aflată în *continuă devenire* este vie.

Mira se ivește noaptea când Manole stă singur de pază, gândind la motivul pentru care biserica nu se poate înălța. Acum avem de-a face cu întruchiparea viitoarei biserici în gândul meșterului, imagine care constituie reprezentarea în noi a altui lucru. Acum e pomenit și Platon pentru care imaginea devine *icoană* (eikon) sau *plăsmuire* și *reflexie, reprezentare* (eidolon); *a reprezenta* înseamnă a readuce în minte imaginea obiectelor percepute anterior, deci și *a imagina*. Și pentru Heidegger – fenomenul (cel-ce-se-arată-pe-sine-însuși, cel revelat) așa cum pare, nu cum e el însuși,

reprezintă o iluzie, o închipuire; verbul a imagina înseamnă și a plăsmui, a reprezenta, a simboliza, a închipui, a oglindi, a răsfrânge, a proiecta a se răsfrânge, a reprezenta etc.

Pentru Maxim Mărturisitorul, Iisus întrupându-se din Fecioara Maria și Duhul Sfânt reprezintă arătarea Domnului, la fel cum afirmă Karn că Buddha are numai formă umană dar nu e om. A se privi în oglindă înseamnă uneori și a se mira, iar mirarea aceasta ar putea reprezenta o conotație pentru Mira lui Blaga, alături de: miraj, aparență, taină, fantasmă, nălucire - închipuire în mintea Meșterului Manole. În acest moment, Maya, aparența, devine mama care va naște Ființa, naștere ce include extincția încă din primul moment al vieții. Botezul reprezintă o moarte sacramentală, pe când despărțirea sufletului de trup constituie a doua moarte dar și o renaștere (cunoașterea cu-nașterea) în lumea spiritului.

A doua etapă în materializarea unei creații o reprezintă *personificarea*. A personifica înseamnă a atribui lucrurilor însușiri omenești. Astfel, Biserica se va personifica prin Mira. În scena menționată se petrece dialogul: Mira: "...s-ar putea întâmpla într-o zi pe ea s-o numești Mira, iar pe mine – biserica ta" - semn că suntem încă în domeniul aparenței iar desăvârșirea este departe.

A treia etapă o reprezintă *moartea aparentă* pe care Meșterul Manole o transferă asupra Mirei, identificată cu viitoarea biserică. Pentru Mircea Eliade, miracolul morții se ascunde nu prin ceea ce sfârșește ci prin ceea ce începe. În acest sens și Blaga urmărește ca prin moartea Mirei să realizeze eliberarea de vălul aparenței și întemeierea ideii într-o operă durabilă iar prin moartea lui Manole simbolizează precaritatea omului în fața veșniciei creației.

A patra etapă o reprezintă sacrificiul necesar realizării creației (*jertfă, sacrificiu, suferință*). Mircea Eliade afirmă că a cunoaște moartea ca un nou început, reprezintă prima treaptă a inițierii în lumea de dincolo și presupune sacrificiul în vederea cunoașterii de sine. Și Blaga afirmă că un sculptor, după ce își desăvârșește creația, își ucide într-un fel modelul, întrucât acesta nu se mai simte bine în el însuși ci în sculptura realizată. În doctrinele indiene, *Mira* poate fi omologată cu *Maya* care mai înseamnă, pe lângă aparență și energia cosmică (*Shakti*), adică o personificare feminină a energiei protectoare a Ființei Supreme. Este mijlocitoarea oricărei creații, după considerentele lui Coomaraswamy. Marele Vid e *avidya* (putere și mister) și *maya* (vehicolul creației) – în total puterea înțelepciunii - ideea.

Acum înțelegem de ce Maya – Shakti ne însoțește în inițiere, în lumea de dincolo, ca să ne poată proteja și readuce în lumea aparenței pentru a ne continua desăvârșirea spirituală. Pentru Patanjali, ființa încearcă să scape din cele două morți căutând nirvana (trans-suferința).

Creția ca joc dramatic în Meșterul Manole este pusă în corelație, de cercetător, cu cosmologiile inventariate de Mircea Eliade, în care lumea este creată ludic: Manole: "Jocul e scurt dar fără sfârșit minunea."

A cincea etapă o reprezintă *materializarea*; după ce se pune temelia formală durabilă se construiește opera, moment în care creația moare în artist și devine vizibilă și pentru ceilalți. Acum artitul devine el spectatorul

proprie-i opere, eliberarea aceasta este sacrificiul pe care îl face creatorul fără putința de a se împotrivi. Se ajunge la temelia formală durabilă în activitatea mentală de practicare continuă și detașare pe drumul eliberării de aparență și iluzie. Temelia reprezintă stabilitatea atinsă prin această practicare continuă spirituală pe drumul cunoașterii (*Patañjali*).

A șaptea etapă, calea desăvârșirii – drumul spre finalizare, sub formă de fapte repetate până meșterul își găsește codul desăvârșirii. Cod – semnul care distinge ființa de neființă (M. Eliade) dar și mister (Blaga). Fapta repetată e un fel de semn pe drumul desăvârșirii (fapta repetată a dărmării zidului – dar când se acceptă ritualul nu se mai prăbușește, semn că sacrificiul a fost acceptat).

Ultima etapă a creației o reprezintă *desăvârșirea*, după care nu se mai poate întâmpla nimic. Desăvârșirea e forma plină a săvârșirii (Noica). Desăvârșirea înseamnă finalitatea actului de creație. Dincolo de desăvârșire nu mai e nimic. Ion Spânu continuă cercetarea semnificațiilor cuvintelor. „Desăvârșire” mai are următoarele conotații: împlinire, atingerea unei vârste, întregire, completare etc. Plinătatea duce spre deplinătate/desăvârșire (Noica).

Mai trebuie totuși ceva pentru săvârșirea desăvârșirii – mântuirea. Meșterul Manole simte fără a se putea împotrivi cum “un destin se împlinește în noi”. În cultura creștină scopul desăvârșirii este mântuirea. În stadiul final al inițierii avem întru chiparea Lui în om. Acesta e harul – darul dăruit omului prin jertfa lui Hristos, jertfă care înglobează nădejdea și dragostea care s-a vărsat în inimile noastre, prin Duhul Sfânt. În greacă „dar” înseamnă golire, plăcere. Golirea dă senzația de lipsă, de umplere, de bucurie prin vărsare în inimile noastre a Duhului Sfânt, în golul rămas după eliberarea de plăcerile lumești, după jertfa de sine, adică prin sacrificiu. Nădejde vine din slava care implică încredere, speranță (în latină *spes*, prin rădăcina *es* înseamnă rădăcina vieții și este tradus în greaca Noului Testament prin nădejde). În germană, creator (schöpferisch) include și Opfer (jertfă, sacrificiu).

La indienii Sinele (*purușā*) reprezintă spiritul neafectat de simțuri și suprema dorință este să-l cunoaștem în marea acțiune de eliberare prin suprema renunțare care, paradoxal, înseamnă și marea dorință. Marea eliberare se produce când prin cunoașterea de sine, sinele omului (atman) se contopește cu sinele absolut (Brahman). Povestea Meșterului Manole este o poveste a Ființei, alături de Luceafărul eminescian și Baltagul lui Sadoveanu - toate sunt prelucrări ale unor basme sau legende: Legenda Mănăstirii Argeșului, Frumoasa din pădurea adormită, Miorița, remarcă autorul.

Prin aceste *Prolegomene la o nouă interpretare a dramei “Meșterul Manole” de Lucian Blaga* Ion Spânu anunță o carte care va deveni o desfătare a spiritului.

†JUSTIN HODEA SIGHETEANUL
Arhiepiscop Vicar al Episcopiei Maramureșului
și Sătmarului

Cuvânt de binecuvântare

Scriitorul și jurnalistul creștin, omul de cultură și de televiziune Octavian Butuza este extrem de cunoscut și mult iubit de opinia publică din Baia Mare și Maramureș. Este binecunoscut în Transilvania și în toată Țara prin interviurile pe care le-a realizat la televiziunile unde a lucrat cu personalități din lumea bisericească și culturală din diferite zone ale Țării. Emisiunile Domniei Sale au un impact pozitiv, deoarece prezintă numai aspecte adevărate, frumoase, ziditoare și liniștitoare, într-o lume care se urâțește, se pustiește și este extrem de răvășită și tulburată. Acest mod de abordare, cu înțelepciune și credință, este un dar de la Dumnezeu. Așa l-a zidit Dumnezeu pe Octavian Butuza, să caute și să răspândească lumina în întuneric, binele de dragul adevărului și frumosul din iubire față de frumusețile creației lui Dumnezeu.

Descifrând cât este cu puțină personalitatea complexă a celui despre care scriem, putem să înțelegem opțiunea - mai târzie, este adevărat, dar definitivă - pentru studiul Teologiei Ortodoxe. Astfel, cerând binecuvântarea noastră, pe care a și primit-o, a urmat cursurile Specializării de Teologie Ortodoxă Pastorală din cadrul Universității de Nord. A avut o evoluție strălucită și a purces la alcătuirea unei Teze de Licență pe măsură, una care să fie unică în peisajul Teologiei Ortodoxe și care are, desigur, legătură directă cu profesia sa de scriitor, jurnalist creștin, profesor, teolog și om de televiziune, rănit adesea sufletește, ca și publicul pe care-l slujește (care este în proporție covârșitoare creștin), frumos la suflet și de mult bun simț.

Teza de Licență, susținută în 11 Iulie 2012, are titlul *Televiziunea - o cauză majoră a crizei morale și spirituale* și credem că este prima de acest fel în Teologia Românească, fapt pentru care îi mulțumim. Și mai credem cu tărie că lucrarea va fi de mult folos teologilor, preoților, credincioșilor și, de ce nu, jurnaliștilor care, citind-o, poate își vor tempera - puțin sau poate mai mult - fuga după senzațional și știri șocante, pentru că, până la urmă, și ei sunt creștini, fac parte din Biserică și au conștiința răspunderii, cel puțin în fața lui Dumnezeu, pentru cuvântul rostit sau scris.

Iată de ce binecuvântăm cu bucurie multă publicarea acestei lucrări deosebite pentru Ortodoxie și o recomandăm cu toată dragostea cititorilor care se vor edifica cu privire la puterea, dar și sacralitatea cuvântului vorbit și scris, precum și la responsabilitatea noastră, a tuturor, vorbitori, scriitori, ascultători și cititori, ca din semințele cuvintelor auzite sau citite să aducem rod bogat, binecuvântat, bineplăcut lui Dumnezeu și folositor oamenilor, comunității și societății în care trăim.

Ștefan cel Mare. Întoarcerea de Valeriu Țurcanu - sau noul “proiect național”

Cum să întâmpini un roman istoric astăzi?

Ca cititor profesionist, fără-ndoială că trebuie să fii educat, tolerant, să-ți repugne adică fundamentalismele de orice fel.

Pe de altă parte, ca scriitor pasionat de istorie și în răspăr cu modele și manierele artistice ale momentului, cum să găsești metoda și stilul distincte fără riscul de a supune la grea încercare receptivitatea pozitivă a hermeneutului profesionist? Iar când mai ocupi și poziția de pretendent la europenizare, trebuind să participi simultan nu doar la literatura proprie, ci să te înscrii și în amplul peisaj literar european, atunci drumul tău ca scriitor apare de la început profund marcat sisific...

Valeriu Țurcanu (născut în Orhei, în anul 1958, în Republica Moldova, este poet, dramaturg, scenarist, director artistic, maestru în arte, decan al Facultății de Artă Dramatică a Universității din Chișinău; e autor de scenarii și piese montate în teatre, în cinematografe, în spectacole de revistă, în cadrul concertelor, concursurilor sau al sărbătorilor publice, scrie teatru pentru copii cu tematică diversă, (“Flori de măr”, “Facerea lumii” etc), dar se declară orientat spre scenaristică și spre roman) scrie, iată, întâiul său roman de inspirație istorică intitulat *Ștefan cel Mare. Întoarcerea*, apărut recent la Editura Pontos din Chișinău. Întâiul roman, dar nu și întâia carte. *Dramaturgia*, apărută cu un an în urmă, la Editura Gens Latina din Alba-Iulia, e o lucrare în care autorul și-a sistematizat și teoretizat experiența de dramaturg și scenarist. Precizam, cu altă ocazie, că lucrarea nu e un pur construct intelectual, destinat mediului academic de profil, ci e mai mult de atât. Se formulează acolo o pledoarie – de altfel prezentă în discursul civic al reformatorilor din spațiul intelectual și cultural de dincolo de Prut – în sensul larg al reconstrucției mentalității: necesitatea revizuirii valorilor prezentului, a structurilor social-administrative, a educării prin cultură, a angajării, mai ales, într-un proiect național nou. Tot acolo, autorul formula un program estetic și cultural în care centralitate deține ideea că “e timpul să dăm lumii istoria neamului nostru”, idee înnobilită de cel mai înalt civism/patriotism și vizând resuscitarea idealului de reînscrisiere a acestui popor în Marele Spectacol al Istoriei.

Un scriitor este întotdeauna un produs al unui context social, al unei atmosfere culturale, morale, filosofice, al unui moment istoric și foarte adesea opera sa nu poate fi separată de o anumită ideologie. E și cazul romanului lui Valeriu Țurcanu, al cărui titlu cu vădite semnificații istorico-simbolice, atașează din capul locului și o componentă (imaginar-utopică, literară) privind un nou proiect național sau, mai exact, al unei “națiuni noi.”

De ce opțiunea pentru Ștefan cel Mare? Cum observă Lucian Boia în *Istorie și mit în conștiința românească* (Ed. Humanitas, 2011), “nicio comunitate nu se poate dispensa de eroi și de salvatori, atât în viața curentă, cât și în sensul rememorării tradiției istorice. (...) Nimic nu este mai universal, mai arhetipal, decât personalizarea istoriei și a resorturilor social-politice” (p. 306). Figura mitificată a domnitorului Ștefan cel Mare se înscrie astfel în logica unei *mitologii naționale*, ea reprezentând figura salvatorului solicitat întotdeauna în perioadele de criză social-morală, națională și/sau istorică a unei comunități: “Figura cea mai simbolică, după Traian, o oferă dubla imagine Ștefan cel Mare - Mihai Viteazul. Sunt domnitorii cel mai frecvent și mai larg evocați (...) Ei exprimă gloria rezistenței antiotomane, apărarea propriei țări și a creștinătății europene” (*Ibidem*, p 310). Recursul la momente aurorale, de renaștere sau de pace din istoria unui popor se face întotdeauna în scopul de a legitima o națiune, și asta, fără riscul de a deveni susceptibil de un soi de patologie a mitologizării, cum ar putea sugera unii.

Produs prin întreținerea în conștiința colectivă a aerei de legendă, cu un prestigiu derivat din statutul de exponent al românismului, de cârmuitor ferm, de spirit european etc, mitul național al lui Ștefan cel Mare intră în literatură prin Eminescu, Delavrancea, Sadoveanu – în cazul ultimilor doi scriitori el este tematizat, generând mitul literar centrat pe un erou și prezervând un scenariu “mitic”: fiul lui Bogdan, coborâtor din Mușatini, ajunge pe tronul Moldovei după ce l-a eliminat pe uzurpatorul și ucigașul tatălui său, Petru Aron. De aici încolo în Moldova va domni pacea, vor fi apărute legea, granițele și dreptatea. Mit literar al literaturii noastre de inspirație istorică, el este reluat de Valeriu Țurcanu în romanul său recent.

Funcția principală a resuscitării mitului o constituie examinarea valorilor prezentului - funcție sociologică - dar mai ales verificarea conținutului unor concepte/noțiuni ca: “origini”, “națiune”, “cultură,” “limbă,” “istorie națională,” “conștiință națională,” “frontiere” și multe altele de acest fel. Preocupat și de mize extraestetice, cine să-i reproșeze autorului inadecvarea la modelele postmodernismului estetic, atâta timp cât și Sadoveanu, scriind *Frații Jderi*, era nespecific scriind în spiritul *realismului magic*, fundamental tradiționalist, într-o perioadă în care literatura română căuta sincronizarea cu formulele estetice și cu tehnicile artistice apusene, sfidând metoda autenticistă a contemporanilor săi?

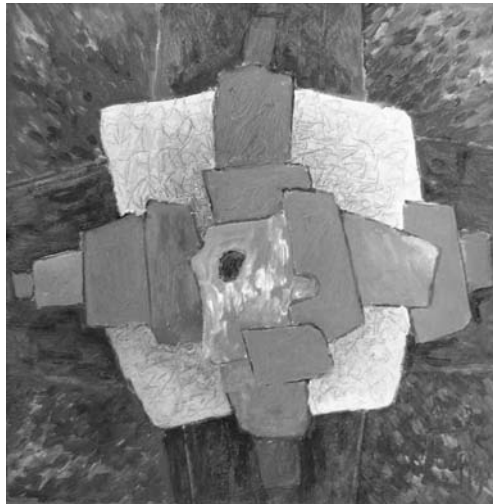
Bătălia pentru Ștefan nu e decât bătălia pentru un mit, care nu doar că prezervă, ci participă în romanul de față mult la sensul trans-istoric cu care a fost investit până acum. Scriitorul afirmă: “Eu am scris despre Ștefan cel Mare și Tânăr, aducând cititorului istoria întoarcerii lui din exil.” “Valeriu Țurcanu umple un gol, intervalul temporal care lipsea din literatură, cel dintre întâmplarea tragică din Borzești și luptele glorioase purtate de Ștefan împotriva năvălitorilor”- precizează și prefațatoarea romanului în discuție. Se clarifică, încă o dată, opțiunea autorului pentru figura mitificată a domnitorului, care are dincolo de Prut o determinare în plus: salvarea ca națiune, renașterea socială, morală, recunoașterea europeană și participarea conștientă la istoria structurilor și valorilor europene. E Ștefan, și nu altul, izvor de putere, mândrie, încredere, pentru că el mobilizează la nivelul

inconștientului colectiv în contextul în care această societate caută să-și reinventeze chipul și mentalitățile.

Ideii de salvare culturală prin Eminescu îi corespunde, cum observăm analizând mizele romanului lui Valeriu Țurcanu, ideea “renascentismului oicumenei” – în termenii autorului. Ca și Eminescu în cultură, Ștefan cel Mare se înscrie într-un cadru comun al istoriei naționale, întruchipând însăși *ideea națională*.

Consecvent unei logici național-autohtoniste, autorul aderă, cel puțin la nivel literar-imaginar, la curentul cu veche tradiție descris de Blaga cândva, ca “izbucnire de Mister,” printr-o îndepărtată analogie cu un experiment din biologie: “Avem însă un fond latent slavo-trac, exuberant și vital, care se desprinde uneori din corola necunoscutului, răsărind puternic în conștiințe. Simetria și armonia latină ne e adeseori sfârtecătă de furtuna care fulgeră molcom în adâncimile oarecum metafizice ale sufletului românesc. E revolta fondului nostru nelatin” (L. Blaga, *Revolta fondului nostru nelatin*). Asistăm din nou, și dincoace de Prut, la o relansare, de pe fundamente științifice a dezbaterii despre fondul nostru nelatin, despre componenta traco-dacă din ființa noastră națională. Spiritul dacic renaște. Dintr-o pasiune a originilor, a vetrei lumii și a renașterii oicumenei europene, scriitorul moldovean îi motivează, în plus, “legitimitatea” – intenționând să scrie și un text istoric în această chestiune! - în contextul “epuizării potențialului ideii naționale românești, care atrage decadența spirituală, geopolitică, culturală, demografică, economică”.

Adeziunea despre care vorbeam ceva mai sus se dovedește o alternativă literară, asumată și exprimată de Valeriu Țurcanu deocamdată la acest nivel, imaginar-artistic, dar câte dintre nemulțumirile unei națiuni nu își găsesc rezolvarea în alt plan, decât cel al realității imediate?

Liviu Șoptelea, *Floarea Crucii II*

Doi olteni și un albanez

*Doi olteni și-un albanez
Gojdu, Gruia și Bakiu
Cu butoiul de rachiu
S-au asociat la drum
Spre o fabrică de fum.
Și porniți mereu pe glume
Toți cei trei din astă lume
De nebuni și de unire
Cu gândul la-mbogățire!*

*Sfoară-au dat toți trei în țară
Că vor vinde, bunăoară,
Turta dulce cu halviță
Trei tone de șliboviță,
Bragă rece cu găleata
Cum îi cere dulce fata:
Șapte mii fire de praz
S-o ferească de necaz...*

*Unul fiind ceva mai șmecher,
Pretinzând că-i deștept foc,
Vrea să vândă și zăpadă -
Trei vagoane din ogradă...*

*Altul vinde prin tarabe
Usturoi adus în roabe
Și culoare pentru dinți
Toți cu fețe de tâlhari,
Dar cu suflute de sfinți.*

*Vând și brânză, castraveți,
Caii verzi de pe pereți,
Vând viagra cu vagonul
Și nisip cu avionul...
Vând băieții ce le cade
Versuri albe și năroade
Vând și boul, ca blestem,
Ce dormea într-un harem.*

*La șmecheri și la borfași
Ce se cred mai marii ași
Vând vrăjeli și rugăciuni
Îngropându-i în minciuni,
Albanezul căpcăun,
Nu o țeapă, ci un tun
Trage pentru doamna Pal
Care cântă la caval...*

*Și din ce în ce mai tare
Strigă cratii-n piața mare –
Pe tarabe și sub ele
Vând șiraguri de mărgel
Pentru glezne subțirele
Și rochițe ne-mplinite
Pofticioaselor venite,
Vând și glume-nțepenite
Cu... cuvinte potrivite
Pentru mândrele vrăjite...*

Densuș

în relieful inimii mele timpul te-a zidit
fortăreață
cuburi de granit peste iernile cubate
deșeuri din cetatea bucătită
după retragerea pe șest
se așează umeri
de sprijin cerului de fiecare zi
să mă închin
vieții
adună colinele împrejur
prin vocea distinctă a altarului umbrelor
amprentate
freamătă râul straturilor de compoziție
mă-nvrednicesc să răsucesc cheia
să intru

Intarsie

într-o privință nu aleg
pe ceva criterii
mă încredințez travaliului nopții
cum s-ar așterne la lucru
cioplitorul în stânca
masivă
uneltele aplecate provoacă energiile contrare
forme inseparabile în sine se dezic
în geometrii șlefuiesc logica
partizană artei
dintr-un spațiu gol clădesc altul plin
în preajmă
își răspund din priviri cu tenacitatea
ce nu se lasă deslușită
până să mă așez
liniștea e de neclintit păpușa narativă care
nu prisosește

Ce n-am spus

îmi stă pe limbă
se spune că există gustul fructelor în desișul

*cel mai ascuns
al neuronului regenerat*

*există perina de ierburi parfumate
fără extract
pe care ți-am visat chipul deși grădina
mă ocolește*

*există percepția care mă împinge
să-mi intru în piele
ca ultimă consecință*

*există grăuntele nonșalanței aceluși scenariu
care nu-mi reușește
și basta
chiar dacă eu cântăresc mereu rezerva
din cămara de alimente
cu echilibrul blocat
ce n-am spus e poate prea important
pentru a se face conexiunea
așteptată*

Iarna pe valea fierului

*versanți de zăpadă stau de pază punctului
în care ne adunăm
copacii dorm sub anestezia iernii
dintr-un frunziș stors de viață șireată sare
o vulpe să ne atragă atenția
urcă printre fagi îmblăniți în spuza albă
ne aruncă ocheade
până se face una cu muntele*

*dinspre Densuș neagră intră pe drumul bocnă
carosată cu bănci orizontale
prindem locuri în picioare înclinați obraze
peste obraze
lame de curenți pe valea Fierului
taie pe unde apucă
bărbat vecinul ridică fruntea
trunchiul într-o rână din dreapta îi ia capul
iarna curge încet printre case somnoroase
păgubașă apoi renunță căci
e iarăși sâmbătă
și iarba se trezește prin locurile vioaie
participă la conversație*

HADAA SENDOO s-a născut în 1961 în Mongolia. Versurile sale au fost selectate pentru *The Best Mongolian Poetry*. A publicat mai multe volume de poezie, printre acestea *The Nomadic Songs and Moonlight* (1989); *Rock song* (1996); *The Land's Words* (2000); *The Steppe* (2005); *Come Back to Earth* (2009); *Selected Poems of Hadaa Sendoo* (Istanbul, 2011); *New and Selected Poems of Hadaa Sendoo* (USA, 2011). În anul 2000, Hadaa Sendoo a primit „Poet of the Millennium Award”, în 2008 i s-a conferit „World Poetry Ambassador Medal” în Canada, în 2009 a primit Premiul Uniunii Scriitorilor din Mongolia. Poemele sale au fost traduse în mai mult de 30 de limbi.

Copilăria

*Mi-ar plăcea să gonesc pe suprafața luminoasă a apei ca o libelulă
 Mi-ar plăcea să cânt într-o claie de fân ca o lăcustă
 Mi-ar plăcea să zbor și să împrăști polen peste flori sub clar de lună ca un
 fluture
 Mi-ar plăcea să planez străbătând cerul ca un nor
 Mi-ar plăcea să mă legăn grațios ca arborii din jurul lagunei lunii*

*Voi da voie aripilor vântului marin să se înalțe în mintea mea
 Voi cere albinelor să-și lase mierea mamelor
 Voi cere căpriorului să iasă din somnu-i lin
 Voi da voie păsăruicii roșii ce-a strigat, să plece într-o noapte ploioasă
 Voi da voie libelulelor să gonească pe suprafața luminoasă a apei.*

Condiționare

*Amurgul coboară
 Ca vrăbiile ce se întorc acasă
 Acest univers fără sfârșit intră
 Într-o lume de vis*

*Mă trezesc singur
 Susțin noaptea cu o mână
 Și pe mine
 Cu cealaltă.*

Traducere din engleză de Elena Liliana Popescu

Mike Foldes, a poet from New York

When we talk about New York, we think automatically of the Statue of Liberty, of the Museum of Modern Art, and, eventually, of Walt Whitman. Liberty and modernism – two coordinates of creation embedded in the literary work of Mike Foldes, the sedulous editor and mentor of *Ragazine.CC*.

From multiple points of view, Foldes' creations are a reflection of contemporary life in a megalopolis such as New York and its surrounding areas. It is true that poetry coexists very well with a romantic, pastoral or bucolic living environment, but it may coexist, as well, between skyscrapers and many other prosaic symbols of contemporary and postmodern life, as the author is willing to prove. In this respect, an example can be found in the poem *Driving to New Jersey* (published in CLH 4/2011), where an ordinary trip in a car is turned somehow into a particular poetic event. Visual and pictorial images succeed one another, as in a movie with rapid sequences: "The highway twists/ descending to the plain/ between rough rock walls/ and a forested expanse,/ along cold trout streams/ under a moonless sky,/ all of which are lost/ in pre-dawn darkness."

Another important dimension of this poetry is its intellectualism – in other words, its orientation to a particular aesthetic refinement relating to an important cultural experience (an advantage of modernity). *A Cerebral Desire to Wed Infinity* (CLH 4/2011) is a poem putting into the same context antinomies which can define the human existence today: "Do they exist because you are here?/ Or do you exist because they are there?/ A cerebral desire to wed infinity/ Materializes while shaving (...)" Like some poets from the inter-war European avant-garde, which have proposed the "picto-poetry" (in Romanian: *picto-poezie*), a combination between poetry and painting as a way to lead to syncretism of arts, Foldes uses his vocation trying to find correspondences of plastic arts in verses and poetic images. The result is not a banal literary exercise, because this has expressiveness, as well as personal inspiration.

All the texts from the cycle titled *7 Poems after Paintings by Pablo Picasso* can be reported to the famous and successful experiment of Mussorgsky (images converted into sounds) from his musical opera *Pictures at an Exhibition* (later featured as a progressive rock opera by Emerson, Lake & Palmer). The author from New York has certain preferences, and he chooses carefully for his re-creation a few works from the youth (1900 – 1905) of the famous Spanish-French artist, before his conversion from modernism to cubism. In a significant poetic design, the author is drawn by the different aspects/hypostasis of the feminine, which dominates the space in painting as in poetry: "The woman concentrates. / Her chin is well placed / Upon her fist for that..." (*The Spanish Woman* 1900) or creates a parallelism of planes: "Two women sit at the same round table./ The room is blue./ Pink

trellises hang outside the window./ A woman nurses a child./ A second woman's hand rests..." (*Infinite* 1902 – 1903) The reader encounters the same technique in *The Saltimbanques*, where – as in Picasso's famous painting – more characters are depicted in different non-formal attitudes (when they are not in performance), to capture the human truth in all its nakedness – behind the masks.

Living in a futuristic city in line with the artistic vision of Picasso, Foldes keeps in his words the real spirit of visual arts: "The red clown holds his sack lightly./ The boy in tights hardly strains under his barrel./ A blue boy toys the corner of his scarf./ The lady strokes her shoulder ... her white shawl./ One hand rests facing up in her lap." An accurate "translation" into the language of poetry, in which the author, however, adds something new: his own perception and interpretation. An honest modernism (or postmodernism).

Doubtless, the power play of Foldes' creation is *What Needed to Be Done* (published in CLH 4 (36)/July-August 2013, initially published in *In and Out*, NYC), an elegy of death that is simultaneously an ode to life. Here the author applies with virtuosity what we can call a *poetics of hypostasis*. In a complex combination of perspectives, by using various lexical and prosodic resources, this poem plays out a full story on the myth of Father, portrayed successively by different perceptions, as a Father-Fish, a Father-Eagle, a Father venerated or a Father that must be immolated, then consumed by his successors, as in certain tribal cultures, etc. The result is a beautiful poem, endowed with an unexpected complexity, which cannot be perceived by a careful reader without leaving on him a strong impression: "(...) When my father died/ I pulled the arrow/ from beneath his wing/ saw the blood seep/ onto his red feathers (...) / When my father died/ I pulled the hook/ from his taut lip,/ slit his belly,/ slid my finger/ up his opened gut,/ pulled out his heart,/ laid it in ground/ moist with piss/ and ate the flesh. (...)". By the way, this poem shows an interesting similarity to the Romanian poem *Turn / Tower* by Cezar Ivănescu (an important but controversial writer, editor and artist from Romania, 1941-2008), in which Life and Death (depicted in two maternal hypostasis) preside equally over the coming of the human being into this world and existence.

Of course Mike Foldes is not the Statue of Liberty, the Museum of Modern Art, or Walt Whitman. He is only Mike Foldes, no more/no less, a contemporary and distinct poet from New York. And New York is a city where poetry makes a good home with skyscrapers.

tunelul de lumină

*și dacă poemul este o experiență
în apropierea morții
de care noi (încă) nu știm?
și dacă (optimist ori nu) un poem
nu este decât tunelul de lumină
prin care trecem dincolo
să ne întâlnim cu toții
cei ce au fost
și cei ce or să fie
tunelul de lumină ce sfâșie
realitatea
poem de forța căruia nu știe
nici el (poetul)
și nici Divinitatea?*

*și dacă poetul este un zeu
ce deschide ușile închise
și spune tuturor
marile secrete?
o spune atât de clar
și de bine
că niciodată
nu este crezut
însă poemul rămâne
acolo
ca un tunel de lumină
deschis pentru toți
cititorii
și pentru cei care au
destul curaj
să treacă prin el
marile secrete?*

mandala

*ne precizam și noi uneori
eram misticii pietrei
știam că lumea este
o mandala pe care Dumnezeu
o folosește să se concentreze
asupra scopului (oricare ar fi el)
pe undeva se auzea o muzică
se cânta singură
ca la începuturi
cel cu haină lungă
încerca să ne sperie
recita dintr-o apocalipsă
oarecare
erau vremuri interesante
încă te iubeam cum te iubesc
și acum
tu abia mă cunoșteai
mai târziu m-ai uitat
te-ai precizat în alte zări
cineva mă cheamă la telefon
doar sună nu îmi vorbește
crede că sunt fiul lui maimonide
și eu am scris călăuza rătăciților
vrea să-l rătăcesc
și pe el
îi spun să se așeze în ordine
la coadă
mai am mulți și multe
de rătăcit
în acest univers în care
până la urmă
(împreună cu Domnul)
vom găsi sensul
mandalei*

Fiul risipitor

*Fiul tău a scris o carte.
(Fiul tău mereu departe).
Poți veni, tată, din moarte,
Poți ceti din moarte, carte?*

*Mâna streășină la ochi
Puneți, dac-aveți priviri,
Din cerdacul vechi al casei
Să scrutați nemărginiri.*

*Fiul tău risipitor
S-a întors cu dor de casă.
Casa, unde-i casa, tată?
Casa voastră nu-i pe-acasă.*

*Fiul tău s-a-ntors acasă;
Fiul pleacă înapoi.
Să se risipească, pleacă.
Pleacă-n risipiri la voi.*

*Prag s-aveți, să stați în prag,
Ați luat-o-n cer la voi?
În cerdacul vechi al casei,
Stați voi, stați voi, amândoi?*

*Îți duc, tată, cartea mea.
(Mama a ceti nu știe).
Mama doar o asculta
Gândurile-mi din hârtie.*

Hologramă

*Prin noaptea grea de-atâta întuneric,
că prea ți s-a făcut urât în lutul greu,
azi-noapte, un mângâi din pumnul mic
ți l-ai desprins din palmă pe obrazul meu.*

*Mi-ai apărut bicisnică și-mpușinată,
dar dorul tău de mamă încă dolofan;
erai fără cuvânt și-ngrijorată
de mult bolitul meu de peste an.*

*Așa de mult vroiai să-mi zici ceva,
dar nu-ți era îngădui, ori nu puteai
să-mi zici ceva de tata, ori cum e-n lumea ta,
iar eu plângeam și te rugam: "mai stai!"*

*Se lumina de ziuă și-ai plecat intrând
în altă consubstanțialitate;
cu mâna-ntinsă te rugam în gând,
dar nu m-ai auzit de-Acolo, din Departe.*

eternitate

*i-am cerut Domnului apă
și să stau la poarta sa
cerșetor fără agapă
îmbrăcat în colb de stea,*

*și să-mi dea dacă se poate
și un bulb de mămăligă
să plec spre eternitate
unde, pământul mă strigă,*

*i-am cerut, foaie de ceapă
și i-am dat viața mea
și lacrima de sub pleoapă
ce cu timpul-mi apunea,*

*i-am cerut să-mi dea și timp
însă timp nu mi-a mai dat
să ajung pân' la Olimp
într-al zeilor palat,
poate i-am cerut prea multe
dar mai mult de-atât mi-a dat
chiar și timpurile pierdute
închise într-al nopții sac,*

*și-am plecat pribeag prin lume
cu Domnul alături
m-am dus spre soare-apune
ca să îmi termin povestea,*

*mă găsiți în depărtări
prin pustiuri neumbrate
unde se întâlnesc trei zări
cea de zi, cu cea de noapte
și a mea eternitate.*

ne mor caii

*mor caii de atâta durere
se împușcă în lună asfințitul
în inimi e doar sfâșiere
iar noi uităm ce e iubitul,*

*coboară caii sub țărături de ape
caii și mânjii de foc
coboară în adâncuri să se adape
fugari de durere fără noroc,*

*mor caii pe câmpuri și șesuri
și dealurile sunt pline de cai
de stârvuri, cadavre și leșuri
în noi e durere și plânset și vai,*

*se aprind peste câmpuri și dealuri
și văi
focuri de zi și focuri de noapte
ard stârvuri de cai peste tot în
văpăi
pe drumuri de fum ei merg spre
eternitate.*

IOAN GÂF-DEAC

Măsurarea imaginii

Era un câmp într-o secundă. Se afla un timp într-o moleculă de gând.
Trecea un zbor prin substanța lemnului sfânt, un sunet era spart în culori
invizibile.

Cerea un semn dincolo de miezul nopții podul cu structuri de vise
aurite, cânta un aer o străfulgerare de tristețe vie.

Toate se trec în petreceri neclintite, în aceeași durere a creșterii, a
înantării spre adâncul cerului.

Stau inert în imaginea ta, pierdut în topire completă, proclamat în
cuvinte drept orizont de jad, drept linie înaltă, drept încovoiată lacrimă
prelinsă din carnea, din gândul, din litera sunetului tău poezie.

Nu pot măsura trecutul restrâns în pierderea tristă a unei aurore dintr-o
dimineață încă nenăscută.

Nici cuvântul nerostit nu este țintuit pe tablou, pe urmă de cerb, pe
curaj de zicere străină.

Totul este în noi, în marele ocol invizibil, în culorile ce mor încet,
încet sub glij adormite, sub ape strâmte, sub strâmbe cărări peste fluvii în
care tăvălim poeme spre a nu fi văzute.

De vine vina în tine nu este păcat asumat în toamne cu rugini și
parfumuri sfinte. Tu trebuia poem să te apleci peste vremurile de o secundă,
peste o undă de neștiință a liniștii.

Rămâi cuvânt în corpul poeziei, renaște furtună într-o linște de
smoală, trezește-te distanță într-o apropiere de septembrie veșnic.

Treci prin aerul și linia aceea a geometriei care găzduiește speranța
de încetinire a cunoașterii, a arborelui de paltin aurit, a tremurului străin de
pierdere obișnuită.

Un semn se cere în măsurarea imaginii vii, a pânzei de libertate căzută
pe trupul uluitor al privirii neadulmecate de măreție.

Te ține de mine poem, te leagă de tine chiar mare trăire întru firesc,
te reînchide în dimensiuni ce scoboară în rod comun și te redesenează în
plâns cu forme prelungi, prelungi...

Port vina includerii în mine a ceea ce-mi este dat din totdeauna, din
veșnicia trecută.

Sunt prezent cu tine poezie în fiecă clipă de negând, în fiecare portret
al ierburilor ce pier neînduplecate sub soare ori sub ger, sub poduri, sub
umbre, sub marea mea iubire și fantastica măsură a viitorului.

* Citesc demult scrierile lui Ioan Gâf-Deac și trebuie să spun că ne aflăm în fața
unei voci și gândiri poetice singulare, care mă solicită la nu simple interpretări.
Ioan Gâf-Deac este un poet și cărturar inițiat în toate secretele poeziei
suprarealiste, însă, botezate de Duhul Sfânt, ceea ce nu posedau înaintașii săi
parizieni. Selecția textelor îmi aparține. *M.N.Rusu*

Țintuirea veacului în veșnicie

Poate că vine un cer într-un colț de zid cu vegetală aspirație.

Un text cu poveste se cade să se afle în orice poezie neostoită, căzută într-un capăt de stea.

Curg scrierile precum înlănțuirile de vieți paralele, subțiindu-se spre mâna dreaptă, spre estul căzut în nerăsărire.

Nevoia de vorbire este orbire în a treia neștire.

Verb strâns în vad drept, chingile strâng, luminile fierb.

Strânsă închidere în plângere, prea larga ucidere în deschidere se cade ca survenită să fie prelinsă.

Ritm lent se lasă ars, atent foc în timp, sfârșire lină.

Oricare crede în complicația poeziei se încrede în marele adevăr ce doarme în jur, netulburat decât de poezi.

Oricine descinde din nord poate pleca spre partea de sus a cerului; are loc definit pe partea curbată a liniei din dragostea aplecată în fața dăruirii de sine.

Te poți pierde în verde și-n porți - poem sfânt, alint boem, cuvânt adevărindu-se în superbe pierderi de vânt.

Te poți reclădi în galben rod, în aurie primăvară, căzută din toamna universală din umbră temerară.

Se prea poate în suave roade să se învârtească ceea ce înlănțuirea ține în loc.

Sosesc lunile mai, fel de fel de luni de septembrie obosesc, se-nchid în alai cei ce prisosesc.

De aceea, tu poezie să încânți prin ceea ce cânți din strune de platină.

Cad pradă sinelui meu, risipit devin în sinele tău, în nesinele păsării albe cu ochii de marmură fierbinte.

Îmi este bine când te știu între file - prizonier poem, pierdută dimensiune a șaptea.

Cu mine vorbesc, cu cei ce au ceva din ceea ce provine din alămuri fierbinți.

Ce fel de toamnă trăim, ce fel de anotimp descriem în ode cu nesaț georgian, cu linii subțiri de ibis și dropie albastră ?

Plâng în crâng, strâng nătâng ceea ce sting din pâng provenit din merele roșii dinspre viață...

Cu toate acestea, sunt până la iubire îndrăgostit de tine poezie, deoarece tu viață din viață de marmură ai dat, dăruindu-te până la pierdere pentru țintuirea veacului în veșnicie.

LUCIA OLARU NENATI

Popas meditativ

O aniversare a unei vârste „rotunde”, adică mai plină de semnificație și importanță decât celelalte, nu? Presupune un popas meditativ. Adică, așa ca și cum după ce ai urcat și tot urcat, mai greu sau mai ușor, mai repede sau mai încet, dar continuu, pe un șir de trepte în spirală, ca pe spinarea unei cochilii de melc, să te oprești pentru o câțime de timp ca să-ți tragi sufletul și să privești în urma ta ca să contempli traseul parcurs ca pe o operă de artă, realizată în parte de tine, în parte de destin, fără să știi ce procent din dreptul de autor revine fiecăruia.

Privind acum în urma mea, așa cum cere conduita obligatorie a momentului, văd departe, în zorii tinereții mele imaginea superbă, de nimic inegală a ...viselor și speranțelor cu care îmi înveșmântam viitorul ce avea să vină și care mă împiedica să acord atenția dominantă realității precare și chiar nefericite de atunci. Regăsesc, mai ales, în acel vis obstinația de a realiza ceva deosebit, important, remanent în aria culturii, artei, literaturii, tărâm care pe atunci – dar cu precădere, în familia mea bucovineană - avea aura fosforescentă a valorilor supreme ale unei existențe, dar și a lucrurilor importante în viața societății, în genere. Apoi privesc filmul înaintării pe acest traseu în care într-adevăr, am reușit să scriu și să editez niște cărți, evenimente care au însemnat nemăsurat de mult în viața mea și care la început au atras prețuire și interes; să parcurg cu sârguință dar și cu brio niște nivele de învățământ, până la etajele superioare; m-am „înhamat” apoi cu aceeași energie la cvadriga datoriei în toate locurile unde m-a trimis Domnul Destin ca s-o slujesc pe Doamna Lume - așa cum spunea Poetul, cel care m-a ținut pe veci sub raza spiritului său infinit - străduindu-mă să „execut existența” „întocmai și la timp”, cum se zicea pe vremuri în armată, când încă mai exista această structură. Nu mi-a fost lene să îndeplinesc nici rolul de mamă, cel care mi-a dăruit o mare și neasemuită, bucurie. Doar că, neuitând nicicând de datoria față de misiunea scriitoricească, am considerat că nu-i nici un păcat dacă mărturisesc și celorlalți oameni, scriind în cărți despre această bucurie. Apoi am putut să recuperez un regret, acela de a nu fi urmat calea unei cariere muzicale; și tot marele meu mentor, Poetul, mi-a înlesnit această recuperare, îngăduindu-mi să descopăr și să cânt cântecele sale, de parcă le-ar fi păstrat ascunse special pentru mine până atunci. Și încă altele câteva....

Doar că în acest timp, cât eu eram mereu ocupată până peste cap să îndeplinesc aceste misiuni și să caut să le descopăr pe celelalte încă nedesluite, lumea s-a schimbat pe neobservate, mulți dintre companionii mei de lucrare

Redacția revistei noastre se alătură tuturor prietenilor și admiratorilor Luciei la această frumoasă aniversare urându-i noi succese pe mai departe în activitatea sa academică și literară. I.A. MULȚI ANI!

întru cultură au abandonat această lume, mulți, prea mulți alții m-au trădat și m-au pedepsit cu invidie pentru toate acestea ca pentru niște crime făptuite cu premeditare; pe ici, pe colo, prin punctele ...știți dumneavoastră care, că intertextualismul ne este mai aproape decât cămașa, au devenit importanți, puternici și decisivi oameni care nu s-au străduit să-și piardă timpul învățând și dând zecile de examene ale unei vieți considerate în vremea mea normale, obligatorii unei deveniri, au intrat, adică, „pe ușa din dos”, prin efracție, încât au ajuns să decidă totul și să ne dea la o parte, ba chiar în partea cea mai „fără vedere la mare” pe noi, ăia credulii, care ne-am pierdut timpul învățând. Apoi au invadat în multe locuri alții și mai și, care au jefuit tot ce am făcut eu și alții, fără scrupule, iar lucrurile pe care le credeam esențiale, aflate în topul valorilor majore, au devenit treptat desuete încât nu mai știu dacă să spun sau nu adoratorilor mele nepoțele că reușita în viață se dobândește doar prin muncă, cinste și merit.

Și parcă mai rău din toate e că aura culturii, literaturii, valorilor spiritului, ce părea odinioară o paradigmă eternă, s-a subțiat de tot, a devenit o oază în care se mai adăpostesc doar acei nobili scăpătați ai aristocrației de altădată a spiritului elevat. Enterteinmentul și manelizarea, dominația banului, impudoria fizică și morală devenită virtute ș.a., mătură energic și triumfal din calea lor delicatetea acelei aristocrații în virtutea căreia mi-am construit cândva, eu și toți cei ca mine, proiectul existențial al tinereții visătoare și naive pe care am căutat să-l „execut” de-a lungul vieții mele.

Și totuși, în tot acest drum, în acest traseu parcurs pe care îl privesc acum retrospectiv, am trăit bucurii și satisfacții inegalabile, nu numai suferințe și decepții, am dobândit valori de neprețuit în prietenia și colaborarea cu oameni de spirit înalt, dar și cu mulți dintre cei cu sufletul profund cu a căror comuniune, fie și trecătoare, am trăit apropierea sentimentului sublimului.

Printre acești oameni vă numărați și voi, dragii mei confrăți din comunitatea literară a New York-ului, grupați în jurul providențialului personaj care este părintele cărturar Theodor Damian și care mi-ați dăruit amintirile de neprețuit ale acelor întâlniri culturale de la Cenaclul „Mihai Eminescu” în care mi-ați întâmpinat, de pildă, restituirea în premieră a cântecelor eminesciene cu o prețuire entuziastă demnă de zile mari. În preajma voastră, a neuitatului Grigore Vieru, a Marii Doamne Svetlana Paleogu Matta, a Magistrului C. Ciopraga, a eminescologului Dimitrie Vatamaniuc, a proteicului Dan Puric și a atâtor alți oameni de elită, mi s-a părut că, totuși, lumea valorilor spiritului înalt nu poate să dispară.

Va mulțumesc tuturor că mi-ați dăruit mult din rostul unei existențe care să merite trăită!

Haiku

*“M-a trăit destinul ca pe-o frunză”
Cel mai scurt haiku din viața mea
Ni s-a dat ordin să trăim lumina
Și-am căutat să-ndeplinesc porunca grea.*

MIHAI POPESCU-PAVELIU

Ion Donat¹, așa cum l-am cunoscut

Mă număr printre cei care au avut fericirea să-l cunoască și să lucreze alături de “eminentul istoric, geograf și topometrist”, Ion Donat. Eu nu doresc acum să comentez opera cercetătorului. Încerc însă, prin modestele mele puteri, să vorbesc despre omul Ion Donat, alături de care am lucrat din toamna anului 1944 și până în octombrie 1948, la fostele Fundații Culturale Regale, regionala Oltenia. Acolo, Ion Donat era șeful unui colectiv care pornise la întocmirea unei monografii a regiunii Oltenia între anii 1919-1944.

Eu eram încadrat în colectivul care se ocupa de învățământ, eram deci subaltern al lui Ion Donat. Și totuși, el niciodată nu ne-a tratat ca subalterni, considerându-ne “tinerii lui colaboratori”. Modestia și simplitatea, pot spune acum, după 50 de ani, îi erau trăsături esențiale. Deși inferiori ca vârstă și cultură, ne trata cu respect și-i simțeam mereu sentimentele calde pe care ni le nutrea. Greșelile datorate vârstei și neștiinței noastre le îndrepta cu zâmbet prietenesc și niciodată cu mustrări. Punctualitatea ne-o impunea prin prezența lui la birou înaintea tuturor și niciodată n-am fi îndrăznit să întârziem, deși nimănui nu făcuse vreodată observația întârzierii.

Cultura vastă și solidă era o altă trăsătură prin care se impunea în fața tuturor: subalterni, colegi și chiar superiori.

Clipe de înălțare sufletească trăiam ascultând cu nespusă încordare discuțiile lui cu regretații C. Șaban-Făgețel, I.R. Ionescu, C.S. Nicolaescu-Plopșor, Ștefan Ionescu-Bălcești, C.D. Fortunescu și alții, întemeietori și redactori ai revistei *Ramuri*.

Curajul, demnitatea, omenia și cinstea erau de asemenea trăsături ale omului Ion Donat. Am păstrat cu sfințenie câteva exemplare cu dedicație din tipăriturile sale. Taifunul comunist mi le-a răvășit pe toate și azi biblioteca mea e mai săracă fără cărțile lui Ion Donat.

Prin 1947, hăituit de securitatea comunistă, am avut mulțumirea (și bucuria) să-l adăpostesc o vreme în modesta mea locuință. Noaptea albe petrecute alături de el mi-au îmbogățit mult mintea și sufletul.

După abolirea monarhiei la 30 decembrie 1947, nu după mult timp, Fundațiile Regale s-au desființat și noi ne-am împrăștiat ca potârnicile prin lanul de grâu. El a plecat la București și s-a angajat la Institutul Central de Statistică, de unde mi-a scris mereu, obținându-mi chiar și o încadrare la Institut. N-am putut merge, iar apoi, fiind probabil arestat, i-am pierdut urma. La adresa din București nu l-am mai găsit. Cu regretul în suflet de a nu-l mai fi putut vedea, m-am consolată cu gândul că odată și odată numele lui va mai fi pomenit.

¹ Ion Donat s-a născut în 1909 în comuna Malu-Mare, jud. Dolj și a murit în 1988.

Nu mică mi-a fost bucuria când, cu câțiva ani în urmă, o emisiune a Europei Libere i-a consacrat câteva minute.

Anunțul unui simpozion omagial² dedicat celui ce a plecat dintr-o comună doljeană pentru a ajunge să lucreze la Institutul de Istorie “N. Iorga”, contribuind cu lucrări importante la studierea istoriei noastre, acest simpozion așadar mi-a rememorat anii tinereții și mi-a reînviat figura omului deosebit care a fost Ion Donat.

Fie ca numele său să devină cunoscut de generațiile viitoare și să nu se uite contribuția sa la studierea și copierea unor arhive pierdute azi, prin care se luminează zone mai puțin cunoscute ale destinului țării noastre.

² Simpozionul „Ion Donat – 85 de ani de la naștere”, dedicat istoricului, geografului și topometristului originar din jud. Dolj, s-a desfășurat marți, 28 iunie 1994, la Universitatea din Craiova, Facultatea de Litere și Istorie.

Liviu Șoptelea, *Floarea Crucii III*

Portret

Dedicat pictorului Alexandru Darida

*Pictorul Darida
sfidează narcisismul
timpul sedus de șoapte
pașii culeși de oglinzi mioape*

*Eminescu născut pe pământ de cer
e neînving de timp
cu inima însingurată
așteaptă pe o notă în eternitate
să i se facă dreptate*

*Luceafărul renaște din flacăra luminii
din strâmtoarea canvasului
însuflețit de penelul multicolor al artistului
se desprinde din tablou
cu dorul înecat în cerneală
paspertu în pânză hoinară*

*ploaia s-a oprit în prag
vântul a rămas pe-afară vreme de-o țigară
priviți!
portretul respiră din pânză
evadând fredonează
prin dăruire totală înrămează artistul
colindând și lumea astrală*

*Luceafărul în dezechilibru de dor
înflăcărat învie ființa iubită
o adulează pe strune eminesciene
valsând cu steaua ei magelană
sub cer tremurător*

*Eminescu - lucefăr nemuritor
regăsește dincolo de mormânt
profeții niși de vremi - pradă izolării
ieșiți din bezna rătăcită pe pământ
obișnuiți cu veșnicia atotcuprinzătoare.*

FOTOALBUM

Sâmbătă, 7 decembrie, 2013, a avut loc la Metropolitan College of New York, cel de-al 21-lea simpozion teologic ecumenic și interdisciplinar organizat de Pr. Prof. Dr. Theodor Damian, cu tema *Vivat Academia! How Post-Modern Rhetoric Shapes Our Understanding of Modern and Pre-Modern Values.*

Aspecte din sala de conferințe.

Dr. Vinton Thompson, Președintele MCNY se adresează participanților.

Theodor Damian, la deschiderea lucrărilor.

Se cântă în premieră absolută „Gaudemus igitur” de către membrii Cenaclului “Mihai Eminescu”, participanți la Simpozion.

Galeria „Spiritus”, condusă de D-na Viorica Colpacci a adus din București icoane pe sticlă realizate de copiii de la Biserica Sf. Pantelimon, sub îndrumarea sa și a preotului paroh Dr. Bogdan Teleanu.

13 decembrie 2013, lansarea în Cenaclu a volumului *Șaman* de Adina Dabija.

Adina Dabija înconjurată și admirată de un grup de participanți la eveniment.

Autoarea alături de Th. Damian (st.) și M. N. Rusu.

Duminică 15 decembrie 2013, corul "Harisma" din București a colindat la Biserica "Sf. Ap. Petru și Pavel" din New York.

Pr. Theodor Damian cu o parte din coriștii.

25 decembrie 2013, Crăciunul sărbătorit la Biserica noastră.

Expoziție a Galeriei “Spiritus”
(Director Viorela Colpacci).

Aspect din sală.

Dansuri
populare cu
doamele
îmbrăcate în
costume
naționale...

și iar dansuri,
de astă dată
executate de
tinerii noștri
româno-
americani.

Elena Burchea (st.),
George Tomoiagă, Ion din Sarasău
și Mariana Orza,
ardeleni sută la sută.

Grup de tineri
(de la st.):
Carmen Suci, Alex Orza,
Cristina Suci,
Andrei Damian,
Mariana Orza,
Nicoleta
Constantini,
Anișoara
Constantinescu,
Victor Plăvițu,
Ion Plăvițu,
Michael
Georgescu.

Doi măștri: unul al cuvântului, M. N. Rusu (st.), și celălalt al penelului, Garabet Salgian, prieteni pentru totdeauna.

**29 decembrie 2013, Cenaclul “Mihai Eminescu”
cu Mihaela Albu.**

M. N. Rusu
la “catedra” Cenaclului.

Mihaela Albu își
explică jurnalul
(Et in America)
și revista pe care o
conduce *(Carmina
Balcanica)*.

**5 Ianuarie 2014, Crucea de gheață de Bobotează la Biserica
“Sf. Ap. Petru și Pavel”, New York.**

Grup de enoriași la înălțarea nocturnă a Crucii.
Echipa de specialiști a fost formată din D-nii Ciprian Solomon, Marius Stoica,
Sorin Lazăr, Sorin Ifrim, Mircea Ralee. Au mai ajutat Cristian Pascu, Andrei
Damian, Alex Orza, Victor Plăvițu, Irina Stoica, Mariana Orza, Claudia Damian,
Ion și Victoria Plăvițu, Alex Marmara.

6 ianuarie 2014, Boboteaza la New York.

Sfințirea Crucii de gheață de către
parohul nostru Theodor Damian,
iubitorul de tradiție strămoșească.

Imaginea Crucii pentru albumul ei istoric și al enoriașilor.

**Sâmbătă, 18 ianuarie 2014, la, și în colaborare cu ICR New York, sub
auspiciile Academiei Oamenilor de Știință din România, Filiala USA, și ale
Societății “Dorul”, Institutul Român de Teologie și Spiritualitate Ortodoxă și-a
ținut cel de-al 21-lea Simpozion anual “Eminescu”.**

Doina Uricariu,
directoare a ICR-ului și
Theodor Damian.

Th. Damian, Doina Uricariu și
Gabriela Costache, Consul general al
României la New York, apărați de
monumentala ediție a manuscriselor
eminesciene.

Adrian George Sahlean,
traducătorul en titre al lui Eminescu.

Alexandru Darida, pictorul care a realizat
un nou și impresionant portret al marelui
Eminescu.

Conferențiarilor de la Simpozionul Eminescu.

Ștefan Stoescu

Doina Uricariu

M. N. Rusu

Theodor Damian

Valentina Ciaprazi

Alina Feld

Mircea Săndulescu

Doru Tsaganea

Viorica Colpacci
(directoarea Galeriei
"Spiritus") ascultând
cuvintele Doinei Uricariu
despre tablourile și
sculpturile din expoziție.

Pianistul Matei Varga în
plin elan muzical sub
portretul lui Eminescu.

Aspect din sala de conferințe.

**19 ianuarie 2014, Simpozionul “Eminescu”
este continuat la Biserica noastră din Astoria,
Queens.**

Comentatori și
recitatori:

M. N. Rusu

Theodor Damian

Maria Ralee

26 ianuarie 2014, Simpozionul anual dedicat Unirii Principatelor Române.

Pr. Prof. univ. Dr. Theodor Damian, Prof. Artemiza Damian (din România),
Dr. Doru Tsaganea, criticul și istoricul literar M. N. Rusu și D-na Maria Ralee.

Prof. Artemiza Damian

Prof. Valentina Ciaprazi recită
din creația sa lirică
ascultată de Mariana Terra
(redactor șef al ziarului
Romanian Journal).

M. N. Rusu în apărarea lui Alexandru
Ioan Cuza.

Adina Dabija
recită din versurile Anei Blandiana.

Ștefan Benedict

Omagiu domnitorului unionist Alexandru Ioan Cuza, în costume naționale ardelenesti și moldovenești.

Neuitata Horă a Unirii.

Vineri 31 ianuarie 2014 s-a lansat în cenaclu volumul de versuri *În casa fulgerului* de Theodor Damian.

De la st.: Mircea Săndulescu, Mariana Terra, M. N. Rusu, autorul, Doina Uricariu și Valentina Ciaprazi.

2 februarie 2014, Hramul Institutului Român de Teologie și Spiritualitate Ortodoxă, New York (Sf. Trei Ierarhi, 30 Ianuarie).

Prof. Dr. Doru Tsaganea, vorbitorul invitat, dezvoltând ideea despre o posibilă Universitate Ortodoxă în România

CUPON DE ABONAMENT

LUMINĂ LINĂ • GRACIOUS LIGHT
30-18 50TH STREET
WOODSIDE, NY 11377

4 NUMERE PE AN: 50\$ INCLUSIV EXPEDIȚIA

NUMELE
ADRESA
ORAȘ/STAT
COD
TARĂ

DONAȚII ȘI CONTRIBUȚII PENTRU REVISTĂ:

NUMELE
ADRESA
ORAȘ/STAT
COD
TARĂ

SUMA:

Atât abonamentul cât și donațiile pot fi făcute prin check sau money order. Donațiile se scad la taxe.

Maralui critică M. N. Ruseu,
o amintire de la un
magălic. G. Salgău
Noembrie 2013

Garabet Salgău, *Autoportret* (în culori), Noiembrie 2013

M. N. RUSU

**Garabet Salgian
(16 Octombrie 1926 – 6 Februarie 2014)**

Prin anii 1950, la Sinaia, putea fi văzut un tânăr subțirel, brunețel, însoțind pe bătrânul ing. C.I. Motaș, o somitate internațională în materie de exploatarea gazului metan în România. Lucrau împreună la instalarea conductei pentru „Cota 1400” și cabana Babele. Dar, în același timp, discutau și despre pictura universală și marii săi corifei și mai ales despre compozitorii iluștri, ambii companioni fiind melomani binecunoscuți în Capitala lipsită de Enescu și Brâncuși.

Tânărul, pe numele său Garabet Salgian, era și un discret proiectant și grafician care, peste ani, avea să devină cel mai important pictor laic, iconar neo-bizantin și restaurator de fresce și icoane vechi bisericești. Afirmarea lui în lumea artelor plastice din Bcuurești n-a fost ușoară în atmosfera stalinistă și poststalinistă din acel timp, mai ales că numele său și locul nașterii sale din Ucraina prezentau suspiciuni, părinții săi fiind supraviețuitori ai Holocaustului armean din 1915. „Cu al meu aspect/ Făcea să mor/ Căci tuturor/ Păream suspect” – îmi recita Garabet din Bacovia, aici la New York, când l-am cunoscut personal.

A avut marele noroc că a fost înconjurat și chiar susținut de un cerc de intelectuali de renume. Paralel cu pictura de șevalet se impusese și în restaurarea de fresce monumentale mănăstirești și icoane pe lemn rusești, grecești ori românești, într-un număr impresionant, supramărit odată cu stabilirea, pe scurt timp, la Vatican, apoi la New York, împreună cu familia sa. Sub oblăduirea mitropolitului Antonie Plămădeală, a arhimandritului Sofian Boghiu, a Dr. Iosif Dona, colecționarul, a pictorilor Pioter Mihalovici Turmanov, Hrandt Avakian, Dudu Alexandrescu, A. Avakian, Gh. Popescu, Alex Mazilescu, Ion Musceleanu, a inginerilor C.I. Motaș și Radu Manicatile, a criticilor de artă Andrei Pleșu, N. Argintescu-Amza și a multor altor personalități, Garabet Salgian cucerește un loc binemeritat pe simezele din România, acest lucru datorându-se și participărilor sale la expozițiile din Grecia, Olanda, Italia, Belgia și Japonia. Se părea că destinul îi surăde. Dar n-a fost să fie. Originea armenească a uriașului său talent artistic începuse să fie răstălmăcită. Inrudit prin soție cu academician Alexandru Borza, întemeietorul Grădinii Botanice din Cluj și președintele interbelic al asociației americane YMCA din Transilvania, cu o fiică excelent dotată artistic, cu numele de Mitzura, în proslăvirea persecutatului Arghezi, Garabet se decide să emigreze, mai întâi la Roma, apoi la New York, în 1978. Nici aici însă nu i-a fost ușor, dar harul său excepțional, măiestria sa vizionară atât în pictura mireană modernă, cât și în realizarea de icoane, mai mult decât bisericești, dar și expozițiile deschise la New York, i-au adus respectul la

secția de restaurări de la Metropolitan Museum of Art. Expozițiile sale au fost nu puține și bine primite de public, de presa româno-americană, scriitori și colecționari. Toate aceste calități și permanențe axiologice, în loc să fie recunoscute la București, „centru” al culturnicilor oficiali, îi determină pe aceștia să nu-l admită în dicționarele de artă plastică autohtonă, - nu-i vorbă că nici în cele câteva elitiste din diaspora europeană și americană. Totuși activitatea sa de creator de valori pe orizontala și verticala spiritual-pictografică nu se oprește. Dimpotrivă. Viața sa de artist cu frica lui Dumnezeu și în respectul legilor noastre străbune, pendulează între atelierul său de sihastu și Biserica Sf. Ap. Petru și Pavel, păstorită de preotul și scriitorul Theodor Damian, unde, la întrunirile noastre culturale de după Sfânta Liturghie, Garabet ne fermeca recitând cu pasiune și fler apropozal din lirica românească clasică și contemporană, doamnele din consiliu și nu numai ele, primind de la el câte o amuletă ovoidală de piatră pictată cu simboluri creștine, biblice.

L-am cunoscut și ne-am împrietenit începând cu această perioadă extrem de fertilă creației sale iconografice în special, a celei picturale în general. Garabet Salgian se dovedește a fi artistul care revigorează și modernizează erminiile, preceptele artei bizantine într-o paletă foarte largă de lucrări antologice. Figura sa hieratică începe să semene cu sfinții din icoanele pe care le pictează, să aducă cu personajele lui El Greco. Nu face altceva decât să picteze, picteze și să deseneze. Tablouri peste tablouri. Realizează ilustrații la poeziile lui Eminescu, Bacovia, Blaga, Topârceanu, Arghezi, E. A. Poe („Corbul” său este unic în imagolatria acestuia), Baudelaire, Nichita Stănescu, George Dan, Poveștile din Halima, și pentru mai tinerii poeți, Ion Burcin, Dumitru Găleşanu ori Alex Amalia Călin, lucrări aflate în colecții particulare, care își așteaptă încă editorul competent. Garabet se risipea cu o dăruire și o dărnicie care nu puteau fi înțelese. Toată America (română), exagerez ca să fiu înțeles, este plină de icoanele sale originale, într-o viziune nouă, monumentală în esență, de restaurările sale, cât și de tablourile sale inconfundabile și misterioase, precum cele cu peisajele New York-ului diurn sau nocturn.

Când scriu aceste rânduri copleșit de tristețea pierderii unui mare prieten și cărturar, Garabet Salgian ne-a părăsit singuratec pe un pat de spital din Astoria, Queens. Cu puțin timp înainte de internarea sa și expierea sa mi-a șoptit următoarele versuri mult plăcute memoriei sale fabuloase: „Las doamnei Șvarț în urma mea „un nume”/ Și-n loc de bani – supremă mângâiere -/ Un geamantan cu opere postume.// Și plec răsând de propria-mi durere,/ Că tuturor vă las această lume.../ Dar tuturor vă zic: la revedere!”

La revedere, bunule și înțeleptule Garabet.

M. N. Rusu

N.B. Cred că în amintirea sa nepieritoare merită să dau aici ultimul său autoportret, datat Noiembrie 2013 și dăruit mie, cu vădite simboluri ascensionale, transcendente și testamentare, a cărui decriptare o las pentru mai târziu. Dumnezeu să-l țină la dreapta Sa.

Pace pentru... suflet

Omul este o frunză trecătoare: rafalele vântului îl pot ridica sau...coborî...

Liniște. Hărmălaia minții din umbra obuzelor ultrasofisticat ale mass-mediei, posterelor și găfăiala celor care mereu se vor în vârful muntelui, obosiți poate, de orele de nesomn, și răgușiți, au început să se așeze; le tremură mâinile. Inapetență poate. Gura, cu iz de iască topită, le-a înclăștat buzele iar dinții, de atâta scrâșnire, se cariază înainte de vreme...

Și cât orbit fără zahăr au consumat!...Și câtă gentilețe cu gel le-a primenit pe dinăuntru mandibula...! Dar adevărul, peste fire de înțeles, ca un Moș Crăciun, este mai puternic și luminează ziua de mâine așa cum nici n-am visa.

Pace pentru suflet. Chipurile, îmbătrânite înainte de vreme, caută să scormone în stejarul, trecut de prima tinerețe, să-și însușească fructul acestuia; ghinda este o poamă a cărui miez poate hrăni și gingașa vererită și pe ursuzul mistreț dar și pe molcomul Moș Martin: toți deopotrivă se odihnesc la umbra stejarului și-i mănâncă poamele cum tot românul își duce veacul hrânindu-se cu laptele crud și dulce al acestei țări, la umbra pădurilor sale și a livezilor mâncând poame pe care pământul și florile le dau necondiționat. Numai voturile se dau cu promisiuni.

Liniște. Într-o binecuvântată dimineață de marți a sfârșitului de noiembrie, bunul samaritean - Dumnezeu a spălat pământul cu lacrimile celor nevoiași, și ca lacrimile să nu se piardă le-a transformat în fulgi. Așa au putut fi observate, când s-au trezit, de cei ce-au terminat numărul voturilor, așa s-au bucurat de seninul primei zile de iarnă, lumina acesteia orbindu-le aproape privirea...Căci nu-i lucru de șagă cu voturile acestea. Căci nu-i lucru de glumă cu statul pe fotoliu în primele rânduri.

Liniște. Copiii, singurii care se bucură de venirea iernii, se joacă prinzând cu gura fulgii. Și-i numără...Când au ajuns la zece, drumul, alunecos, îi face să piardă șirul fulgilor numărați și o iau de la început. Nu-i mai rău la numărătoarea voturilor însă; Andrei, copilul nimănui, este trist: bunica a plecat să-l aducă pe Moș Crăciun iar mama, este plecată la studii. Tatăl, dincolo, trebuie să vină acasă. Când va veni. Bunicul, singurul care-i simte tristețea și singurătatea, citește într-un ziar. Cu ochelarii pe nas, deretică apoi prin bucătărie: este vremea micului dejun.

De afară răzbate până în casă războiul vesel al copiilor care adună, adună bulgării: mai mari și mai mici, după mărimi, să facă primul om de zăpadă. Pentru că razele soarelui încep deja să plângă pământul și pârâiașe mici lăcrimează văile...Doar omul de zăpadă, liniștit în strălucirea soarelui, simte dar nu plânge căldura sufocantă și încet, încet se retrage din calea-i.

Adevărul este o flacără atât de puternică și luminoasă încât nu-i poți suporta strălucirea.

Dar trebuie ca sufletul să-ți fie îmbrăcat în haină albă, să poți înțelege și retrage la vreme, picioarele să nu-ți intre în *glodul* vremurilor din urmă...Și de început de an 2008.

Liniște. Într-un colț, de suflet, un copil, privind-se în oglindă, repetă de zor la o scenetă unde are rolul Bunului Samaritean; vorba acestuia, plină de înțelepciune, trebuie să împace cele două părți ale omului, pozitiv și negativ. Odată ajunse la comuniune, să dăruiască celui de-al treilea prietenie, căldură, dragoste...*Ce mai rol!*, își spune. Deodată observă că dintr-un colț al oglinzii îl privește cineva: inima îi tresaltă de spaimă că cineva i-a urmărit toată scâlămbăiala în vreme ce el se știa singur...Stupoare însă: era chiar el îmbrăcat în costumu-i de *bun samaritean*. Altă figură însă. Până acum nu o observase...*Poți face și bine dacă vrei*. Numai să vrei însă...

Adevărul este o flacără care poate să te ardă până la carbonificare sau să-ți lumineze mintea și sufletul devenind pentru cel de lângă tine bunul samaritean sau nebun. Nebun din iubire. Pentru că cine primește sărutul de foc al soarelui, cu siguranță va fi topit de strălucirea razelor sale ...

Elena Olariu

Nu mă-ntrebați

*Nu mă întrebați
De ce-i zâmbesc monstrului,
Nu mă întrebați
de ce râde femeia fără sâni
Nu mă întrebați...
fiindcă de ieri
Gura mi-a fost spintecată
Ca și a ei,
Până la urechi,
În rânjel
Să mi se vadă bine dinții
Că prea s-au învățat să muște...
Și-un câine de la o vreme,
Când se lasă noaptea pe libelule
Se-ngrașă mâncând carne macră
Din canalul
De sub
Crematorii*

Irimie Străuț

Să nu-ți fie teamă!

*A trecut vântul pe lângă mine
Și mi-a spus: Eu te pot trânti
Am tăcut, lăsându-l să treacă
Gândindu-mă la ce-mi spunea mama,
"Tăcerea e de aur". Nu te opri din drumul tău!
Chiar de e vânt.
A mai strigat o dată: Eu te pot trânti
Furia lui îmi despică haina. Mă izbește de garduri,
E natural mi-am zis.
El vine de nu știu unde, de departe
Nu-i stă nimeni în cale. Lumea o desparte,
O face de nerecunoscut
De uită ziua în care s-a născut,
Bate-n fereastră. Furia-i nebună,
Te pot trânti îl aud din nou
Intru-n biserică inimii mele
Și nu-l mai simt.
Sângele aleargă-n juru-mi.
Trupul mi-e cald și gândul mi-e bun
Trece timpul cel de demult,
Ce bine c-ai tăcut!
Liniștea cuprinde tot orașul
Lumina se revarsă, vântul și-a pierdut pasul
În față-mi este culmea ce trebuie s-o urc
Mă agăț de pietre, de rădăcini și plec
Mai departe cu unghiile înfipite-n pământ
Mă avânt,
Ai grijă, nu cădea, speranța se face noroi
În adânc
Cu gândul la mama fac o moară de vânt
Cu ea aduc cerul pe pământ
Chiar soarele se rotește pe el
Cântând:
Femeie nu-ți fie teamă de vânt!*

Elena Baciu

Broadway Medical Office

Napoleon Săvescu, MD Medicina interna, mica chirurgie
F. Christodoulidou, MD Med. interna, haematologie, oncologie
Iqbak, MD Cardiologie
Mircea Golimbu, MD Urologie, Prof. NYU
Dan R. Cimponeriu, MD Gastroenterologie, Hepatologie

Cabinetul nostru este dotat cu echipament
nou si modern pentru:

X-Ray
EKG
Spirometrie (Evoluari Pulmonare)
Sonografii Abdominale,
de Rinichi si Cardiace
Cardiotrace (EKG prin telefon)
24 de ore Halter Monitor
Sigmoidoscopii si Pap smear
Tens (Stimulare electrica)
Ultrasound
Timpanometrie
toate testele de sange si urina
teste pentru depistarea
cancerului de colon si ulcer
teste pentru aids (rezultatul in 24-48 ore)
Tratamente specializate

Luni, Marti, Joi 10am-8pm
Miercuri 4-8pm
Sambata 10am - 4pm

Fara programare

21-26 Broadway, LIC, NY 11106 (718) 932-1700

subway: N pana la statia Broadway (Queens)
bus: Queens 104 de la 48 Street, Sunnyside, Q 19 A de la 82nd Street,
Jackson Heights
Manhattan 101 de la 59th Street, Manhattan, pana la Steinway,
unde schimbati cu Q 104.

DAN BRUDAȘCU

Dr. Theodor Damian - Un ambasador veritabil al culturii și credinței străbune

Am avut prilejul și altă dată să vorbesc, cu respect și admirație, despre opera de mare valoare și dăruire pe care, de decenii, o realizează, cu har, Pr. Dr. Theodor Damian, din New York, pentru slujirea altarului, dar și pentru promovarea culturii, spiritualității românești în una din zonele de importanță deosebită – Statele Unite ale Americii.

Dr. Theodor Damian este parohul Bisericii cu hramul Sfinții Apostoli Petru și Pavel din New York, redactorul șef al prestigioasei reviste de cultură *Lumină Lină – Gracious light*, președintele Institutului Român de Teologie și Spiritualitate Ortodoxă, profesor universitar, poet profund, de ales rafinement estetic, dar și un neîntrecut animator cultural. Puține alte personalități ale diasporei românești de azi se mai pot lăuda cu fapte de cultură de o atât de mare diversitate ideatică, de incontestabilă calitate și valoare, care sunt dedicate cunoașterii de către lumea întreagă a stării culturii, literaturii și spiritualității neamului său.

An de an, în calitate de director al Institutului Român de Teologie și Spiritualitate Ortodoxă din New York, harnicul preot și distinsul intelectual Theodor Damian, care ar merita din plin să se prenumere între membrii de onoare ai Academiei Române, organizează simpozioane pe teme de actualitate cultural-spirituală, la care participă universitari și oameni de cultură din SUA, România, dar și din alte țări ale lumii. Ulterior, comunicările prezentate de participanți sunt publicate, în limba în care au fost rostite, sub copertile unor interesante broșuri, intitulate *Symposium*. Aceste manifestări cultural-științifice au ajuns deja la cea de a XIX-a ediție, anul acesta, în luna decembrie, urmând a se împlini douăzeci de ani de când sunt organizate neîntrerupt. De precizat că aceste simpozioane oferă posibilitatea multor scriitori, universitari, oameni de cultură etc. să-și facă cunoscute punctele de vedere, să participe la discuții de elevat nivel intelectual cu o serie de confrăți de la prestigioase universități sau instituții de cultură vest europene sau nord americane.

Recent, am primit *Symposium*, vol. XVIII, I/2011 și *Symposium*, vol. XIX, nr. 1/2012, care cuprind comunicările susținute la ultimele două ediții ale acestor simpozioane. Primul, desfășurat, la New York, în data de 6 decembrie 2011, a avut ca temă: *Sens și mister: de la filosofia cunoașterii la teologia persoanei*. La lucrările lui au participat, alături de părintele prof. univ. dr. Theodor Damian, Richard Gallo, Paul Joseph LaChance, Bert Breiner, Doru Tsaganea, Viorica Colpacci, Palmer Ashe, George Lăzăroiu, Alina Feld, Daniel Munteanu, Daniel Damian, Nicolae Nicolescu și Irena Gjonj. Temele dezbătute sunt diverse și de mare interes: *Mesaje codificate și decodificate: relația dintre apofatic și catafatic în arta comunicării*,

contemplarea trecutului, sociologia cunoașterii și mila socială, Swinburne, natura lui Dumnezeu și problema răului, melancolia postmodernă: Jean Baudrillard și Thomas Altizer, Taina cultică și slujirea bisericească. definire hristologică și antropologică, respectiv Kaonii și miturile acestora în scrierile autorilor antichității.

În schimb, ediția din 2012, desfășurată la 3 decembrie, a avut ca temă principală: *Alienare și autenticitate în mediile veacului al XXI-lea: tehnologie, persoană și transcendență.* De această dată au prezentat comunicări: Theodor Damian, Richard Grallo, Louis Tietje, Mihai Himcinschi, Steven Cresap, Oskar Gruenwald, Heinz-Uwe Haus, Louis Tietje, Nina Tucci, Ioan Roșca, Gloria Possart, Humphrey Crookendale, Paul LaChance, George Lăzăroiu, Ramona Mihăilă și Sergey Trostyansky. S-au abordat probleme legate de *Omul ca dar divin: caracterul transcendent al identității umane; principiile reprezentării problemei interogative / schiță preliminară; fenomenologia păcatului: ce-l poate învăța teologia lutherană pe necredincios; homo tehnicus ca provocare misionară contemporană; implicații morale și politice ale violenței virtuale; educație pentru autenticitate: Bellah despre formare, gândirea critică și participare; noua logică a mediilor sociale; Ortodoxia și chestiunea identității umane: abordarea apofatică privind antropologia creștină.*

După cum se poate ușor deduce din titlurile mai sus enumerate ale comunicărilor prezentate, e vorba de abordări interdisciplinare, din perspectivă teologică, științifică, dar și cultural-spirituală, ceea ce sugerează și motivele interesului deosebit din partea unor instituții de învățământ superior nord-americane, a mediilor intelectuale de peste Ocean.

La aceste dezbateri sunt prezenți și oameni de cultură și universitari din țara noastră. La aceste ultime două ediții, de exemplu, au participat profesori de la universități din București, Iași și Alba Iulia, alături de colegi de-ai lor de la prestigioase universități și colegii din Delaware, Newark, New York, New Jersey, Berlin, Tirana etc.

Simpozioanele inițiate, organizate și desfășurate sub grija distinsului cărturar român Dr. Theodor Damian reprezintă un moment de referință pentru promovarea culturii și spiritualității noastre românești în mediile culturale, universitare și teologice de peste Ocean. Susținerea lor, pe viitor, din partea factorilor competenți, inclusiv a Academiei Române ar fi binevenită.

Istoria prin concepte, prin istoriografia europeană, românească și bănățeană

Victor Neumann, Armin Heinen (editori), *Istoria României prin concepte. Perspective alternative asupra limbajelor social-politice*, Polirom, Iași, București, 2010, 528 pp.

Parcurgând conținutul acestui impresionant volum istoriografic se ridică de la sine mulțime de întrebări care-și așteaptă și prin textul de față un posibil răspuns. Dinamica cotidianului românesc al anilor din urmă ne împinge, vrem nu vrem, și într-un impas metodologic, al nevoii reșezării moștenirii trecutului în tipare identitare în acord cu timpul politic și evoluțiile mediatice ale zilei de azi.

Volumul colectiv reunește contributori din cele mai diverse arii problematice complementare istoriei și nevoilor redefinirii conceptelor în spațiul est european. Cultura românească este un asemenea câmp propice în vederea aplicării metodei novatoare, avansate pentru spațiul german de Reinhart Koselleck “de vreme ce o parte însemnată a conceptelor folosite provine din secolul al XIX-lea și exprimă idealuri străine timpului nostru”, observă cu pertință cei doi editori. Subscriem la această nevoie a regândirii conceptelor pentru istoria românească și a spațiului estic care, în formularea adecvată a îngrijitorilor cărții de față “poate contribui la înțelegerea și promovarea setului de valori europene și la formarea reflexelor mentale ale românilor”, în acord cu așteptările vremurilor de acum.

Un obiectiv temerar și o aspirație nicicând încheiate; valoarea esențială a acestui curajos demers novator este că reușește să reunească, într-un acord superior, opinii avizate despre nevoia imperativă a regândirii istoriei naționale, într-un registru teoretic și tematic adecvat Occidentului. Contributorii, specialiști de cea mai aleasă reputație din spațiile istoriografice german, nord american, francez, olandez, maghiar, românesc, vin cu abordări incitante despre semantica istorică în cultura românească, dinamica temporală a conceptului de patriotism și cariera sa istorică la români, despre conotațiile naționale și universale ale liberalismului, democrației, conceptului de națiune și caracter național, despre neam, popor și etnocentrism românesc, despre tranziția faptelor și tranzițiile conceptelor la români, despre politicul românesc și evoluția conceptului în veacul ce de curând l-am absolvit. Sunt doar câteva, aleatorii, crâmpeie din extrem de incitante provocări care, suntem convingeți, vor stârni discuții, poate controversate, în câmpul științei istorice românești de azi, urnind dintr-o inerție letargică și viața conceptelor, ce însoțesc și redefinesc această tulburătoare și zbuciumată realitate cotidiană.

Într-o fericită îngemănare a doi reputați cercetători ai fenomenului istorico-istoriografic românesc și universal, Victor Neumann și Armin Heinen, istoria românească se regăsește, iată, filtrată de această dată în limbajul conceptelor teoretice actuale ale disciplinei în lume.

Armin Heinen, specialist al spațiului istoric românesc din vremea ultimei mari conflagrații, ne surprinde (și nu prea!) cu remarcă sarcastică de asociere a românilor cu “balcanismul”, ca și “spațiu al dezordinii, al excesului emoțional și al dispoziției spre violență”; iar din perspectivă occidentală, observă mai departe profesorul de la Aachen, “România nu a fost nicicând atât de *balcanică* precum înainte și după revoluție” (cea din 1989). Apoi, scrutând, cu seriozitatea definitivă a conașionalilor săi, momentul euforic al *marii victorii europene* românești din 2007, constată cu justificat scepticism că deviza “*ora et labora!*” sub care s-a plămădit Occidentul modern, nu a avut și cu atât mai puțin a dobândit în zilele noastre ecou în Răsăritul contemplativ... “a cărui spiritualitate e detașată de această lume...”¹

Modernizarea la noi a mers braț la braț cu etnicizarea, prin “idealizarea țărănimii drept canon al caracterului național”, observă Balazs Trencsenyi (Budapesta), atingând unul din filioanele esențiale ale autodefinirii identitare românești. De aceea în climatul de dreapta al lumii românești interbelice se va exacerba “caracterul patriarhal” al românilor ca fiind periclitat de “caracterul distrugător” al străinilor etnici, atât dinăuntru cât și din afară. Iar “fantomele” unei asemenea caracterologii malefice sunt reînviată de nomenclatura comunistă, în suferință de legitimitate identitară, la finele anilor șaptezeci, prin clișeele unui naționalism radical, sub deviza “protocronismului”.²

Aproape pe nesimțite am realizat (și acesta este, poate, principalul merit al elaboratului de față), că ne aflăm totodată și în fața unei sugestive dinamici regionale a înnoirii cercetării istoriografice; este ea una europeană e și una românească. Volumul are, iată și prețioasa însușire de a ne face să înțelegem că acest dialog istoriografic este unul ce decurge firesc, topind barierele geografiei și ale timpului generațiilor, centrat pe evoluția limbajului conceptelor, nevoie deopotrivă resimțită și la noi și afară.

Cugetând despre *etnocentrismul național* autohton Victor Neumann³ atrage atenția și asupra “pericolului amalgamării istoriei cu politica”, într-un posibil amestec “exploziv”, prin abuzul de tradiții antagonice (iată, cazul fostei Iugoslavii), în cazul acesta însă incompatibile cu aspirațiile Europei contemporane. Istoricul timișorean dezvoltă, de față, temeiul nevoii de simboluri “cu funcție mesianică” la plămădirea conceptului de națiune română, în detrimentul filozofiei conviețuirii, concrete și nemijlocite. De aici și-au tras resursele mentale și politicienii “partizani ai unei centralizări obligatorii” de mai târziu. Conceptul de neam, cu asemenea conotații, de etnie și rasă, a reapărut sub Ceaușescu, resuscitând un gen de “neotribalism” (ceva mai “în surdină” totuși, decât în vremurile cele mai triste). Acest

¹ „Imaginile Europei – imaginile României (1945/1948 – 2008)”, în *Istoria României prin concepte...*, pp. 275 – 298.

² „Conceptualizarea caracterului național în tradiția intelectuală românească”, în *op. cit.*, pp. 339 – 378.

³ „Neam și popor: noțiunile etnocentrismului românesc”, în *op. cit.*, pp. 379 – 400.

etnonaționalism, readus în actualitate odată cu marele proiect Ortodox al *Catedralei Neamului*, nu a beneficiat la noi, din păcate, de “o explicitare corespunzătoare, din perspectiva studiilor de istorie intelectuală”. Mai mult, îngrijorător este că încă mulți conaționali de-ai noștri “nu pun preț pe decodarea noțiunilor cheie”; și aceasta se petrece adesea cu un scop vădit, în vederea netezirii “în chip profitabil” a accesului la același discurs etnonaționalist. De aceeași atenție a cercetării limbajelor social-politice românești se bucură și conceptul de *totalitarism*;⁴ acestuia îi sunt arondați termeni și expresii deopotrivă de temeinic consacrate încă în peisajul publicistico-politic și istoric de azi, precum: omogenitatea națiunii, spirit totalitar, dictatura proletară, partidul de avangardă ș. a. “România profundă știe încă prea puține despre istoria recentă... uneori chiar refuză să știe [întreg] trecutul...”, observă cu justificată îngrijorare Victor Neumann. Iar lumea problematică a “omului nou”, cu idealuri și forme existențiale colectiviste, indică și un suport pseudo-filozofic reductibil la impersonalul “noi”, situat într-o categorie conflictual raportată cu universul lui “eu” și tot ceea ce presupune cultura individuală. Dintr-un asemenea discutabil “arsenal ideologic” au și răsărit, până mai recent, subiecte problematic disputate pe relația *teamă evoluând în dușmănie față de străin*, dușmanul de rasă prea lesne metamorfozându-se în dușman de clasă (în absența asimilării unei culturi civice și comunitare europene). Iar spre deosebire de trei dintre fostele regimuri comuniste central-europene (din Cehoslovacia, Ungaria și Polonia) care încă în anii șaptezeci și-au asumat calea unui gen de reformism posttotalitar, în România am ajuns să trăim o nouă (și ultimă, destructivă) fază a totalitarismului. O epocă nefericită, în care până și “scriitorii se metamorfozaseră în propagandiști...[căci] importantă nu era politica propriuzisă, cât mai cu seamă autoritatea, posibilitatea de a dispune de oameni, instituții, bani.”

În același timp iată, o cale nouă dar și o provocare, spre cunoaștere, spre cunoașterea de sine a istoricilor români și de mai obiectivă redefinire a fenomenului românesc din partea colegilor europeni și de peste ocean.

Cartea vorbește, indirect, și despre actualitatea cea mai nouă, la temperatura prezentului, a cercetării istoriografice autohtone, într-o vie dinamică a redefinirilor sale regionale. Cu strângere de inimă trebuie să observăm și decalajele deschise prin această cercetare novatoare, între centrele științifice și academice de la noi; cu atât mai stinghere arată discrepanțele dintre preocupările teoretice novatoare, nu greșesc dacă afirm revoluționare de-a dreptul pentru teritoriul istoriografic național, ale distinsului nostru concetățean și editor de față și mulțimea doriților specialiști, presupuși a fi reuniți la catedra de profil a universității timișorene.

Aceștia din urmă, cu regret o spunem, într-o veșnică și de-un timp devenită jenantă, întârziere a confirmărilor pe piața valorilor exponențiale ale științei istoriografice românești.

⁴ „Conceptul de totalitarism în limbajele social-politice românești”, în *op. cit.*, pp. 401 – 418.

Exceptând, până de curând, personalitatea insularizată a profesorului Neumann, dacă voi ai să afli ce e nou în istoriografia bănăţeană, era mai bine să ocoleşti Timişoara, căci faptele încurajatoare veneau mai degrabă de la Reşiţa, din Ardeal ori din capitală.

Sunt însă şi semnale de reper mai recente, ce dau speranţă, prin volumele - serie despre identitatea Banatului, editate de Academia Română,⁵ de instituţii academice belgradene,⁶ de către contributori occidentali, că se prefigurează zile mai bune şi pentru studiile istoriografice bănăţene.

Iar un prim reper major este şi această elitistă şcoală doctorală, născută şi ridicată în jurul celor doi atât de înzestraţi mentori, Neumann şi Heinen, care, iată, polarizează, într-o premieră naţională şi în doar câteva semestre din urmă, un interes istoriografic major, european şi românesc deopotrivă. Sunt aşteptări şi speranţe – zicem noi – îndreptăţite, pentru o nouă şcoală istoriografică românească ce, credem, e pe cale de a prinde viaţă sub ochii noştri, într-un context fericit de împrejurări cum rar se arată pe la noi, acum şi aici, la Timişoara.

EUGEN EVU

**Mircea Petean –
Un poet sanctuaric
Munţi şi zile, editura Limes, 2013.
mic poeseu la un poem- cheie**

Epistemologic zicând, lirica actuală a lui Mircea Petean este asumarea unei crize: “provocarea capitală, dar nu ultimativă, pe care generaţia interferentă 60-70 (cf. grilei Ulici), o contra-pune înaintea religiei, celei aflate în extazul regresiv al redefinirii esenţiale, eventual retro- rosicruciene: textualismul ultimelor trei cărţi, cel puţin, - după lunga tăcere de la “ Poemele Anei”, este al unei cosmogonii nuanţat mistice: altfel spus, a unei noi sociologii a mistificării.

Poetul, un erudit fost dolorist transilvănean “muşcat” de manoleismul codului mitologic sud- dunărean, acum suprasaturat livresc de cultură; decantează şi extrage, prin “epistolarismul” testamentar post- modern, un aur îngheţat, îngreunat de nocturnismul lui Novalis d’antan, sau de elegismul Rilkean - prin materia lexicală purificabilă liric dar şi mari doze de semantici obosite, extorcate de cunoaşteri...Cumva radiestezie!, magic, reuşind cartea,

⁵ *Identitate şi cultură. Studii privind istoria Banatului*, Coordonator Victor Neumann, Editura Academiei Române, Bucureşti, 2009, 406 pp.

⁶ *Банат кроз векове. Слојеви култура Баната (Banatul de-a lungul veacurilor. Sedimentele culturale ale Banatului)*, Coordonatori dr. Miodrag Maticki şi acad. Vidojko Jović, Editura „Vukova zadužbina“ (Fundatia Vuk Karadić), Beograd, 2010, 972 pp.

auto-antologării, - cea mai semnificativă a itinerariului său: *Munți și zile*. Evident, o parafrază livrescă și ludică la *Munci și zile*. Muntele nu mai este cel “mioritic”, sanctuaric, al stigmei ancestrale, ci Muntele Hearneneic, care “înalță frunțile”, cum scria Blaga. Orizontul redevine în vizionarismul său cel barbian, latent. Scrutările sunt întrezăriri în Istorie, cu trimitere cronicărească: “pre limba și înțelesul dintre cele două războaie mondiale”... Mircea Petean poetul-profet modern, este în paradigma lui Malraux, a pragului acestui mileniu, “care va fi religios, sau nu va fi deloc”.

Dar Peteanu nu este al sindromului de “terror mentis” ce macină precipitat cohortele de exploratori herculeani ai .. Muntelui...El rămâne un Apollinic ! “Când/ și vântul ia chipul apei încrețite mărunț/ și lumina ia chipul palmei trecute peste obraz/ și liniștea ia chipul trupului părăsit/ și iarba crește pe vânt/ și arborii se-afundă-n lumină/ și râul curge prin albia liniștii/ respiră doar iarba/ ochii-s altoi în crengi/ mâinile pești/ iar zâmbetul/ ca și când lumea/ ar începe asuma abia”... (IX, p. 35).

Marile arderi ale etapelor, centrifugale, levitează acum în socratica autocunoaștere de sine, spre imponderabilitate trans-metafizică, imponderabilitate și de fapt catharsisul reînnoitor energetic/ subtil, diafanic, al Splenului (“Norișorul de splendoare, din Epopee, “slava”) ... Cosmogonismul acesta este absolut în cheie transmodernistă (v . I. Popescu Brădiceni), “pe marginea unui vis/ din fragedă tinerețe”... Mircea Petean este un vizionar socratic-aristotelic-noican, de mare forță expresivă și trans-comunicativă, prin harul înăscut temporizat în cheie proprie, cultic și sanctuaric- montan. El este “omul civilizației tehnologică postmoderne, care nu mai caută (explorează semiotic) - în perimetrul teologiei răspuns la întrebarea privind adevărul despre sine și lume”... Nici ca Nicu Steinhardt, nici ca liota sporită a teoreticienilor, de obicei cei fără “organon”, stirpea criticarilor surescitați. *Munci și zile*, cu acest mic poem-cheie, este triumful propriu al unei posibile trilogii, am numit *Catedrala din auzu* (2012), și *Lovituri de nisip* (Coup de sable, 2013). Ceea ce ne revine în minte, este sintagma “a triumfa în plină pierdere”. *Iată o posibilă fericire!*

MUGURAȘ MARIA PETRESCU

Passionaria Stoicescu - *Doamna Bonsai*

Cu *Doamna Bonsai / Madam Bonsai* (Editura Călăuza v.b., Deva, 2013, 100 pp.) Passionaria Stoicescu vine să ne supună atenției un corolar poetic care să-i explice arta scrisului, pe care îl stăpânește cu măiestrie de o viață, jucându-se cu el ca un copil, posedându-l cu toată ființa și trăirea ei de scriitoare. *Doamna Bonsai / Madam Bonsai* este misterul jucat ironic în datul sorții, este dorința acută de explicație și auto-explicație, folosind metoda paradoxului perfect care, deși ascuns într-o mânășă de catifea, lovește direct la țintă. Volumul este jocul culorii închis/ deschis, exprimat prin cuvinte calde, clare, simple, uneori luminoase contrase în tușe puternic

întunecate ce vin să-i acopere existența, identitatea, ce vin să o acopere chiar pe ea ca ființă. Umană?! Femeie?! Poetă?! Cât din toate acestea este foarte greu de spus sau de stabilit într-o proporție exactă.

Iată de ce Passionaria Stoicescu preferă să se îmbrace într-un mister ușor, fin, oarecum ironic, ce duce cu gândul la un univers în exclusivitate, al ei în întregime, palpabil în sine, dar și îndepărtat sau pierdut într-o lumină difuză. Jocul de-a du-te, vino, de a fi și a nu fi, stăpânește întreaga carte. Și de aici, din fragilitatea ca de porțelan a sufletului ei, de nobilă Doamnă Bonsai, se conturează în fața ochilor noștri însăși Doamna Bonsai în carne și oase, care se vede chiar pe ea proiectată și reprojectată în cele 33 de poezii ale volumului (alese spre a fi traduse în limba engleză de Muguraș Maria Petrescu).”Scriu.../ Am fost binecuvântată să scriu,/ să înfloresc pe hârtie/ bonsaii vieții mele:/ copilărie tăiată,/ iubire retezată,/ vise ciuntite -/ toate în pământ puțin,/ să mă tot bucur de chin,/ să fie fascinantă și-ntremătoare/ d u r e r e a / - mai ales când dau în floare - / adică scriu...” (p. 30).

Desigur că citind o astfel de carte se pune și întrebarea firească, unde și cât este Passionaria Stoicescu *alias* Doamna Bonsai? Răspunsul poetei vine simplu, gradat, cu fiecare poem în parte. El vine de undeva de departe, materializat, tot paradoxal, într-un om – un mire, dar nu cel creat, așa cum spune *Biblia* dintr-un ”pumn de țărână din pământ”, ci de la himeră de cenușă, întrupată în mirele poeziei. Iubire, pasiune, destin (“De tine am ars/ până când zgura/ mi-a rostuit altfel făptura.../ Acum,/ dacă ți-aș mai întinde un gând/ ar fi spulberat de vânt.../ Trupului meu/ torturat de arșiți mereu/ i-am îngăduit o ușă/ prin care să pleci,/ mire al meu de cenușă...” – *Mirele de cenușă*, p. 84), blestem (“Nu privi înapoi -/ va ploua cu cele mai uscate ploii/ va ninge cu cea mai neagră ninsoare,/ n-ai să mai vezi niciodată/ celălalt soare...” - *Mirele de cenușă*, p. 84), căutare îndelungă, permanentă și înfrigurată (“Du-te!/ În chip de drum/ fie s-alergi după fum...” - *Mirele de cenușă*, p. 84). Mirele / Poemul va rămâne Mirele ei etern pe care-l vrea, dar îl și repudiază din tot sufletul pentru pecetea cu care a marcat-o definitiv toată viața (“Nu-l văd și nu-l ating - dar este,/ nu urc, dar el mă ia pe creste,/ nu-i foc, dar arde nevăzut/ și cântă disperant și mut.// Mi-e mire fără legământ/ și cer imens, fără pământ,/ drag mort din patima mea vie...// El?// Eu!// Poemul – când mă scrie!” – *Identitate* – p. 46). Iar de aici până la materializarea acestei iubiri dorite, râvnite, așteptate cu înfrigurare, trăită la cota maximă a unei pasiuni devoratoare, dar și blestemată în egală măsură, de la acest extaz agonic în permanență nu este decât un pas (“Singură,/ eu și cărțile/ în trudnică exilare,/ privind cu spaimă/ furnicarul de pe trotuare...// Singură/ fără nume,/ c-un sentiment vinovat/ c-am purtat în mine,/ am născut/ și am legănat/ această lume nepăsătoare,/ această lume... – *Eu și cărțile*, p. 96).

OTILIA MONTANO

Lansarea volumului *Șaman de Adina Dabija*.

Vineri 13 decembrie 2013, a avut loc Cenaclul literar “Mihai Eminescu”, sub conducerea scriitorilor Theodor Damian și M. N. Rusu. Adunarea a avut loc la Restaurantul Bucharest din Sunnyside, NY.

Seara dedicată prezentării tinerei și talentatei scriitoare, Adina Dabija, cu noul său roman, *Șaman*, a constituit un eveniment deosebit de interesant.

Cunoscută în lumea literară, membră a Uniunii Scriitorilor din România, apreciată de importanți critici literari, premiată pentru volume de poezie, cu lucrări traduse și publicate în reviste literare și antologii de poezie în SUA, autoare de poezie, proză și piese de teatru, editor al revistei *Respiro*, scriitoarea Adina Dabija este recunoscută ca fiind un autentic talent literar al generației sale. Noul volum, de proză de data aceasta, ne introduce într-o lume oscilând între realitate, ficțiune, vis, introspecție obsesivă, minuțioasă. Autoarea disecă și analizează cu finețe și sinceritate necontestată cele mai ascunse cute sufletești, trăiri personale și efectele acestora asupra vieții în desfășurare a tinerei eroine a romanului. Cu atitudinea sa nonconformistă, sfidătoare a convențiilor, dornică de experimentare și aventură, cu slăbiciunea acceptată ca preț al autocunoașterii, al găsirii sâmburelui real al personalității sale, eroina ne uimește prin curajul său, tenta rebelă a comportării, conștiința de sine și neputința de ieșire din decădere până în momentul de răscruce, de turnură, cu regăsirea sinelui prin credință, confesiune, conciliere cu sine, cu oamenii și cu Dumnezeu.

Prof. univ. Th. Damian a evidențiat lucrarea ca fiind una dintre cele mai bune prezentate în Cenaclul “Mihai Eminescu”. Poezie, proză, reflecție filozofică, metaforă, caracter existential, auto-dispută morală, etică, regăsire prin iubire și iertare, toate abundă în roman, într-un tot impresionant prin condensare emoțională și realist-cerebrală în același timp. Th. Damian a făcut referiri și la alți autori și filozofi cu care se intersectează gândirea scriitoarei Adina Dabija în acest roman.

M. N. Rusu, critic și istoric literar, redactor-șef al revistei *Lumină Lină*, a excelat în a aduce aprecieri autoarei. Freud, Jung, ca autori, hinduism, budism, creștinism, ca religii-filozofii influențează puternic autoarea. Ca exponent al scriitorilor “post-revoluție”, din România, Adina Dabija, reprezintă un model strălucit al spiritului de creație al generației sale, realizând o biografie fascinantă a generației sale, caracterizată prin teribilism, caracter erotic-teluric, dar și metafizic-angelic-transcendental. Scriitoarea este o autoare de vârf a prozei literare românești, este recunoscută de critica de specialitate americană, dovedește o putere de comunicare deosebită, prin talentul său cucerind accesul la universalitate al spiritului creator românesc.

Ca un “copil născut matur”, cu o gândire filozofică uimitoare pentru vârsta ei, autoarea promite realizări tot mai importante în literatură.

Adina Dabija, autoarea romanului, a abordat cu modestie câteva elemente explicative referitoare la romanul său. Având o formare realist-științifică, inițială, nu se poate opri de a folosi ca termene de comparație extrem de sugestive, elemente de pură fizică, asimilate cu mișcările și transformările conștiinței personalității eroinei (trecerea stărilor sufletești de trăire conștientă de sine cu trecerea fluidelor, a apei în special, dintr-o stare fizică în alta, lichid, fluid curgător, vapori diluați și dispersați, condensare în forma solidă a gheții, etc.). Această inspirată analogie i-a servit autoarei în realizarea unor comparații extrem de sugestive, de puternice și memorabile, “tehnica” pierzându-se în finețea auto-analizei psihologice, a introspecției, permanent prezentă în tematica volumului.

Criticul și istoricul literar M. N. Rusu a declarat cu convingere asumarea responsabilității sale profesionale în afirmarea autoarei în galeria adevăraților scriitori, botezând-o ca scriitoare matură, de viitor.

Seara s-a încheiat cu semnarea de autografe, discuții în cadrul atmosferei generale obișnuite de prietenie și comuniune de idei și sentimente din comunitatea română.

OTILIA MONTANO

Lansarea cărții *Et in America* de Mihaela Albu și a revistei *Carmina Balcanica*

Duminică, 29 decembrie 2013, a avut loc în sala socială a Bisericii “Sf. Apostoli Petru și Pavel” din Astoria, New York, adunarea Cenaclului “Mihai Eminescu” sub conducerea Pr. Prof. univ. Dr. Th. Damian, președinte și Director al revistei *Lumină Lină*. Intrunirea a găzduit lansarea celei mai recente cărți ale D-nei Prof. univ. Dr. Mihaela Albu, din Craiova, România, precum și a numărului curent al revistei *Carmina Balcanica*. Lucrările lansate au fost prezentate de către Directorul Cenaclului, scriitorul Th. Damian, Prof. Valentina Ciaprazi, M. N. Rusu istoric și critic literar, redactor șef al revistei *Lumină Lină*.

Theodor Damian a făcut o prezentare elogioasă a activității D-nei Mihaela Albu, în calitate de pedagog, profesor universitar de literatură română, scriitor-membru al USR, critic literar, eseist, poet, redactor șef al revistei *Lumină Lină* și al revistei de spiritualitate și cultură sud-est europeană *Carmina Balcanica*.

Această revistă se bucură de un puternic impact în cultura țărilor balcanice prezentând exemple specifice ale creațiilor literare, poeme, proză, eseuri ale diverselor regiuni geografice din Balcani, incluzând desigur și creații ale artiștilor români. În numărul 2, din 13 noiembrie 2013, al revistei *Carmina Balcanica* sunt analizate cu precădere aspecte din cultura ebraică, germană (sași, șvabi), și cea a rușilor lipoveni de pe teritoriul României.

Precedate de o scurtă prezentare istorică a comunităților respective, sunt apoi redat fragmente reprezentative din creația literar-artistică aparținând unor autori de poezie, proză, teatru. Revista își propune un scop nobil de cunoaștere, apropiere și colaborare a artiștilor minorităților naționale, de recunoaștere a contribuției lor la îmbogățirea valorilor culturale românești precum și de apropiere a culturilor multi-naționale de pe teritoriul Europei în general, și al Balcanilor în special.

Prof. Valentina Ciaprazi, autoarea postfeței la volumul *Et in America*, a elogiât deasemenea activitatea valoroasă a autoarei, pe atât de variate planuri (cultural, social și profesional). Mihaela Albu a construit un adevărat edificiu cultural, reprezentat de revista *Carmina Balcanica* în calitate de fondator și redactor șef și de revista *Lumină Lină*, ca redactor șef.

În lucrarea-jurnal *Et in America – Lumi în oglindă - (jurnal româno-american 1999-2009)* autoarea prezintă o bogăție de informații în legătură cu activitatea comunității române pe teritoriul Americii, pe o perioadă de un deceniu.

M. N. Rusu, critic și istoric literar, a sugerat crearea unui dicționar complet al presei românești din diaspora. Autoarea a adus o contribuție însemnată la recuperarea și valorificarea critică a unor opere literare, lucrând după un program riguros de cercetare, bine gândit.

În încheiere, Prof. Mihaela Albu a rezumat aspecte importante din cariera sa, colaborări la ziare, reviste, simpozioane pe teme literare. Lansarea revistei *Carmina Balcanica* care a avut loc la Craiova, tratând elemente culturale ale comunității de armeni și albanezi, s-a bucurat de succes, având caracter național și internațional, cu invitați din Europa. Referindu-se la jurnalul *Et in America*, autoarea a precizat caracterul autentic, sincer al mărturiilor sale despre diferitele planuri ale vieții româno-americane din New York. Materialul bogat de informare a fost colectat în perioada petrecută în America, pe timpul când a lucrat în calitate de cadru didactic la Universitatea Columbia.

Autoarea a primit felicitări din partea audienței, s-au distribuit exemplare cu autografe din volumele lansate, seara încheindu-se într-o atmosferă prietenească, de colaborare și respect reciproc.

MARIANA TERRA

Simpozionul “Eminescu” la New York

Ziua Culturii Naționale, 15 ianuarie, a fost marcată sâmbătă, 18 ianuarie, la sediul Institutului Cultural Român din New York, unde a avut loc cel de-al XXI-lea Simpozion “Eminescu” – *Eminescu: Opus Magnum* - organizat de către Institutul Român de Teologie și Spiritualitate Ortodoxă, condus de Pr. Prof. Dr. Theodor Damian, în colaborare cu ICRNY, al cărui director este scriitoarea Dr. Doina Uricariu și sub egida Academiei Oamenilor de Știință din România, Filiala SUA, și a Societății Române Creștine “Dorul” (președinte Ing. Cristian F. Pascu).

Simpozionul “Eminescu” este cea mai importantă activitate academică anuală românească de pe teritoriul Statelor Unite. Evenimentul a început puțin după ora 11:00 AM cu dezvelirea portretului lui M. Eminescu realizat de pictorul român Alexandru Darida, portret plasat la intrarea în sălile ICRNY și dăruit acestei instituții.

A urmat protocolul deschiderii unde directorul ICRNY, Dr. Doina Uricariu, a salutat prezența participanților și a introdus pe Doamna Consul General Ioana Gabriela Costache. Excelența sa a vorbit pe scurt despre semnificația acestui eveniment pentru România în general și pentru diaspora româno-americană în special, după care Pr. Prof. Dr. Theodor Damian a explicat, tot pe scurt, istoria simpozionului “Eminescu”, ajuns acum la cea de-a 21-a ediție, la New York. Dl Cristian F. Pascu, Președinte al Societății române creștine “Dorul” (înființată 1903) a evocat participarea acestei societăți la simpoziioanele trecute.

După aceste introduceri scriitoarea Doina Uricariu a deschis șirul de comunicări vorbind despre ediția facsimilată a “Manuscriselor Mihai Eminescu”. Ediția, apărută la editura Academiei Române (2004 - 2009) sub îngrijirea academicianului Eugen Simion, are 16.000 de pagini. 46 de caiete ale lui Eminescu, conținând 8.000 de manuscrise, fuseseră donate Academiei Române de către Titu Maiorescu, o adevărată comoară culturală națională.

Celelalte prezentări au fost după cum urmează: Ștefan Stoescu (profesor, scriitor, traducător, Ithaca, New York) *Ipostazieri eminesciene în poesia lui Nichita Stănescu*, M. N. Rusu (critic și istoric literar, New York, redactor-șef al revistei *Lumină Lină*) *Citate eminesciene necunoscută despre Șcheii Brașovului*, Theodor Damian (scriitor, profesor, președinte al filialei americane a Academiei Oamenilor de Știință din România și al Institutului Român de Teologie și Spiritualitate Ortodoxă, New York) *To be or not to be: noi argumente cu privire la creștinismul eminescian*, Alina Feld (profesor de filosofie, Long Island University Global, New York) *Eminescu în căutarea timpului pierdut: între melancolia kantiană și pustiul heideggerian*, Valentina Ciaprazi (profesor de limbă și literatură franceză, LaGuardia Community College, New York) *Accente de patriotism în opera lui Eminescu și a contemporanilor săi francezi*, Mircea Săndulescu (scriitor) *Arta de a rămâne flămând*, Doru Tsaganea (profesor de matematică la Metropolitan College of New York) *Conceptul de intuiție sensibilă al lui Benedetto Croce în opera lui Eminescu, Wagner și Brâncuși*.

Pe tot parcursul comunicărilor a fost proiectat filmul cu manuscrisele lui Eminescu (disponibile și în format DVD), iar între comunicări, Adrian George Sahlean, cel mai apreciat traducător în engleză al poeziilor lui Eminescu, a recitat poeme din marele poet român în traducerea sa și într-un alt moment a ținut o prezentare cu privire la dificultățile pe care le-a întâmpinat în munca de traducere.

În sălile rezervate artei plastice ale ICRNY Galeria “Spiritus”, condusă de artista Viorica Colpacci, a prezentat o frumoasă expoziție omagială intitulată “Dintre sute de catarge”, care a inclus atât icoane pe sticlă create de copiii de la Biserica “Sf. Pantelimon” din București, cât și lucrări ale artiștilor Viorica Colpacci, Mihai Caranica (sculptură), Despina

Amăriuței, Valeriu Boborelu, Ion Popoiu, Georgette Sinclair, Ruxandra Dumitrescu, Garabet Salgian (pictură), Iana Berteza (grafică), Doru Tsaganea și Maria Tăzlaşanu (artă digitală).

În încheiere a avut loc un concert cu piese muzicale din perioada romantismului, de Ceaikovski, Brahms, Liszt și Chopin, interpretate de talentatul pianist Matei Varga.

Duminică, 19 ianuarie, la Biserica “Sf. Apostoli Petru și Pavel”, preotul Theodor Damian a oficiat slujba de parastas în memoria lui Mihai Eminescu, Grigore Vieru, a Mitropolitului Antonie Plămădeală și a lui George Alexe. Apoi, în sala socială, s-a desfășurat continuarea simpozionului “Eminescu” cu recitări din operele celor patru personalități comemorate și evocări ale lor precum și cu recitări din poeziile unor autori contemporani din țară și din Cenaclul “Mihai Eminescu” de la New York, dedicate poetului nostru național.

Evenimentele care au marcat, la New York, Ziua Culturii Române și, în cadrul acesteia, nemurirea lui Mihai Eminescu, rămân înscrise în sufletele noastre ca un memento strălucitor.

MARIANA TERRA

Simpozionul “Unirea Principatelor Române” la Biserica “Sf. Ap. Petru și Pavel” din New York

Realizată prin voința neamului românesc și prin activitatea de înalt patriotism a unor personalități marcante ale vremii, Unirea Principatelor Române din ianuarie 1859 este un act de referință majoră în analele istoriei noastre.

În fiecare an, Unirea celor două Principate Românești sub sceptrul domnitorului Alexandru Ioan Cuza este evocată prin simpozioane de substanță organizate de către Institutul Român de Teologie și Spiritualitate Ortodoxă din New York, institut condus cu înalt profesionalism de către preotul-profesor dr. Theodor Damian. În acest an, coorganizatoare a simpozionului dedicat Unirii a fost Academia Oamenilor de Știință din România, filiala New York.

Simpozionul a avut loc în după-masa zilei de duminică, 26 ianuarie, la Biserica “Sf. Ap. Petru și Pavel” din Astoria, NY.

După slujbă, cei peste 50 de români-americani au participat cu entuziasm, în sala socială, la acest eveniment de evocare a unui moment strălucit din istoria poporului român.

Simpozionul a debutat cu intonarea Imnului României, pe versurile lui Andrei Mureșanu din poezia “Deșteaptă-te, române”.

În prima parte au fost prezentate comunicări științifice ale unor personalități recunoscute și apreciate în comunitatea noastră din New York:

Theodor Damian: “Clerici ortodocși fruntași la actul Unirii Principatelor Române”; M.N.Rusu (critic și istoric literar, redactor-șef al revistei *Lumină Lină*): “Eminescu în apărarea lui Alexandru Ioan Cuza”; Doru Tsaganea (profesor de matematică la Metropolitan College of New York): “Dezvoltarea valorilor culturale naționale în contextul Unirii Principatelor și al integrării europene”; Artemiza Damian (profesor de istorie la Hănești-Botoșani): “Unirea Principatelor în date”.

Comunicările științifice au scos în evidență atmosfera entuziastă prouire din Principatele Române de acum 155 de ani, activitatea progresistă a unor personalități din Moldova și din Țara Românească care au militat pentru Unire, contextul european și sprijinul pe care românii l-au primit din partea unor politicieni apreciați ai vremii.

Partea a doua a simpozionului a constat într-un recital de poezii patriotice din creația scriitorilor români și a poezilor româno-americani, membri ai Cenaclului literar “Mihai Eminescu” din New York. Printre poeziile recitate, amintim: *Decebal către popor* (George Coșbuc), *Limba noastră* (Dumitru Matcovski), *Legământul poetului* (Valeriu Stanciu), *Scrisoare din Basarabia* (Grigore Vieru), *Un pământ numit România* (Nichita Stănescu). Recitatorii au fost: Theodor Damian, Valentina Ciaprazi, Ion Burcin, Marioara Ralee, M. N. Rusu și Ștefan Benedict.

Artista Viorica Colpacci, directoarea Galeriei de Artă “Spiritus” din cadrul Institutului Român de Teologie și Spiritualitate Ortodoxă din New York, a oferit românilor o masă bogată, stropită cu vin de calitate. Dânsa a fost felicitată și i s-a oferit un superb buchet de flori cu ocazia sărbătoririi zilei sale de naștere. S-a ridicat paharul în sănătatea artistei și i s-a urat la mulți ani cu sănătate.

Participanții la simpozion - unii îmbrăcați în costume populare - s-au prins în Hora Unirii și au cântat “Hai să dăm mână cu mână / Cei cu inima română /...”. Cântecul cu vibrație patriotică și dansurile populare românești au întregit această manifestare entuziastă a spiritului românesc pe pământ american.

Comunitatea română din New York își face un titlu de onoare din organizarea unor evenimente care, de-a lungul timpului, au contribuit substanțial la progresul societății românești. Iar simpozionul din acest an, simpozion dedicat Unirii Principatelor Române, se înscrie cu cinste între aceste evenimente memorabile.

Lansarea Antologiei de poezie *În casa fulgerului* de Theodor Damian

Un eveniment deosebit a captat atenția unor personalități de seamă din comunitatea română și a unui numeros public din NY, USA, pe data de 31 ianuarie 2014, în cadrul Cenaclului literar “Mihai Eminescu”. La sediul obișnuit al Cenaclului, restaurantul “Bucharest”, din Sunnyside, Queens, NY, s-a lansat volumul *In casa fulgerului*, o antologie de poezie de Theodor Damian, îngrijită de M. N. Rusu. Autorul este președintele Cenaclului literar “Mihai Eminescu”, director al revistei *Lumină Lină*, Președinte al Institutului Român de Teologie și Spiritualitate Ortodoxă din New York. Antologia cuprinde selecțiuni din volumele publicate anterior: *Apofaze*, *Exerciții de înviere*, *Stihiri cu stânjenei*, *Semnul Isar*, *Nemitarnice*, *Calea Impărăției*, *Rugăciuni în infern*, *Dimineața Invierii*, *Lumina Cuvântului*, *Liturghia Cuvântului*. Au participat la eveniment distinse personalități din domeniul literar și academic.

M.N.Rusu, critic și istoric literar, în calitate de moderator, a introdus vorbitorii.

Prof. univ. Valentina Ciaprazi a evidențiat caracteristicile activității Prof. Damian, în calitate de preot, profesor universitar de filosofie și poet, scriitor cu realizări de notorietate națională în toate aceste domenii. Folosind “Cuvântul”, cu energia sa spirituală concentrată, poetul transmite mesajul său de înțelegere a lumii în sensul dorit de Dumnezeu. Geografia sacră a inimii îl poartă prin diverse stații spirituale în lumea largă, dar se oprește revenind mereu cu dragoste asupra locului de origine, Botoșani, România. Vorbitorii au citat din poeziile publicate în volum, “Stânjeneii roșii” și “Ca o vrajă a vieții cercul”. Poetul asemenea stânjeneilor roșii este inima Cenaclului și a comunității române din zonă. El exprimă în poemele despre natură, familie, filosofie, patriotism, aceeași energie nesecată, brăzdând cerul sufletelor cititorilor cu lumina învățăturilor, ideilor, mesajului său.

S-a dat apoi cuvântul D-nei Doina Uricariu, Director ICR New York, care a elogiat creația artistică a lui Th. Damian, înscriind-o în expresionismul spiritual al lui Lucian Blaga, Ileana Mălăncioiu și a altor înaintași. Poetul prinde esența lucrurilor cu un ochi de căutare, pătrunzând în adâncimea subiectelor cu luciditate și sete de cunoaștere. Se observă paradoxul reprezentat de titlul volumului; de fapt, “fulgerul nu are casă”, este o descărcare de energie, care din punct de vedere cosmic, permite revelația între sarcinile spirituale și emoția de descărcare. Poetul este inteligent, diferit, nu lucrează după o schemă prestabilită, surprinde prin spontaneitate neretorică, arde și “electrocutează” ca un fulger conștiințele, emoțiile, strălucind ca lumina din icoane, mișcă și trezește din adormirea de rutină.

A urmat D-na Mariana Terra, redactor șef al ziarului *Romanian Journal*. Aducând mulțumiri D-lui Bădăluță, patron al restaurantului “Bucharest” și gazda binevoitoare a întrunirilor Cenaclului, vorbitoarea a

continuat elogiind creația literară și activitatea Prof. Th. Damian, ctitor al unui forum de cultură, omenie și prietenie, Cenaclul literar "M. Eminescu". Folosind cuvinte simple dar într-o îmbinare originală, poetul atrage prin efortul de înțelegere a misterelor universale, a căutării ordinii divine.

S-au citat poeziile "Când vei lua pustia cu asalt", "Eternitate", ca exemplu de întrebări filosofice fundamentale. Prin "Cuvântul" folosit cu talent magic, poetul Th. Damian acoperă toate domeniile în care activează cu aceeași dăruire și succes.

Profesorul și scriitorul Mircea Săndulescu, a evidențiat caracterul analitic al lucrării literare, ajungând la interpretarea însăși a vieții sale, cu o mare vibrație poetică, stabilitate și credință. Ideile poetului, asemeni unor puncte luminoase se află în mișcare continuă pe plafonul mental al autorului, căutând ordinea prin "Cuvânt". Îndoiala, spiritul ludic, credința și uimirea în fața tainelor universale, toate se combină și încearcă să găsească ordinea existențială. Apreciind viața preotului-profesor-filosof-poet, viață dăruită oamenilor, pentru șlefuirea și înobilarea sufletească în spiritul Ordinei stabilite de Dumnezeu, vorbitorul a felicitat cu căldură autorul.

A vorbit apoi M. N. Rusu, critic și istoric literar. S-a arătat meritul poetului în actualizarea și întoarcerea poeziei românești la Logosul divin. Poezia sa virulentă dar în mânuși de catifea reușește să miște conștiințele. Intuiția sensibilă, sensibilitatea metafizică, harul cu care este înzestrat, atestă poetul autentic care înțelege și folosește Cuvântul Tatălui ca o cheie pentru înțelegerea faptei divine. Considerând autorul ca un poet de mare calibru, destinat a rămâne în istoria literaturii române, M. N. Rusu i-a urat acestuia să-și ridice cât mai sus vocația spiritual-lirică.

Poetul Th Damian a luat apoi cuvântul mulțumind tuturor vorbitorilor. El a amintit debutul său în literatură, la *Almanahul Coresi*, din Brașov, sub îndrumarea lui M. N. Rusu, cu care s-a reîntâlnit după mulți ani, realizând acum o colaborare fructuoasă în cadrul Cenaclului "Mihai Eminescu" și al revistei *Lumină Lină*. S-a dat citire unor telegrame de felicitare din partea unor personalități din lumea literară din țară și din străinătate.

Seara s-a încheiat cu oferirea cărții cu autograf, o masă festivă, într-o atmosferă de prietenie și înțelegere deplină.

Criticul Artur Silvestri

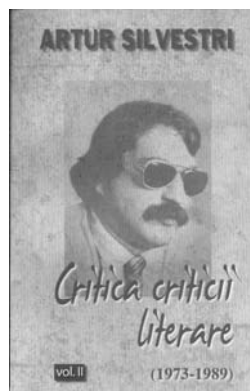
Editura "Carpathia" din București a publicat recent două volume ce însumează eseuri de istorie și critică literară publicate de Artur Silvestri în epoca de strălucire a activității sale de creație (1973-1988) pe când lucra la *Luceafărul*, foarte importantă revistă literară a vremii.

Volumele sunt intitulate *Critica criticii literare*, sunt înțiate și îngrijite de scriitoarea Mariana Brăescu și redactate și prefațate de Teodora Mîndru (vol. I, 279 pp. și vol. II, 256 pp, București, 2013).

Ceea ce apare evident după lecturarea cărților este personalitatea de nobilă distincție a lui Artur Silvestri, curajul de a intra în probleme foarte adesea delicate (ținând cont de contextul epocii), verticalitatea pozițiilor sale, cultura debordantă de care a dat dovadă, și totodată impresionantă și impunătoare, obiectivitatea investigației critice, atașamentul ferm față de valorile neperisabile ale neamului românesc, talentul scriitoricesc și deschiderea generoasă în cultivarea noilor talente literare pe care le depista în decursul vastei sale implicări în fenomenul cultural al timpului.

Volumele, în afară de valoarea lor redemptivă, sunt binevenite pentru ca redefinesc profilul unei mari personalități a culturii române, Artur Silvestri, prea devreme plecat dintre noi, și readuce în actualitate un model, mult necesar acum, cu privire la felul în care se face critică literară autentică.

Theodor Damian

Galeria "Spiritus", director și curator artista Viorica Colpacci, a prezentat la simpozionul Eminescu din acest an o expoziție omagială care unește sub titlul *Dintre sute de catarge* stiluri și direcții diverse ale artiștilor participanți, din New York. Numitorul comun fiind însă acel spațiu spiritual formativ, acea structură și înclinație lirică, marcată de geniul lui M. Eminescu. Acesta străbate atât în arta abstractă, prezentă în expoziție, cât și în aceea în care natura este transfigurată metaforic, devenind adevărată poezie vizuală.

Prezente în expoziția simpozionului au fost cateva foarte tinere talente din România într-o simeză cu icoane pe sticlă realizate în vara trecută de copiii de la biserica Sf. Pantelimon din București, în atelierul "Artă Sacră pentru copii", sponsorat și condus de directoarea galeriei "Spiritus". Au strălucit aici culorile vii, desenul minunat al artei naive, vibrând de frumusețea sufletului copiilor iconari, generând entuziasmul și bucuria estetică a vizitatorilor.

Expoziția a fost deschisă de D-na Diona Uricariu, directoarea ICR, care a prezentat artiștii, sublinind, specificul artei fiecărui expozant. Au expus: Viorica Colpacci și Mihai Caranica sculptură, Despina Amărieuței, Valeriu Boborelu, Ruxandra Dumitrescu, Ion Popoiu, Garabet Salgian și Georgette Sinclair pictură, Iana Berteza grafică, Doru Țaganea și Maria Tăzlăuanu arta digitală.

De la dr.: Doina Uricariu, Viorica Colpacci, Th. Damian

O expoziție complexă, plină de sensuri și dimensiuni metaforice, cu accente uneori metafizice, fiind o invitație la meditație și dialog.

Arta copiilor din București admirată cu real interes.

♦ Duminică, 1 decembrie 2013, la Biserica “Sf. Ap Petru și Pavel” din New York s-a sărbătorit ziua națională a României.

♦ Vineri 6 decembrie 2013, la Union Theological Seminary din New York a avut loc conferința anuală (a șasea) a Institutului “Sophia” (“Sophia” Institute: International Research Center for Orthodox Thought and Culture). Tema generală a acestui an a fost *Monasticism, Asceticism and Holiness in the Worlds of Eastern Orthodoxy*. Pr. Prof. Dr. Theodor Damian a condus sesiunea științifică intitulată “Spirituality” și a prezentat lucrarea “The Beauty of silence in Christian Monasticism”.

♦ Sâmbătă, 7 decembrie, la Metropolitan College of New York, în Manhattan, s-au desfășurat lucrările celui de-al 21-lea simpozion ecumenic teologic și interdisciplinar organizat de Academia Oamenilor de Știință din România, Filiala USA, și de Institutul Român de Teologie și Spiritualitate Ortodoxă, New York. Tema acestui an a fost: *Vivat Academia! How Post-Modern Rhetoric Shapes Our Understanding of Modern and Pre-Modern Values*.

Lucrările prezentate au fost după cum urmează:

Theodor Damian, PhD, Professor of Philosophy and Ethics, Metropolitan College of New York; President of the Romanian Institute of Orthodox Theology and Spirituality: *How Can Transcendence Help Reinvent Ourselves?*

Richard Gallo, PhD, Professor of Applied Psychology, Metropolitan College of New York: *On Seeking Understanding*

Louis Tietje, PhD, Professor of Ethics, Metropolitan College of New York, and Steven Cresap, PhD, Associate Professor of Modern European Intellectual History, Metropolitan College of New York: *The Parable of the Laborers in the Vineyard in Matthew 20: 1-16: A Story about Justice of Mercy?*

Steven Cresap, PhD, Associate Professor of Modern European Intellectual History, Metropolitan College of New York: *Advocacy in the Mission Statement: What Academics Should Do about Institutional Partisanship*

Doru Tsaganea, PhD, Associate Professor of Mathematics, Metropolitan College of New York: *Industrialization - The Defining Economic Element of Modernization*

Constantin Virgil Negoita, PhD, Professor of Computer Science, Hunter College, City University of New York: *Postmodern Logic*

Elvin T. Ramos, PhD, Assistant Dean, Metropolitan College of New York: *The Rhetoric of Hope: Illuminating the Reality of the World's Poor and the Role of Religious Charities*

Paul J. LaChance, PhD, Associate Professor, Philosophy/Theology Department, College of St. Elisabeth, New Jersey: *Process and Insight: Sounding in Gendlin and Lonergan Toward a Future Dialectic*

Bert Breiner, PhD, Adjunct Professor of Religion, Hunter College, City University of New York: *Al-Ghazali, Certitude and Postmodernism*

Oaspeți de onoare au fost Dr. Vinton Thompson, Președinte al Metropolitan College of New York și Dr. Ruth Lugo, Decana Facultății de Științe Sociale și Educație, același colegiu; Moderator a fost Dr. Humphrey Crookendale, Decan al Facultății de Management, iar comentatori, Dr. David Rosner, Profesor de Etică și Dr. Clyde Griffin, Profesor de Servicii Sociale tot la Metropolitan College.

Galeria "Spiritus" (Director Viorica Colpacci, MA) a fost prezentă cu o expoziție de artă. La eveniment a fost lansată revista *Symposium* (vol. XX, Nr. 1, 2013) care conține o selecție a lucrărilor prezentate la simpoziomul din 2012 cu tema generală *Time, Place and Self in Interdisciplinary Narratives*.

◆ Vineri 13 septembrie 2013 a fost lansat în Cenaclu volumul de proză *Șaman* de Adina Dabija. Au vorbit scriitorii Theodor Damian, M. N. Rusu și autoarea. Au mai luat cuvântul Ștefan Benedict, Dima Lascu, Virgil Ciucă.

◆ Duminică 15 decembrie 2013 Biserica noastră a primit vizita corului "Harisma" de la București, care a oferit enoriașilor un frumos concert de colinde.

◆ Miercuri, 25 decembrie 2013 la Biserica „Sf. Ap. Petru și Pavel” din New York s-a celebrat sărbătoarea Nașterii Domnului. După Sf. Slujbă la sfârșitul căreia s-au cântat tradiționalele colinde românești și unde Moș Crăciun a împărțit daruri copiilor în fața bradului împodobit, a urmat agapa festivă din sala socială a Bisericii.

◆ Duminică, 29 decembrie 2013 s-a lansat în Cenaclul literar „M. Eminescu” (întrunirea a avut loc în sala socială a Bisericii după Sf. Slujbă) volumul *Et in America (Lumi în oglindă, Jurnal româno-american: 1999-2009)* de Mihaela Albu, precum și revista *Carmina Balcanica* (redactor șef: M. Albu). Au vorbit scriitorii Theodor Damian, M. N. Rusu, Valentina Ciaprazi și autoarea.

◆ Duminică, 5 ianuarie 2014 în curtea Bisericii noastre a fost construită tradiționala cruce de gheață, a 21-a, pentru slujba de Bobotează. Echipa de specialiști a fost formată din domnii Ciprian Solomon, Marius Stoica, Sorin Lazăr, Sorin Ifrim, Mircea Ralee. Au mai ajutat Cristian Pascu, Andrei Damian, Alex Orza, Victor Plăvițu, Irina Stoica, Mariana Orza, Claudia Damian, Ion și Victoria Plăvițu și Alex Marmara.

◆ Sâmbătă 18 ianuarie 2014, la sediul ICR New York a avut loc cel de-al 21-lea Simpozion anual „Eminescu” organizat de Institutul Român de Teologie și Spiritualitate Ortodoxă împreună cu ICR-NY, sub auspiciile Academiei Oamenilor de Știință din România, Filiala USA și ale Societății române creștine „Dorul” din New York. Tema generală a Simpozionului a fost *Eminescu – Opus Magnum*. Deschiderea lucrărilor s-a făcut prin dezvelirea portretului lui Eminescu realizat de pictorul Alexandru Darida, după care Dr. Doina Uricariu, directorul ICR-NY, Excelența Sa D-na Ioana Gabriela Costache, Consulul General al României la New York, Prof. Dr. Theodor Damian, președintele Institutului Român de Teologie și Spiritualitate Ortodoxă și al filialei americane a Academiei Oamenilor de Știință din România și Ing. Cristian F. Pascu, Președintele Societății „Dorul” au salutat participanții și au subliniat importanța evenimentului.

Lucrările simpozionului au fost prezentate după cum urmează:

Doina Uricariu, Scriitoare, editor, Director ICR New York:
Eminescu: Opus Magnum

Ștefan Stoenescu, Profesor, scriitor, traducător, Ithaca, New York:
Ipostazieri eminesciene în poezia lui Nichita Stănescu

M. N. Rusu, Critic și istoric literar, New York, redactor-șef al revistei
Lumină Lină: Citate eminesciene necunoscute despre Șcheii Brașovului

Theodor Damian, Scriitor, profesor, Președinte al Filialei americane a Academiei Oamenilor de Știință din România și al Institutului Român de Teologie și Spiritualitate Ortodoxă, New York: *To be or not to be: noi argumente cu privire la creștinismul eminescian*

Alina Feld, Profesor de Filosofie, Long Island University Global, New York: *Eminescu în căutarea timpului pierdut: între melancolia kantiană și pustiul heideggerian*

Valentina Ciaprazi, Profesor de limbă și literatură franceză, LaGuardia Community College, New York: *Accente de patriotism în opera lui Eminescu și a contemporanilor săi francezi*

Mircea Săndulescu, Scriitor: *Arta de a rămâne flămând*

Doru Tsaganea, Profesor de Matematică la Metropolitan College of New York: *Conceptul de intuiție sensibilă al lui Benedetto Croce în opera lui Eminescu, Wagner și Brâncuși*

În sălile rezervate artei plastice, Galeria “Spiritus” (director Viorica Colpacci) în cadrul expoziției omagiale “Dintre sute de catarge” au fost expuse icoane pe sticlă ale elevilor D-nei Colpacci de la Biserica “Sf. Pantelimon” din București precum și lucrări ale artiștilor Viorica Colpacci, Mihai Caranica, Despina Amărieuței, Valeriu Boborelu, Ion Popoiu, Georgette Sinclair, Ruxandra Dumitrescu, Garabet Salgian, Iana Berteau, Doru Tsaganea, Maria Tăzlăuanu.

Simpozionul s-a încheiat cu un concert de piese muzicale de Ceikovski, Brahms, Liszt și Chopin, interpretate de pianistul Matei Varga. A urmat o frumoasă recepție oferită de ICR-NY.

Duminică 19 ianuarie, Simpozionul a fost continuat la Biserica “Sf. Ap. Petru și Pavel” din New York unde s-a săvârșit un parastas în memoria lui Mihai Eminescu, Grigore Vieru, a Mitropolitului Antonie Plămădeală și

a lui George Alexe. În sala socială, în cadrul recepției speciale, s-a recitat și s-a citit din operele celor patru personalități, s-a evocat viața și activitatea lor, dar a avut loc și un recital din poeți români contemporani din țară și din Cenaclul “M. Eminescu” din New York (vezi și reportajul semnat de Mariana Terra în *Romanian Journal*, Nr. 739 din 27 ianuarie 2014, New York, p. 17).

♦ Duminică, 26 ianuarie 2014 la Biserica noastră după Sf. Slujbă a avut loc Simpozionul anual dedicat Unirii Principatelor Române. Evenimentul a început cu imnul *Deșteaptă-te Române*. Au evocat unirea Pr. Th. Damian, criticul și istoricul literar M. N. Rusu, Prof. Dr. Doru Tsaganea și Prof. Artemiza Damian (din România). A urmat un recital de poezie din poeți clasici și contemporani susținut de M. N. Rusu, Valentina Ciaprazi, Adina Dabija, Maria Ralee, Ion Burcin. S-a dansat Hora Unirii și alte dansuri populare românești în paralel cu recepția oferită de Comitetul de doamne al Bisericii (vezi reportajul semnat de Iana Târnavăean, în *Romanian Journal*, Nr. 740 din 5 februarie 2014, New York, p. 17).

♦ Vineri 31 ianuarie 2014 s-a lansat în cenaclu volumul de versuri *În casa fulgerului* de Theodor Damian. Au vorbit scriitorii Doina Uricariu M. N. Rusu, Mircea Săndulescu, Valentina Ciaprazi și Mariana Terra (vezi reportaj semnat de Mariana Terra în *Romanian Journal*, Nr. 740, din 5 februarie 2014, New York, p. 18).

♦ Duminică, 2 februarie 2013, la Biserica noastră, după Sf. Slujbă, s-a serbat hramul Institutului Român de Teologie și Spiritualitate Ortodoxă din New York (Sf. Trei Ierarhi). Au vorbit Pr. Prof. univ. Dr. Theodor Damian, Prof. univ. Dr. Doru Tsaganea. A urmat o tradițională masă festivă.

ANUNȚURI

Biserica noastră: **St. George Episcopal Church in Astoria, pe 27 Ave cu 14 Street** (lângă East River). Slujbele duminicale (Sf. Liturghie) au loc la ora 1:30 PM. Mijloace de transport: Metrou N și W până la stația Astoria Boulevard; bus Q18, Q102 și Q103.

Programele de **Studiu Biblic** și ale **Cenaclului literar “Mihai Eminescu”** se vor desfășura după următorul orar:

Studiul Biblic (sunați pentru înscriere la 718-626-6013)

Cenaclul literar: Vinerea la fiecare două săptămâni. Pentru detalii sunați la 718-626-6013, sau vizitați www.romanian-institute-ny.org.

ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ ÎN AMERICA ȘI CANADA
THE ROMANIAN ORTHODOX ARCHDIOCESE IN AMERICA AND CANADA
5410 N. Newland Ave.
Chicago, IL 60656

Most Reverend Dr. Nicolae Condrea, Archbishop

tel.: (773)774-1677; fax: (773)774-1805; e-mail: archnicolae@aol.com

**Please, support the Cathedral and the new
Romanian Archdiocesan Center**

